

క ర్తౌ త్ప త్తి - 2

(మహాభారత తర్కస్య కథనపరిశిష్ట నిరూపణ)

క చ యిత ను వే ను

యే లూ రు పా తి రా మ భ ద్ర చ య ను లు

ప్రభుత్వ ముద్రాణము

1958

రాజమహేంద్రవరమున శ్రీ అద్దేపల్లి నాగేశ్వరరావు గారిచే
సర్వస్వ పవర్ ప్రైవేట్ నందు ముద్రించబడినది.

ఆ. నెం. 771/1958

ఈ పోద్ధాతము

నేను వ్రాసిన కర్తౌత్వ పోత్తమును విమర్శించుచు శ్రీ వారణాసి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడిన మహా భారతతత్త్వ కథన పరిశిష్టమును జూచిచిహ్నములు పరిశిష్ట నిరాసమును పేరున నీ పుస్తకమును వ్రాసి వారి పరిశిష్ట గ్రంథ రచనా ఫలితముగ కానుక నొసంగుచున్నాను. ఈ పోత్తమున పరిశిష్టమునకు సంబంధించినవి కాకున్నను 'స్వర్థయా వర్ధతేవిద్యా' కావున నాకు వెలిసిన విషయములను లోకుల కుపకరించక మానవను ధావముతో వెల్లిబుచ్చినాను. శ్రీ శాస్త్రి గారు పూర్వము చివరి కరపత్రములో తెలిపినట్లు వాకోప పాత్యతయే ప్రధానాశయము కలచారు. సమాధాన సౌష్ఠవము నొప్పువారు కారు. కావున నీ నిరాసము నుత్తరించుకొనినచో నవసరము వెంబడిని సమాధాన మొసగగలను. ఈ పోత్తము ముద్రించబడి చాలాకాలమైచది. అనుబంధ విషయములు మాత్రము చేరుట కాలస్యమగుటచే, ముద్రణాలయమువారిని (నరసులగుటచే) బుజ్జగించి నేటికి బయల్పరచగలిగితిని. తాము సేకరించిన పలువిషయముల దెలుపుటలో నాకు సాయపడిన నా ప్రియమిత్రులు శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామిగారికి కృతజ్ఞుడను.

వేగేశ్వరపురం
శివమగోపాచారి

యేలూరుపాచారామభద్ర చయనులు

(శ్రీ)

కర్ణోత్పత్తి 2 - పరిశిష్ట నిరాసము

యేనాపి, కేచిదిహనః ప్రథయంత్యవజ్ఞాం,
జానంతు, తే,కిమపి, తాన్మతి, నైష, యత్నః
ఉత్పత్స్యతే, మమతుః, కోపి, సమానధర్మా,
కాలోహ్యాయం, నిరవధి ర్వపులాచ, పృథ్వీ॥

అధీమానః పండితం మచ్యగూనో
యోవిద్యయా హంతి యశఃపరేషాం
ప్రభ్రశ్యత్యసా, చరతే సచశ్యం
లోకాస్తస్య హ్యంతంతో భవంతి॥

నేనువ్రాసిన కర్ణోత్పత్తి పాత్రమును సమీక్షించుచు
వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి అనువారు 'మహాభారతకథ
నవరిశిష్టము' పేరున నా పుస్తకము ముఖపశ్చముపైన
'నేను, ఉపోద్ఘాతానంతము అహం' పదముల సుపయో
గించుట నాక్షేపించుచు, ప్రయోచిరి. ఆసాంప్రదాయమువీరు
గ్రహింపలేదు. ఉత్తమపురుషస్థితి కొంచిన నవగతము కాగ
లదు. 'అహం' వినయోక్తికాపాదిన 'అహంబ్రహ్మస్మి'
'మాసానాం' మార్గశీర్షోహం, ఇత్యాదులుపట్టంభకములు
కానేరవు. 'అహం' వినయసూచకము కావుననే నమస్కా

రాదులందు మాత్రమే కాక నివేదనాదులందుగూడ వాడబడినట్లు గన్పడుచున్నది. 'వసిష్ఠోహ మితిప్రిత్యా సచాత్మ్యానం న్యవేదయత్' అది. ప. 173 అ 18 శ్లో - 'న్యవేదయత్ చాత్మానం తస్మై లక్ష్మణపూర్వః, రా - అయోధ్యా కాండము - "శౌరిసూనుః ప్రవత్స్యాదుః లక్ష్మ్యః పదాన్యహం" ఇట్టివే. 'పరస్య స్వనామ ప్రోచ్యాహమితి, - గౌతమస్మృతి 6 అ. నామ తో, అహం, ఉదహరించిన నేను సాంప్రదాయము ననుసరించలేదందులే? వీరు! 'అహం' కు 'నేను' అర్థమయినందున 'నేను' వ్రాసి పేరు వ్రాసితిని. మేము అనుటలో వినయమున్నదా? విద్యావారీణత వినయమును గ్రహింపనీయలేదు కాబోలు! మీరహం అన్నారు కనుక 'మేము' వాడినానందురా? కథకులు! కథన ప్రారంభము నుండియు వీరిని మేము ఆవేశించినది. ఈ పదప్రయోగము royal we అనుట కలదు. 'మేము' రాజసముగ బెద్దలు చెప్పుదురు. అహంకార మమకారశబ్దములు వేదాంతపారిణులు పయోగించుకొననగును కాని ఇతరులు వాడకూడదని వా రెంచియుందురు. వేదముల అంతమందు బారిణుడను కాకుండుటచే నేనాశబ్దము నారీతినివాడలేదని పండితులకు మనవి జేయుచు "మే, మె. మే, మేలు. తఱుచయ్యె మేలు మేలు" నైషధము. మే, మే పార్వతీ పరిణయము. (తొండ మాన్ రాయ రఘునాధుడు) 'మేమే' యనుటను వారి కే వదలివేయుచున్నాను.

నీలకంఠుడు భారతి వ్యాఖ్యాత.

1321-1395 వరకు జీవితమును గడిపిన యీతడు తనకుండు వ్యాఖ్యలవ్రాసిన దేవబోధి, భావమిత్ర, వర్ణనానామణి, భాంకిల్లి, చూడన, విమలబోధి (మర్కటార్థప్రకాశనిః) వాదిరాజ, త్రిధరాచార్యుడు (మోక్షభగ్నిమర్కట్యాఖ్యాత) నగునను. కపిలమరి (విశాఖ చంద్రావతీ) (విశ్వేశ్వర) (భారతీ) (కేతకీ) వరునను. 1399 లో కాశీలో నుండి అవివర్ణన తీకను వ్రాసిననన వాడు. తదనరకు గర్భాగ్నిత్రలో కేనిచ్చిన వ్యాఖ్యాతలపేర్లు కాక ఇతను పరిపెర్లు పరిబహుచున్నవి. ఈవ్యాఖ్యలలో గొన్నిటినినను కలకంఠుడు చూచియుండును. అందునకే యిల్లనుచున్నాడు —

టికాస్తరాశీంధురవిప్రభాణి
వాహ్యార్థత్వాని చకాసయస్త్ర
అస్తగ్నిసూక్తార్థచయ ప్రకాశే.
శివశక్తిమో భారతముదిశేస్మిన్॥

తనవ్యాఖ్యకు భూర్యమున్న వ్యాఖ్యలు చంద్ర సూర్యుల ప్రకాశములవలనను వాహ్యార్థములను మాత్రమే చూచుననియు తనవ్యాఖ్య ముఖ్యకాక లోపల నిమిడియున్న అర్థములను ప్రకాశింపజేయుననియు వ్రాసినాడు. ఇట్టిగా రెండు వ్యాఖ్యానించినది. 'అజ్ఞానాంధకారావృతమై యున్న

మహాభారతపదార్థజాలమును స్పష్టముగా బుద్ధికి గోచరింప జేయుగలది వ్యాఖ్యాప్రదీపమే॥ అని. పరిశిష్టము ౧౪ పుట 7 పేరా - మహాభారత పదార్థజాలమంతయు సంధకారా వృతమని మహాభారతతత్త్వవేత్తలగుటచే గ్రహించిరి శాస్త్రి గారు. నిగూఢార్థము శాస్త్రిగారికి నిగూఢమే అయినది.

బహూ స్సమాహృత్య విభిన్న దేశ్యాన్
 శోశా నివనిశ్చిత్వచ పాఠమగ్ర్యం
 ప్రాచాం గురుణా మనుస్మత్య వాచం
 ఆరభ్యతే భారతభావదీపః॥

శాస్త్రిగారి వలె “ఆప్రతిగాదీప్రతిగాదు. మహా భారతప్రతి” యని వెక్కిరింపుగా గాక, భిన్నపాఠములు కల భారతముల జూచి కొన్నిపాఠములను ద్రోసివైచి తనకు శ్రేష్ఠమయినదనిచోచిన పాఠమునకు వ్యాఖ్యను వ్రాసినాడు నీలకంఠుడు.

ఈశప్రసాదా దవితుం స్వవంశ్యాన్
 భగీరథేనేవ మయాప్రణీతా
 ఏషా మహాభారతతీర్థగంగా
 లోకత్రయీబాఢ్య మలంధునోతు॥

భగీరథుడు తనవంశమువారిని దరింపజేసికొనుటకు గంగతగును, కాని లోకత్రయీబాఢ్య మణచుటకు భారతతీర్థ

గంగ యెట్లునమర్చమగును? తానురచించిన భారతభావదీపము గంగ (త్రిపథగ) కాను. (ప్రసీతా-గంగేవ=తీర్థం-వ్యాఖ్యా ॥ అనికానోపు నాశనిభావము. ప్రకృతి చేతనే జడమగు గంగ జాడ్యము (జడభావము) నెట్లణంప నమర్చమగును? అంధ కారాన్మతభారత పదార్థజాలమును సృష్టించి వ్యాసుడు శాస్త్రిగారి దృష్టిని దోషింపజేసినాడు. వీరి పురాణప్రచయ మున కీమార్గ మనుకూలమేనా? నీలకంఠుడు నిగూఢార్థచయ ప్రకాశమని తనవ్యాఖ్యకు బేరిచుటకు ముందు నిగూఢపద బోధిని నెరుగుననుటకన్న ఎరుగడనుటయే తగునేమో; వ్యాఖ్యారచనము ప్రతిపత్తిని గావచ్చు నప్రతిపత్తిని గావచ్చు ననినారు కథకులు. వ్యాఖ్యలలో శబ్దగతధ్వన్యాదుల జూపి ఆలోచనామృతము గల్పించుటతగును కాని తమపాండిత్య ప్రకర్షను జూపుచు 'వేదములను' వ్యాకరణమును, బలు పుగ జూపి ప్రయోగరొచికతను రూపుమాపుచు నన్యథాప్రతి పత్తి సిద్ధించిన ననుట తగునా? నిఘంటు, వ్యాకరణ ప్రయోగముల చూత్రమేచూపుచు రచనమును సాగించినచో నదిభవ్యముకాకయే పోవుచు. సారస్యము నెంచక తమబుద్ధికి దోచిన, తమవిశ్వసించిన చానినే పట్టుకొని పెనగులాడుచు తత్త్వకటనమున కు చూర్ణముల జూపనెంచు విమర్శకు లాశర గతికి చేరెదగు. రానూనుణవ్యాఖ్యాతలు మొదల నూటికి దొంబదిపాళ్లు తమపాండిత్యమును వెల్లొచ్చు నుద్దేశ్యము కలచారే. విమర్శకులు కూడ నాద్ధత్యమును జూపుచునే

ప్రాయము వచ్చింది. దుర్జనముఖపద్ధతివాదుక, దుర్జనముఖుచ
 పెట్టిక, మనోర చూకుచుదుర్జనము, మొదలయినవి వాడుకీయ
 ముఖ్యో వాలు నెలగాపాటవమును నర్థింపజేసినవే. పరిశిష్టము
 5 శ్రేణిలో జెప్పినట్లు నీలకంఠుని నేనాతనిని ద్వేషిం
 చుటయెట్లు? 1900 లో ముద్రాపబడిన మూలగహిత
 శాస్త్రము నామొద్దకలదు. నేనునీలకంఠునిపేరున మొత్తము
 బొంబాయి దితములైన బొంబాయి 1799-1913 (పరిశిష్టము
 4 పుట) వ్యాఖ్యలాతనిని కానుకలేదే! మొత్తము వ్యాఖ్య
 వానిచట్లాతనిదే కానోపును. చిత్రశాలా ముద్రణము.
 శాస్త్రీగారు చూచుచున్నది. పురాణప్రవచనము జేయు
 చున్నది. ఈముద్రణము 1929 నుండి 1933 వరకు నాగినది.
 బొంబాయి 1799 గోపాలనారాయణ ప్రింటింగు ప్రెస్సు.
 బొంబాయి 1913 వైభవప్రెస్సు. 1929 జితేశాలాప్రెస్సు
 ముద్రణములు. చూలము, వ్యాఖ్యకిలిసి యున్నవి. వావిళ్ళ
 1929 ముద్రణములోని టిప్పణి యెవరిది? కొన్నినీలకంఠుని
 నూటలున్నవి. నీలకంఠుడు ప్రక్షిప్తములని ఎదలివేసిన
 వానిని జేచ్చిన వ్యాఖ్యలలోని శ్లోకములు ప్రక్షిప్తములేనా?
 ఇట్టివానిని శాస్త్రీగారు మహాభారతతత్వకథకులు కావున
 పరిశీలించి బయల్పరచవలసినవి. నీలకంఠుని వాఖ్యలోనివానిని
 వావిళ్ళవారు టిప్పణిగ జేర్చినారనుచున్నారు శాస్త్రీగారు.
 పురాణం మాయగ్రీవశాస్త్రీగారి భారతతత్వ వచనము
 నేమందురు? టిప్పణులలోనే ప్రక్షిప్తములని వ్రాసిన

పున్నచో ఆమాటలు నీలకంఠునివి కావనుట కవకాశము లేదా? చెన్నపురిని వదలివీచు కుంభకోణము త్రోవబట్టినట్లే మరయొకరు నీలకంఠుని కాదని త్రోసిపుచ్చి యాతనివలెనే తమటిప్పణిని జేర్చినారనుటలో దప్పెమి కలదు? నీలకంఠీయ గతశ్లోకములు కర్ణదుర్యోధనులందేవగింపు కలిగినట్లున్నవని నేను వ్రాసినవాని నొప్పుకొనిన వీరాశ్లోకములను నేను ప్రక్షిప్తములని వ్రాసినాననిలేలనో? వీరినీలకంఠుడు పక్షపాతి యని నేననలేదు. ఆశ్లోకములనుచున్నవి.

1929 వావిళ్ళ ముద్రణము. 'యదిజానాతి మాంరాజా ధర్మాత్మా సంయతేంద్రియః । కుంత్యాః ప్రథమజంభుత్రం ననజాతు గృహివ్యతి' - ఉద్యోగ - ప 141 అ - శ్లో 22 - 'ప్రాప్యచాపి మహాద్రాజ్యం తదహం మధుసూదన । స్ఫీతం దుర్యోధనాయేవ సంప్రదద్యా మరిందమ వాఖ్యలో' నీల కంఠుడు మాత్రము "దుర్యోధనుడు దుర్మార్గుడైనను" అనివ్యాఖ్యానించెను. మూలగతము కానియర్థమది. అట్లే ఉన్నచో ప్రకరణపు సాగనే నశించును. దీనినిగమనించి నాడానీలకంఠుడు? కర్ణదుర్యోధన పాత్రముల విశిష్టతను నశింపుచేయుటలేదా! వ్యాఖ్య! చూడండి.

అట్లుండదగినదా! అనియే వీరిని నేనడిగినది? వీరి నీల కంఠ పక్షపాతమువలె కర్ణదుర్యోధన పక్షపాతము నాకులేదు. భారతానేక పక్షపాతమును దొలగించుటను నేను వాంఛించు

చున్నాను. మొత్తపు సీలకంఠీయములో బ్రక్షిప్తములున్నవని ఆతని పాఠశేష, ప్రకల్పనాది, వాక్యములు తెలుపుచున్నవి. 'యస్యప్రమాణం' అనునాతడు ప్రామాణికుడనుటయెట్లు? నాదేప్రమాణమని నేననుటలేదే. ఆ శాస్త్రీగారనుకొనుచున్నారు. విద్వాంసులమని వారనుకొనుచు నాది స్వేచ్ఛావాదమగుటచే విద్వద్ధోవ్యముకాదని చాసిరి. వారు నిత్యప్రామాణికులు. నేను ప్రమాణస్వీకర్తను కానని వాచే చెప్పట నాకు శుభదాయకము. సీలకంఠుడు బహుగ్రంథ పరిశోధనముజేసినవాడననుటచే నాతనిమాటలు గ్రాహ్యములే యనుచున్నారు కథకులు. భారతముద్రాపకులందరు బహుగ్రంథపరిశోధకులమనుచునే వచ్చిరి. "కఠినతరతత్త్వత్ర్యకరణ వ్యాఖ్యాభిః సంయోజితః" నేలటూరివారు. పురాణం హయగ్రీవశాస్త్రీగారట్లే వ్రాసిరి. పూర్వముదితములు లోపభూయిష్టములనుచునే, పునర్ముద్రణమును సాగించుట పరిపాటి. రచయితలుకూడ నట్లే. నిగూఢపదబోధినిని వ్రాసిన ఋర్వజ్ఞ నారాయణుడు (1207) కూడ గొన్నివ్యాఖ్యల జూచితి నని నాడు. విమలబోధుడు (1150) మహాపారాణికోపాధ్యాయ త్రీవిక్రమ (1100) కృత మహాభారత తాత్పర్యార్థ వివరణ టీక నెరిగినవాడు. భారతాచార్య దేవబోధ (బేత్తరాహ 1050) (జ్ఞానదీపికావ్యాఖ్య) స్వామి తరువాత వాడు. అర్జున మిశ్రునికి (1374-1400) ముందుండినవాడు. వ్యాఖ్యాతలు కాని నిఘంటురచయితలు కాని సంగ్రహీతలు కాని తాము

లోకోద్దీపకలమని వ్రాసికొనుటకలదు. రఘువంశవ్యాఖ్యాతలగు దినకరమిశ్రుడు, వల్లభుడు, హేమాద్రి, విజయుడురిచరిత్రవర్ధనుడు, మల్లినాథుడు మొదలయినవారు పూర్వవ్యాఖ్యాతల దోషముల నుల్లేఖించలేదా? కొన్నివ్యాఖ్యలు కాళిదాసునిగూడ విమర్శించినవి. మేదినికరుడు (మేదినినిఘంటుకర్త 1250) విశ్వప్రకాశనిఘంటుకర్తను 'అపిబహుదోషం విశ్వప్రకాశం' అని నిందించినాడు. ఇతని మేదినిలో విశ్వనిఘంటుకన్న విశేష మేమి కలదు? తాను వట్టతగాధాకోశమును వ్రాసినాననియు సుమా రరువది నిఘంటునామలింగాను శాసనములను, పాణినిపదానుశాసనమును, పురాణములను జూచితిననియు, వ్రాసికొనిన వాడు. భాగురి, కాత్య, హలాయుధ, హుగ్గ, అమరసింహ, శాశ్వత, నిఘంటుకర్తల బేర్కొనిన మంఖకునిగాని, అనేకార్థకోశకర్త ధన్వంశరినిగాని, పేర్కొనలేదు. అభిధానచింతామణి, నామమాల మొదలగు నిఘంటువులను, కావ్యానుశాసనమును, వ్రాసిన హేమచంద్రు నెరుగడు. దేవహాదాది భారతవ్యాఖ్యాతల బేర్ల వినలేదు. శాస్త్రిగారి మాఘమాసేగవాల నెరుగడు. విశ్వప్రకాశకర్త మహర్షిరనాముడు "శ్రీనైద్యరాజచంద్రముక్తాశేఖరస్య కనిరాజసరమేశ్వరస్య పద్యగద్యవిద్యావిధేః" అని ఖినుతినొందిన గొప్ప పండితుడు. మేదినికరు డీతని త్రోసి పుచ్చెను. అమరపదపారిజాతమును వ్రాసిన మల్లినాథసూక్నూఱునిఘంటువుల నుదాహరించెను. చూడుడు. త్రిలింగపత్రి

16-8-49 లోని నావ్యాసమును. మేదిసీకరుడు తనకాలము నాటికి విశ్వప్రకాశమునకున్న ప్రచారఘనతను సహించలేక పోయినాడు కానోపు. నీలకంఠుడు నూటికి దొంబదిపాళ్ళు మేదిసీకరునే గ్రహించెను.

‘ఉత్తానేష్విహ కోశవిగ్రహః పద్మేషుః సైవాశ్రీతుః’ అని వ్రాసికొని తానుదహించినకొండలు నిఘంటురచయితల పేర్ల నెత్తికుంచుటేల? వ్యాఖ్యోదాహృతస్మృతి కర్తలపేర్ల నెందులకు జెప్పలేదు? శాస్త్రిగారు తెలిసికొని ప్రకటించగల శేమో? ఈతడు పాఠములను, గ్రహించి, అనుటకు బదులు కల్పించియనుట ఎట్టిదో? అర్జునమిత్ర సర్వజ్ఞనారాయణులు విరాటపర్వములోని దుర్గాస్తవమును వ్యాఖ్యానించలేదు. తిక్తిని వదలినాడనుకొనుచున్నదదియే. సర్వజ్ఞనారాయణుడు ప్రక్షిప్తమునుచు వదలిన కీచక, సైరంద్రీ ప్రథమ భాషణము నీలకంఠుడందుకొనెను. సుధేష్టా కుతంత్రదోషణ నది తొలగించుచున్నది. సుధేష్టాకుతంత్రప్రేరణ నెన్నక కీచకు నింటికి సైరంద్రీ వెళ్ళుట కవకాశము సీకధాశూన్యతకల్పించుచున్నది. సైరంద్రీ స్వామినికి ప్రత్యాఖ్యానము చేసినదను గోషము కన్పించదు. పండితులు బాగుగ పరిశీలించ దగినదే యీ విషయము.

శాస్త్రిగారు నేనుచూచినది 1929 వావిళ్ళముద్రణ మొక్కటే యనుకొనిరి. (పరిశిష్టము. 4 పేజి.) కర్ణాటకలో

నేనుచూచిన భారతములను గురించి వ్రాసినది వీరిదృష్టి కంద
లేదు కాబోలు! భారతమునకు సంబంధించిన గ్రంథముల
వేనిని జూచితినో త్రిలింగపత్రికలు తెలుపును. పరిశిష్టము
9 వేజీలో “మహారాష్ట్రపండితులు నీలకంఠవ్యాఖ్యను విశే
షముగా నాచరించినట్లు ముద్రాపకులు వ్రాసినదానినిజూపిరి.
మానామహారాష్ట్రదేశములోనిదే. అచ్చట పలువురు పండి
తులుకూడ సరిష్కరించిప్రకటించుచున్న మహాభారతాదిపర్వ
పీఠికలో నీలకంఠవ్యాఖ్య నిరసింపబడినది వీరెరుగరు. (Not
reliable and vulgar) విశ్వసించదగినది కాదు. అసభ్యము.
అని. ఈవ్యాఖ్యనుగురించి నేనువ్రాసిన కర్ణోత్పత్తి పీఠిక 12 వేజీ
10 వ పంక్తిని జూడగలరు. రత్నగర్భుడు - దాక్షిణాత్ముడు.
నీలకంఠుడు. మహారాష్ట్రుడు. తమకు లభించిన రెండుమూడు
వ్యాఖ్యలలో శమరాష్ట్రములోమాత్రము పొగడబడుచున్నట్టి
వ్యాఖ్యను ముద్రించినా మనిరి చిత్రశాలా ముద్రాపకులు.
ఇతరభాగములందలి భారతములలోగూడ యాతని భావదీపిక
ముద్రింపబడియున్న విషయము నేమందుము? అప్పటికి మొత్త
ముగా దొరకిన వ్యాఖ్య యదియొక్కటియే కానోపు. ఆత
డక్కడినాడేయగుట వారికివిశేషము. దేవబోధాదులవ్యాఖ్యలు
దొరకినప్పుడు కొందరు ముద్రించిరి. మూలములెని భారత
భావదీపికమాత్రము 1900 లో ఆ ఘోరనాథముఖర్జీ కలకత్తా
లో ముద్రించిరి. వీరుచూపించిన చిత్రశాలాముద్రణము 1929ది.
కావున నీముద్రణములోనివాక్యములకు విలువ కట్టనక్కఱలేదు.

అది సభాపర్వములు జ్ఞానదీపికతో ముద్రించబడినవి. విరాట పర్వము, అష్టతీకోపేతము ముద్రితము. అట్లే ఉద్యోగము పంచతీకోపేతము ముద్రించబడినది. శీర్షపర్వము జ్ఞానదీపికతో ముద్రించబడినది. యీ మొదటివి రెండును నావద్దకలవు.

భారత ప్రస్తావనలు

— పురుషుని నేన వ్రాసినది నికి సమాధాన మిడుచు నా దృష్టి కనుకు దెలుసుకొనిరి. భారతములో దనకు బ్రక్షిప్తములని తోచినవానిని “ఇత్యన్తే” అనుచు ద్రోసివేసినాడు నీలకంఠుడు. అస్థిస్వర్వణి, శ్రీవేదవ్యాసేన సత్తవింశత్యధిక ద్విశతాధ్యాయాః ప్రతిజ్ఞాతాః. తథాపి త్థైః ప్రమాదాత్ చతుఃస్త్రింశదధికద్వి శతాధ్యాయాః పర్వతే. తథాపి శ్లోకైః పంచమ్యం దృశ్యతే. తత్కృతాధికం సజ్జాయతే. ఏవం అన్యపర్వ స్వపి న్యూనాధికవిషయే జ్ఞేయం. ఈ వాతవలననైనను నీలకంఠునిదృష్టి కథకులకు దెలిసింట్లు గన్పించదే. భారతము లోని ప్రక్షిప్తములను వీరొప్పుకొనరని నేననగ నేనొప్పుకొనవలెనా” అనుచున్నాడు. వారు వ్రాసినకథనము లారు నాదృష్టి తోనే వ్రాసినారేమో. వారికేఁబప్పుడలలేని వారిపొత్తము లితరులెట్లాదరించెదరు? తమ ప్రవచనమే శాస్త్రముగతమనునా రొప్పుకొనుస్వభావము కలవారైయుండరని కృష్ణ పరచుకొనుచున్నారు. వీరు తప్పు కొనెదరు కాని బప్పు కొనరు ఏదిగ్రంథస్థమో ఏదిపాఠాంతరమో నిర్ణయించగలశక్తి, వాజ.

యచుందు నూలంకషప్రకృతిల న్యాఖ్యాకృతవర్గమునకే కలదు. నేను తమకష్టవచ్చినదానిని... ప్రక్షిప్తములనుట విమర్శకులకు వదల... కథకులు! ఈమాటలలోని మొదటగానిది నిజమే. కాండవ యాతడు నేను అనట స్పష్టమే. విమర్శకులై వ్యాఖ్యాతకాని శాస్త్రిగారు “ఇదిగ్రంథస్థము. అని దేనిని గురించి వ్రాయుచురో దానికి విలువలే దన్నమాట. వ్యాఖ్యాతలు సువ్రాహ్మణ్యులను బడివ్రాసినదానినే ప్రమాణముగ గొనవలెనా? అనుచో రాఘవభట్ట లింగాభట్టాదులవ్యాఖ్య లేని పండితులచే విసిరబడెను? నీలకంఠప్రమాణితచే నేను ప్రక్షిప్తములని వ్రాసినవానినైనను శాస్త్రిగారు ఎదలెదలలో? నీలకంఠుడు ప్రక్షిప్తములని వదలినవానిని గ్రహించి, అభిప్రాయములు పెరున సత్యభామకు (నీతకంఠవాని ప్రధానముకల రామాయణకథను బోల్పుకొనినది) సత్యభామకునైనవాని ప్రధానముకల పదునాలుగధ్యాయములును, అష్టాభివ్యాఖ్యలను నేడధ్యాయములును ప్రక్షిప్తములు కావలెనురో? కానినీలకంఠుడు స్పృశింపలేదు. రామాయణములోని కొన్ని శ్లోకములు భారతమున జేరినవి. నీలకంఠుడు వానినిగూర్చి చెప్పలేదు. రామాయణము అయోధ్యాకాండము నూటపదయునవర్గము కచ్చితస్సర్గము)

కచ్చిద్విసయసంపన్నో కలపుత్రో బహుశృతః

అనసూయు రమప్రస్థా సత్పుత్రస్తే పురోహితః॥

బా=సబా 5-అధ్యాయము-కచ్చిత్వనయసంపన్నో హుమిత్రో
జహుశ్శతః

అసమాము రసంకీర్ణః సత్కృతస్తే పురోహితః

రా=కచ్చిత్వగ్నిషుతేయుక్తః విధిజ్ఞో మతిమాన్మజుః

హుతంచ హోష్యమాణంచ కాలే వేదయతే సదా॥

భా=కచ్చిత్వగ్నిషుతేయుక్తః విధిజ్ఞో మతిమాన్మజుః

హుతంచ హోష్యమాణంచ కాలేవేదయతే సదా॥

రా=కచ్చిత్తే సఫలావేదాః కచ్చిత్తే సఫలం ధనం

భా=కచ్చిత్తే సఫలావేదాః కచ్చిత్తే సఫలం శృతం॥

రా=గురోరవ్యవవిప్తస్య కార్యాకార్య మజానతః

ఉత్పథం ప్రతిపన్నస్య కార్యంభవతి శాననం॥

ఈ శ్లోకము భారతమునందే కాక చాలాపురాణములలో జేరినది—

రా-సుం-17-19 స్వర్ణములు-సీతావర్ణనము—
సుకుమారీం సుజాతాంగీం రత్నగర్భగృహోచితాం
తప్యమానా మివోష్ణేన మృణాళీ మచిరోద్ధృతాం॥
ఇవచోద్ధృతాం కానోవును.

భా=వన-ద్రౌపదీవర్ణనము—

సుకుమారీం సుజాతాంగీం రత్నగర్భగృహోచితాం
దహ్యమానా మివార్కేణ మృణాళీ మివచోద్ధృతాం
ఇట మతోకశ్లోకము పునరుక్తమయినది.

రా—ఆకులాం పద్మినీమివ

భా—వ్యాకులాం పద్మినీమివ

ఇట రామాయణమునగూడ, “పద్మినీమివవిధ్వస్తాం” అని పునరుక్తమయినది. ఇట్లు రామాయణములోని పదములు, శ్లోకములు భారతములో జేర్చబడినవి. వ్యాసుడే యీచార్యము నాచరించెనందురా? భారతములో బాదపూరణార్థి మేర్పడిన నృప, రాజన్, సతీ, వరవర్ణినీ, మొదలయిలవాని సనుష్టుప్వృత్తములుగ మార్చిన సుమా రిరువదివేలు శ్లోకములు తయారు కావచ్చును—

భా—ఆస్తిక-456- స తం శపోరతం మందం శనైః క్షపయతే
తుదన్

కర్ణాత్పత్తి నుండాత్మాన మచేశనమ్॥

ఇట్టివి కొల్లలు కొల్లలు. చెప్పినకథలనే తిరిగిచెప్పిన వానిని గొన్నిటిని కర్ణాత్పత్తిలో జూపియే యున్నాను. భా. ఆది. ప్రథమాధ్యాయము 231 శ్లోకము మొదలు 244 శ్లోకమువఱకు గల శ్లోకముల జూచుడు. నారదు డీప్లెను పుత్రశోకాభితప్తుడగు నెబ్బనకు చెప్పినట్లు కలదు — కాని ఈకాలవశంగతులలో నెబ్బడు చెప్పబడినాడు. ఆతడు మఱియొక డనుకొనవలెను కానిపొరబడినా డనకూడదా? ఇట్టియసందర్భము లెన్నియో భారతిమున గలవు. భారతమున నున్నవిగ వినికిడికల కొన్నిభాగములు దృశ్యమాన

భారతప్రతులలో లేవు. యుద్ధప్రారంభమున కిరువదిరోజులు ముందుజరిగిన వ్యాసకర్ణ సమాగమము నేడే ప్రతిలోను గన్పించుటలేదు. చూడుడు యస్. బి. దీక్షిత్ గారు వ్రాసిన భారతీయజోతిశాస్త్రము (మరాటీ) ఇది శ్రీ జ్యోతిర్భాషణ పిడపర్తి కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారివద్ద నున్నది. ఈ దీక్షితులు గారు తిలకు మహాశయులచే బ్రాహ్మణికులుగబలుచోట్ల బేర్కొనబడిన యాతడు. బహువివాదగ్రస్తమగు విషయమును జూపెదను. గంధవిస్తరభీతి నయినను వదలలేక పోయితిని. కీ. శే. పెండ్యాల వెంకటసుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు ధర్మజావినీతిని దెలుపు ప్రకరణమున నీశ్లోకము నిచ్చిరి. “ఏక వస్తా త్వధోసివీ రోదమానా రజస్వలా సభామాగమ్య పాంచాలి శ్వశురస్యాగ్రతో భవ॥” పాండవద్యూతపరాజము స్థితి యిది. ద్రౌపదిని రజస్వలావేషమున సభకు రమ్మని ధర్మజుడాదేశించినా డనుట కిదిచూపరచినది. కుమారిల భట్టును. సాక్షిగ గొనిరి. అనుమానమున నిజస్థితి నరయుటకు బీతికాపురమున బంజితవర్మలు కీ. శే. దెండుకూరి నరసింహశాస్త్రిగారి వద్ద కుమారిలుని తంత్రవార్తికమున్నదని వినిచూడ నరిగిరి. వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు తీసికొనివెల్లిరి భారతవిమర్శప్రయత్నమున నన్ను సంప్రదించుట కాపాత్తమును గొనివచ్చెదరని శలవిచ్చిరి. అట్లే వారణాసివారువచ్చిరి. నేనుపై భాగమున కుమారిలుడు వ్రాసిన దానిని వారివలననే చదివించి వింటిని, ఆరాత్రి శ్రీ సుబ్ర

హృణ్యశాస్త్రిగారింటనే యుండి మరునాడు కాకినాడ వచ్చి
తిని. సంశయము తీరనేలేదు. 30-12-44 నాకు బల్లారిజిల్లా
ఆడోనిలో జరిగిన సన్మానసందర్భమున బదిరోజు లుంటిని.
శ్రీవ్యాసాచార్యులనువారియొద్ద యుక్తిమల్లికయను తాళ
పత్ర గ్రంథమును జూచితిని. అది వాదిరాజతీర్థరచితము.
ఆగ్రంథమున “మదీయేలక్షాలంకారే, అనున దుదాహృతమై
నది కన్నట్టినది. పూనా ఓరియన్టల్స్టు పత్రికలో భారతవ్యాఖ్య
లను వ్యాసమునను మాడభూషి కృష్ణమాచార్యుల వారి
సంస్కృతభాషా చరిత్రమునను వాదిరాజ భారతవ్యాఖ్యను
వ్రాసినట్లున్న దానిని జూచితిని. వావిళ్ల వారి నాగరలిపి భారత
ముద్రణపు సంపాదకులగు శ్రీ పి. పి. యస్. శాస్త్రిగారితో
సంప్రదించితిని. వారియొద్దకల ఈవాదిరాజ తీర్థీయ లక్షాలం
కారమును జూచి సంశయాస్పదమగు పైశ్లోకమును జూడగ
నిట్లున్నది.

ఏకవస్తా త్వధోసీవీ రోదమానారజస్వలా
సభామాగమ్య పాంచాలీ శ్వశురస్యాగ్రతో భవత్ ||

ఈపాఠము కుమారిలునికి దొరకక తికమకబడినాడనియు
నన్నయభట్టు కీపాఠముదొరకినందుననే ‘రజస్వల అయియున్న’
అనివ్రాయగ లెననియు నూహించితిని. కీ.శే.ఉప్పలూరి దక్షిణా
మూర్తి శాస్త్రిగారి వద్దనున్న బొంబాయి ప్రతిలో “ఈవేష
ముతో సభకు వచ్చినచో దుర్యోధనుని జనులు నిందించెదరు

అను సర్థముకల మూడుశ్లోకములు కూడ గన్పించినవి. కొంత కాలమునకు శ్రీ కొలమర్తి చినరఘుపతిరావుగారు వారింటనే యున్న నాకు తాత్పర్యప్రతిభిత మహాభారతప్రతి నొక దానిని జూపి. ఆ ప్రతి ప్రస్తుత మాంధ్రసాహిత్యపరిషత్కార్యాలయమున గలదు. అందీపాఠము కలదు. పాంచానీ-అభినవత్. దీనిని జూచి కొలమర్తివా రాత్నర్యచక్రతులైరి, వీరి సుయోధనవిజయము పలువుర యోరాటమునకు చెప్పినది. ఉప్పులూరి వారి ప్రతిలోని శ్లోకములు మూడు ప్రతిలో లేవు. ఆ శ్లోకమును తరచి చదివి కంఠస్థము చేసికొంటిని. మిగిలిన విషయముల సప్పుకు మరచున బట్టించుకొనలేదు. మండపేటలో కీ. కే. దేవులపల్లి నరసింహశాస్త్రిగారి సన్మానసభా సందర్భమున శ్రీ యర్రమిల్లి జగ్గన్న శాస్త్రిగారి యింటిమొద్ద గోష్ఠిలో వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు నన్ను బ్రక్షింపగ నీవిషయమును చెల్పితిని. కాని వారు తత్త్వకథనమున దీని నెత్తుకొనలేదు. కవినార్వభౌముల సన్మానసంవర్సమున శ్రీ జటానల్లభుల పురుషోత్తమశర్మ, ఎం. ఏ. గారి అధ్యక్షతను విజయవాడలో జరిగినసభలో నీవిషయమును వెల్లడింపగ మన్నితులు, వివేకనిధి శ్రీ వెంపరాల సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారి తత్వంతానందభరితులైరి. పిమ్మట పితామహమున సమావేశపరచబడిన సభలో కృష్ణగార్హస్థ్యమును గురించి చేనుపర్యసించుచు బైవిషయమును వెల్లడించినతఱి సభ్యులు లగు పెంజ్యాల వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి రాలింగస

మొసవ్వుకొని వాతభేదమున గుమారెలుడు బ్రహ్మపదనాడిన బాధనొందుచు తాము సైవాతమును నన్ని హరబగితచన వ్యధనొందిరి. కొంతకాలమై పిమ్మట పైవాతమును పరికిరించి చూడగ శ్లోకముల చూపు కన్పించిరి.

యుఫిష్ఠిగ్ను తచ్ఛత్యా దుర్యోధనచిక్షితం

ద్రాపద్యా ససమ్మతం మాతం ప్రాహిణో ద్భరత్సభాః 1

ఏకవస్తా ధ్వజానిపి రోదనానా రవిస్సలా

సభా మాగమ్యపాంచాలి శ్వశుర న్నాగ్రహో భవత్. 2

సగత్వా త్వరితం మాతః కృష్ణాయా భవసం స్మప

స్యవేదయన్మతం ధీమా ధర్మరాజస్య నిశ్చితమ్. 3

పై స ధర్మరాజుచే బంపబడినమాత ద్రాపదికి ధర్మజు స్పృమును చెలువకుండగనే ఆమె సభకు వచ్చియున్నది. సందర్భరాహితి స్పృముగ గస్పట్టుచున్నది. ముద్రాపకు లీవిషయమును గమనించనేలేదు. అన్నిప్రతులలోను నిట్లే కలదు. ఈశ్లోకము లిట్లు మారునొందిన దోషము తొలగ గలదు.

యుఫిష్ఠిగ్ను తచ్ఛత్యా దుర్యోధనచిక్షితం

ద్రాపద్యా ససమ్మతం మాతం ప్రాహిణో ద్భరత్సభాః 1

సగత్వా త్వరితం మాతః కృష్ణాయా భవసం స్మప

స్యవేదయన్మతం ధీమా ధర్మరాజస్య నిశ్చితమ్ 2

ఏకవస్తా త్వధోసీవీ రోదమానా రజస్వలా

సభా మాగమ్య పాంచాలీ శ్వశురస్యా గ్రతో భవత్. ౩

మూడవ శ్లోకము రెండవ శ్లోకముగ మారవలెను. చూడుమ పాఠకులు. శ్రీ వారణాసివా రీఘట్టమును ఖండించుట కథోసీవీత్యాది శబ్దవిచారముపై నెక్కువ దృష్టి నిలిపి శ్రమనొందిరి. పై పాఠ భేదము నెరిగించిన నొక్కమాటతో బోవునుకదా? ఇట్టిదే పాఠాచిత్యవిమర్శమని పండితులకు మనవి. కొందఱు వ్యాఖ్యాతలు ప్రక్షిప్తములని వదలినభాగములను కొందరు వ్యాఖ్యానించిరి. ఇట్టి వనేకములు భారతమున గలవు. కుంభకోణముప్రతినున్న నైష్ఠవధర్మపర్వభాగమేప్రతియు నెఱుగదు. కవిత్రయమెరుగదు. భారతము మొదట అరువది లక్షల శ్లోకములదట. అందు దేవలోకమున ముప్పదిలక్షలును బితృలోకమున పదునైదులక్షలును గంధర్వలోకమున పదునాలుగు లక్షలు నుంచబడెనట. మనుజులోకమున భారతకథ తగ్గించబడినదా? భారవత్వాత్ - భారతమనిన నేలోకమున నెంతయున్నను పేచీలేదు కాని భరతవంశ ప్రధాన మితరలోకము వాంఛించునది కానేరదు. కథనములో భరతునికి పూర్వము భారతరచనమనిలేదు. దేవలోకనిక్షిప్తమెట్లు? భారతరచనకాలముకూడ వ్యతిరేకించును. కావున నిది యుక్తిశూన్యమే. మనుష్యలోకసంఖ్య ఇతరలోకముకన్న హెచ్చుదయినను వారికన్న సంఖ్యను తగ్గించి గ్రంథ మొనగి

పక్షపాతమును జూపించికొనినాడు వ్యాసుడు. లక్ష శ్లోకసంఖ్య వ్యాపించినపిమ్మట పై పంపకము జరిగినట్లున్నది. $1 + 14 = 15 - 30 + 30 = 60$. ఈవిభాగమును బాగుగతఱచి అన్వయించుకొనిన సీవిషయము గ్రహింపగలరు పాఠకులు. భారత మరువదిలక్షలే చేసినాడనుట కుపపత్తి యెటనున్నది? ఎన్నిలక్షలయినను పంపిణీ అట్లేచేయ ననువగును. వేలయినను నట్లే పంచవలెను. భారత మిరువదినాలుగువేలనుకొండము. సంఖ్య యిట్లుగను. మూడులక్షల ముప్పది ఆరువేలు గంధర్వలోకమునను, మూడులక్షల ముప్పదిఆరువేలు పితృలోకమునను యేడులక్షల ఇరువదివేలు దేవలోకమునను నిలుపబడును. 8800 మనుజు లోకమున నున్నచో $123200 - 132200 - 264400$ గ పంచ బడును. ఈరెండు పద్ధతులును లోకములో వ్యాప్తినొందినవే. రామాయణము నిట్లే సర్దుబాటు చేసినాడు బ్రహ్మ. నూఱు కోట్ల సంఖ్యగల రామచరితలో సగము దేవలోకమునకును పదికోట్లు గంధర్వలోకమునకును మిగిలినవారికి తక్కినదాని నొసగి (సరిలయినలెళ్ళులేదు) మనుజులోకమున కిరువదినాలుగు వేల శ్లోకముల నిచ్చెను. రామకథలో నేభాగము లోపించినదోకదా? గాయత్రీసమ్మేళన మొనర్చి లాభమునుకల్పించి నానని మనుజులోకమును మరిపించి తనకితరలోకము లందుగల ప్రేమను బయలుపెట్టుకున్నాడు ఛాందసుడగు బ్రహ్మ. ఈపద్ధ తినే భారతమునకు జరిగించి తనవ్యాసతను (విభజించువాడు) నెల్లడించుకొనినాడు. కృష్ణద్వైపాయనుడు.

భారతమును పలువురు పండితులు విమర్శించి గంధములను వ్రాసియున్నారు. నేడు పూనాలో బ్రకటింపబడుచుండిన మహాభారతము ప్రక్షిప్తములను వదలి ముద్రింపబడుచున్నట్లు గచ్చుచున్నది. ముగిసినప్పటికి గాని వారి పరిశోధనాఫలితము న్యాయముగ లోకము నాక్రమింపజాలదు. పలువురు పండితులవలన విమర్శింపబడుచుండుట నలననది గ్రాహ్యమగుట ధర్మము. భారతముద్రణమును గురించియు వ్యాఖ్యలను గురించియు గర్వోత్పత్తిలో విశేషముగ వ్రాసియుంటిని. వ్యాఖ్యలలో గొన్ని పూర్తిగను గొన్ని భాగములుగను నశించినవి.

నీ ల క ం త ని ం ద యా :

నీలకంఠనితండ్రి గోవిందదీక్షుతులు. సూరియనుపిలుపు కలదు. తల్లి పుల్లాంబిక. చతుర్ధర (చౌధరి) వంశమువాడు. మహారాష్ట్రబాహ్మణుడు. గౌతమగోత్రము. కుమారుడు గోవిందదీక్షుతులు. పౌత్రుడు జపవిధి, ధర్మతత్త్వప్రకాశము నమస్కారవిధి, షణ్ణవతిశ్రాద్ధనిర్ణయకర్త యగు శివరామ దీక్షుతులు. పౌత్రుడు 1746 లో కూర్పరగ్రామమును సన్నచుపై గొనిన గంగారామదీక్షితులు. ఆంధ్రమహారాష్ట్రసాహచర్యము సీతని తల్లిపేరు (పుల్లమ్మ) తెలుపుచున్నది. నీలకంఠుని వేదాంతగురువు సారస్వతాద్వైతసుధానామక రఘువంశవ్యాఖ్యాతయగు లక్ష్మణార్యుడు. 1663 ప్రాంతమువాడు.

శ్లో॥ బాహ్యస్తేనాభిభాషే బహిరుదవసితం పాతితర్కోప్రతిష్ఠా
 మీమాంసాప్రాతిహర్యంభజత గుణగణం యస్యసాంఖ్యాతి
 సాంఖ్యాః
 హృత్ప్రే యోగసిద్ధే సహిత ముపనిషద్యాహబృందైః
 పరంమే
 బాగ్యం శ్రీలక్ష్మణాన్యో జగతి విజయతే యస్యతేశాః
 శివాహ్వాః ॥

శ్లో॥ ఉత్తానేష్విహ కోశవిగ్రహబలం పద్యేషు నైవాశ్రితం
 గంభీరేషు ససేతవో నవిహితా కూటాననస్ఫటితాః
 సచ్చిన్నా నతమశ్చరా నసతతి ర్భక్తా ననాస్ఫటితాః
 నోసీనా నవిభీషణాశ్చ నిహితాశ్రీలక్ష్మణార్యాశ్రితైః ॥

గురువునందలి గౌరవము నీశ్లోకములు చెప్పుచున్నవి.
 ఈ లక్ష్మణుడు బ్రహ్మజ్ఞాని కుటుంబమువాడు. కాండిన్య
 గోత్రము. దత్త, గోజాంబికల పుత్రుడు. ఉత్తమశ్లోకమహా
 మునికి వేదాంతశిష్యుడు. తండ్రినుండి వేదమును నీలకంఠ శుక్ల
 కలంకార శాస్త్రగురువగు భట్టమండనునుండి తర్కమును నేర్చెను.
 కాశీనివాసి. గణేశనారాయణుల భాగినీయుడు. గణేశ రఘు
 నాథుల తమ్ముడు. నీలకంఠరచితగ్రంథము లివి. మంత్ర కాశీఖండ
 టీకా, మంత్రభాగవత వ్యాఖ్య, మహాభారత భావదీపిక, వేదాంత
 కతక, శివతాండవ వ్యాఖ్య, పుట్టంత్రీసార, హరివంశ టీకా, గణేశ
 గీతా టీకా, సారపారాణిక సమర్థనం, రుద్రసారసంగ్రహ వ్యాఖ్య

(రుద్రమీమాంస) విధురాధానవిచారము. ఈతడిట్టి పండితుడని యెరుగకయే నిందించితి ననివారుకథకులు. ఆతని నట్లు నిందించి నేనుపొందులాభమేమి? నీలకంఠుడు నిన్నశ్రేయస్సు పాలొనరించునని బెదరించిరి శాస్త్రీగాగు. ఈబెదరింపు విమర్శ నూపదు. “ప్రమాదోభీమతామపి, అప్యేవాన్ధే” అను నదియే నాలభిప్రాయము కాని నిందాపారీణత్వసంపాదనేచ్చ కాదని పండితులకు మనవి. శంకరుని భాష్యములో దొసగులున్నవని యా నీలకంఠుడు భాష్యమును దడవుట! కాళిదాసు పండితుడు కాకయే ఆతని ప్రయోగములాక్షేపింప బడినవా? అమరుడు పండితుడని యెరిగియు ఖండనఖిద్యాది ముండనముల వ్రాసినవారి నేమంటిమి? మహేశ్వరు నాక్షేపించిన మేదిసీకరుడు నీలకంఠునికి బ్రామాణికుడు? భవభూతి “తాన్ప్రతిన్వేషయత్నః” అనుకొను టెందులకు? “ఉత్తరే రామచరితే భవభూతి ర్విశిష్యతే.” వాక్యమునకు బ్రతిగ “మూరారిపదచింతయాం భవభూతేస్తు కా కథాపుట్టనేల! కుమారిలభట్ట భాగినేయుడు తార్కికచక్రవర్తి ధర్మకీర్తివంటి మహాకవి.

తైలై ర్బంధయతిస్మ వానరహితై వ్యాల్మీకి రంభో నిధిం! వ్యాసః పార్థశక్తైః తథాపి నతయో రత్యుక్తి రుద్భావ్యతే! వాగ్ధౌచతులాభృతా విహతధా ప్యస్మన్మహాప్రబంధా నయం! లోకో దూషయితం ప్రసారితముఖ స్తుభ్యం ప్రతిష్ఠే నమః॥ వాల్మీకి వానరులవలన పర్వతములచే నేతుబంధము

చేయుచుటయు, వ్యాసుడు పార్థశరణములచే సముద్రము సింకింప
చేయుటయు, సత్యుక్తిగాయున్నను సూక్తిగ గ్రహించుచున్న
లోకము వాగర్థముల త్రాసున సమాసముగ చూచి వాడు
చున్న నాప్రబంధముల దూషించుచున్నది. అట్టి ప్రతిష్ఠా
రూపమా? సమస్కార మనినాడు. దీనినిజూచిన నాకాలమున
లోకమితని నిందించుట తోచుచుండలేదా! వాల్మీకి వ్యాసుల
యందీతడత్యుక్తిని, చమత్కారముగ నానోపింపలేదా?
క్షేమేంద్రకవిజౌచిత్యవిచారచర్చలో నెందరకవుల విమర్శించెను?
మచ్చున కొకటి.

వృద్ధాస్తే నవిచారణీయచరితాః తిష్ఠంతు హుం వర్త
తాం హింద్రస్త్రీదమనే పృథుండయశసో లోకే మహంతో
హి తే! యాని త్రీణ్యకుతోముఖాన్యపిపరా న్యాన స్థరా యో
ధనే! యద్వా కౌశల మింద్రచూనునమనే తత్రాప్యభిజ్ఞోజనః॥

అత్ర అప్రధానస్య రామసూనోః కుమారలవస్య పర
ప్రతాపోత్కర్షా సహిష్ణోర్వీరరసోద్దీపనాయ సకల ప్రబంధజీవిత
సర్వస్వభూతస్య ప్రధాననాయకగతస్య వీరరసస్య తాటకాద
మన ఖరదూషణాపసరణ అన్యరణసంసక్తవాలివ్యాపాదనాది
జనవిహితాపనాదప్రతిపాదనేన స్వవచసా కవినా వినాశం
కృతః. ఇత్యనుచితమేతత్ ॥ ఇట్టి నేకములు కలవు. పలువురు
పండితులు కవులు గ్రంథముల వ్యాఖ్యల, విమర్శనముల,
విమర్శ సేయుచునే, వచ్చిరి. స్పర్థయా వర్ధతే విద్యా,

వాక్యము జిజ్ఞాసువుల కుపకరించునవిగ, బరిణమించలేదా? తాను వ్రాసినది సరిగ జూచు కొనక యితరులచే వ్రాయ బడినదానిని, సరిగ, గమనింపక ఎన్నటికయిన, నుపయోగింప గల చొప్పుదంటువ్రాతల వ్రాయక, మేకులబిగింపు ప్రయోజనము మాత్రమే కల జేలుగుబెండ్లవంటి నిస్సారపువ్రాతల వ్రాయజొచ్చినవారు తప్ప, నిదానముగ, యుక్తియుక్తముగ వ్రాయు బుద్ధిమంతులు నేడు లేరా? వారందరు పండితబృవులే యని యెంచు పండితుల నేమనవలెను? డాంబికపువ్రాతల వ్రాసినవారిని మంగలించుటకు పండితులు పూనుకొని నిజమును బయటపెట్టుటకు జంకుచున్నారు. అడుసుద్రొక్కుటకు జడియు చుందురు కానోపు. అందుననే తప్పుడువ్రాతలు బలియు చున్నవి.

ఉచితంప్రాచురాచార్యాః సదృశంకిలయస్యతత్,

ఉచితస్యచయోభావః తదాచిత్యంప్రచక్ష్యతే॥

నానాత్మగునుచితత్వముతో, సంబంధములేని, కల్పించు కొనడగని శాస్త్రీగారు, నిరంతరోచితప్రవక్తగ, నన్నెంచుట తగియే యున్నది. నీలకంఠవ్యాఖ్యాగత విషయముల ముందింకను, జర్చింప, వలసియున్నది. కావున శాస్త్రీగారి పరిశిష్టవిషయము నెత్తుచున్నాను. బాలా, కన్యా, శబ్ద సమీక్షలో, వీరు చూపినామనిన ప్రయోగాధారములు క్రొత్త వేమియుకావు. కన్యాశబ్దవిచారమివిభాగములో చేసెద మను

కొనిరి కాబోలు! మరచిరేమో! ఎక్కడబాలయున్నను, గౌణ, యనుకొనుటయే, వారిపని. కాముదిలో, కన్యాయాశసనచ, బాలమనోరమలో భారతేవ్యాసః కర్ణశ్చ, కన్యా యాఃపుత్రౌ ఇతిప్రసిద్ధమ్. అనియు, కలదనిరి. గౌణముకూడ ముఖ్యముగ మారునవకాశము కలదని నేను కర్ణోత్పత్తిలో వ్రాసిన వాక్యములను ఖండించునవకాశము చాలమి నాకాశ పంచాగమును విప్పిరి. వ్యాసశబ్దము గౌణముకదా! రూఢి ముఖ్యములోనికి దింపినది. వృద్ధవ్యాస, బాలవ్యాస, శబ్దము లలోని, వృద్ధబాలశబ్దములు గౌణములు. బాలుడు వృద్ధుడు (యోగరూఢము) కాకుండునా? వృద్ధుడునశించకుండునా? కైయ్యట, కౌముదీ, బాలమనోరమలు వ్యాసత్వము మాత్రము ముఖ్యముగ బరిణమించుటను చెలుపుచున్నవి. శాస్త్రిగారి కర్ణోత్పత్తిసమీక్ష (11-12 పేజీలు). ఎఱ్ఱాప్రగడ కనువాద కర్తృత్వమున ద్వీరసనాత్వము సిద్ధింపజేసినది ప్రకృతదృష్టాంధ్రారణ్యపర్వము. అట్లుండుట తగియుండలేదని నావాదము. కాలపుమార్పున నీపృథక్కరణము సిద్ధించినదను నాసంశయము నెఱ్ఱాప్రగడ తీర్చలేడు. శాస్త్రిగారికి బసిబిడ్డ పిన్న, పసిపాపల, వినియోగముననిచ్చినవాడు, కావున శాస్త్రిగారే వానప్రస్థులై (అరణ్యపర్వము) నీలకంఠుని నేవించి ఎఱ్ఱాప్రగడకు బృథక్త్వము నుజ్జగింపజేసి సంయోజన మొనరింపగలరని యెంచుచున్నాను. కొన్నిపుటలు దీనిని గురించి నింపిన వారివ్రాతలో కన్యనుగురించి యేమనెనో

పూర్తిగ జర్జించలేదు. అక్షతయోనిత్వ మాత్రమే సిద్ధిశించిన దని కథలు. కామయతే, సర్వాన్ । కన్యా అనినామ నీల కంఠమ వనపర్వవ్యాఖ్యలో. “కామం”బులెల్లను గామించి పొందుట నయ్యె గన్యాశబ్ద, మఃనాడు యెర్రాప్రగడ. “సర్వాన్కామయతే యస్మాత్కన్యాతోశ్చ భామిసి । తస్మాత్కన్యాశ్చేహ సుశ్రోణీ స్వతంత్రా వరవర్ణిణీ । కన్యాతూత్పత్తి కలది కన్య. ఆమె కాంతి యందరను కామింపచేయునదని అర్థము. అందువలననే పురుషుల నందఱను యకావసప్రాదుర్భావమున గామించునదై యున్నది. 21-9-99 పత్రములో శాస్త్రిగారు “వయసిప్రథమే, సూత్రమును, జర్జించుచు “వయసిప్రథమే ర=౧-౨౦ ప్రథమవయోవాచినో అదన్తాత్ - స్త్రియాంజీవేన్యాత్-కుమారి” చాలావాసిరి. ఇదిపై బాలాశబ్దవిచారమువంటిదే. బాలాశబ్దము వయసిప్రథమే వలన జీవవచ్చినది కాగా అజాద్యతప్తాప్ అనుసూత్రముచే అజాది గణపతిమగుచున్నందున టాప్ విధింపబడి జీవ రాలేదు. ‘వయస్యచరమే, వాక్తికమునుగూడ జూతము, వధూతీ, చిరంతి యకావసవాచినా. అతఃకిం, కిశుః కన్యాయాః, న, కన్యాయాః, కసినచ ఇతినిషేధాత్.

కాముదిలో కాసినశబ్ద పర్యాయచనము 2-1-66 లో యువాఖిలతి పలిత, వలిన జరతీభ్యః అనుచు 2-1-67 లో యువత్యామేవ జరతీధర్మోపలమ్భేన తద్రూపారోపాత్ అని యున్నది. యువకుడు ముచునలి యగుననియే పాణిని అభి

ప్రాయము కదా. హాపమును మార్చునొదించు కొనెదలేమో శాస్త్రిగారు. కనీసచ సూత్రముచేతనే కన్య, శిశువు కాదని, అర్థము స్పష్టమగుచున్నది కాదా! రెండవ సూత్రములో గూడ కనీసచ కన్యాశబ్దము లుండుటచే శాస్త్రిగా రుదహరించ వలసియు ప్రతారించజేసిరి. వ్యాకర్తలు కదా వారు! వయసులు రెండేకలవు న్యాకరణములో బ్రథమచరమములు.

ఆద్యేవయసి నాథీతం ద్వితీయేనాద్వితం ధనం ।

తృతీయే న తపస్తప్తం చతుర్థే కింకరిష్యసి ॥

ఈవయస్సులు నాలుగు. చూడండి. శాస్త్రిగా రిచ్చిన వయస్సులు మూడు. పితారక్షతి, కొమారే భర్తా రక్షతి యకావనే! వార్ధక్యే.

బాలా, కుమారీ, కన్యాశబ్దములు వేలాదిగ నున్నవి. వీటిని వ్యాకరణరీత్యా సాధించుకొనుచు వచ్చినచో జీవిత కాలములే చాలవుకదా. కామయతే సర్వాన్ కన్యా యుగ సక్షతయోని యర్థమా! కన్యతే-కామ్యతే-అమరము-కన్యా నిర్వచనమొకతీరు అక్షతయోనిత్వమొకతీరు. ఇట్టి భేదముల జూచియే నేను నీలకంఠవ్యాఖ్యాదులని వ్రాసితిని. కొమరీ, బాలమనోరమ, లలో వ్రాసినది కన్యకాదని నేననలేదే. వాని లో బుత్రులు చెప్పబడలేదనినారు. కుంతిభోజుని పుత్రిక, కన్య కాదనుచున్నారు-అసత్యము కన్యకు మాత్రమే అనువిరోధము

రాకుండలుకు గాసినత్వము చెల్లుచని వివరణమిచ్చిరి. పరిశిష్టము 2 పుట. చివరిపేరావ్రాత. డొంకతిరుగుడు. అపత్యము స్త్రీలకు మాత్రమేనా ! ఇంద్రస్య అపత్యం పుమాన్ ఇంద్రః పరాశరస్య అపత్యం పుమాన్ పరాశర్యః వృష్ణేః అపత్యం స్త్రీవాణ్ణేయీ. ద్రుపదస్య అపత్యం స్త్రీ ద్రౌపదీ. ఇట్టివాని మాటేమిటి? సుతోత్పత్త్యనంతరము మునివరమహత్వమువలన కన్యకలయినవారు కుంతీనత్యవతులు మాత్రమేనా ? యయాతికుమార్తై గాలవుని దత్తపుత్రిక మాధవి. “ప్రసూత్యంతే ప్రసూత్యంతే కన్యాచైవ భవిష్యసి” సంతానముకలిగినపిమ్మట బ్రాహ్మణవర ప్రభావమున కన్యకలగుచునే నలుగురు పుత్రుల గనినది. (ఉద్యోగ || 114 అ) “ఇయం సురసుతప్రఖ్యా సర్వధర్మోపచాయినీ ! సదా దేవ మనుష్యాణాం అమరాణాంచ గాలవ” కాంక్షితా రూపతో బాలా (సర్వాన్కామయతే) సుతామే ప్రతిగృహ్యతాం (కామ్యతే సర్వాన్కన్యా) ప్రతిగృహ్యతాం కన్యాం గాలవ స్సహ పక్షిణా “పునర్దీక్ష్యావ ఇత్యుక్త్వా ప్రతస్థే సహ కన్యయా ! మమదత్తోవరః కశ్చిత్కేనచి దృహ్యవాదినా ప్రసూత్యంతే ప్రసూత్యంతే కన్యాచైవ భవిష్యసి” మాధవీచ పునర్దీప్తాం పరిత్యజ్య సృపశ్రియం । కుమారీ కామతో భూత్వా గాలవంపుష్పోన్వ గాత్ ॥” కుంతి సత్యనతివలె నొకసంతానముతో నాగినదికాదు. పై మాధవివంటిది. విద్యా రణ్యభాష్యము — “కాత్యాయనాయ విద్మహే కన్యకుమారి ఛేమహి తన్నోదుర్గిః ప్రచోదయాత్” నారాయణీయవ్యాఖ్య

ఆదిశక్తిం ప్రార్థయతే. ఆచార్య కన్యాచారా (ప్రాక్ పరిణయాత్) కుమారీచేతి, కన్యకు వివాహముకాని స్త్రీయని అర్థమును, భాష్యకారుడు, వ్రాయుచున్నాడు. ఉదయనాచార్యుడు. న్యాయకుసుమాంజలిలో “గర్భయివశివకుమార్యాః విధిరేవ పుంయోగ మనుమాపయతి” వేదకుమారికి విధియే కుమారికి గర్భమువలె పుంయోగ మున్నదని ధృవపరచెను. కన్యా, కుమారీ. వివాహముకాని పడుచుపేర్లని అమరుడనినాడు. పడుచు అనుటసామాన్యస్త్రీ వాచకముగనే. శాస్త్రీగారు గుణవపగౌణః లింగవ్యత్యయ స్సర్వతశ్చాందసః అనక గుణరాహితిని గల్పించుకొనెదరోటు!

కా సీ న శ బ్ద ప ర్యా లో చ న ము

ముని, దేవతామాహాత్మ్యత్, యా పుంయోగే పృక్షతయోనిర్భవతి. యథా కుంతీ మంత్రాహూతదినకరోత్పదితకర్ణాఖ్యపుత్రాపి పునః కన్యై వాభూత్ - తదపత్యమ్ కాసీనాభిధేయమ్. మహాభాష్యప్రదీపము. దీనికి కథకుల వివరణమిది “పశ్చాతరముని మహిమవలన వ్యాసోత్పత్యనంతరము కన్యాత్వోచ్ఛిత్తి లేనట్టి సత్యవతీదేవి యొక్కయు సగార్యదేవమహిమవలన కర్ణోత్పత్యనంతరము కన్యాత్వోచ్ఛిత్తి లేనట్టి కుంతీదేవియొక్కయు సుతులు కాసీనశబ్దముచేత చెప్పబడుదురు. అని. ఈవివరణము

లోని ప్రథమభాగముచేత మూలమేది? ముని దుర్వాసు
 చేల కాకుండును? సూర్యుడు తద్వరపోషకుడు కావచ్చును.
 కాని పరాశరుడెట్లుగను? మునులయొక్కయు దేవతల
 యొక్కయు మహత్వమువలన యేకస్యఅయినను పురుషు
 నితో గలిసినచో (అనంతరము) అక్షతయోని కాగలదు. ఇది
 లోకసామాన్యవిషయము. మంత్రమహిమవలన నశుడైన
 సూర్యునిచే బుట్టింపబడిన కర్ణుడను కొడుకుగలిగియు కుంతి
 యెట్లు కన్య ఆయెనో? అట్లు. అని పూర్వమున కన్వయము
 వదా. ఆనంతానము కానీనును కదా? ఇట్టిలోకసామాన్యవచ
 నమువలన నట్లు కనినవారున్నచో వానినేమచవలెను? మాధవీ
 శంతానము నల్లరును కానీనులు కారా? “కానీనగర్భః పితృ
 కన్యకాయాంతస్మా దృషేత్త్వం భవితాచ పుత్రః (పితృకన్య
 యననేమో) తా నెరుగని మాధవీశంతానమును ప్రదీపము
 చెప్పలేదు. అనుకోవలెనా? కన్వయందుబుట్టినయాతడు కానీ
 నుడుకదా? కన్వయందుబుట్టినది స్త్రీయైనచో కన్యకానాతా
 కానీనాయగునుకదా? వ్యాసకర్ణులను దప్ప మరి యిట్టి వారిని
 పాణిన్యాదు లెరుంగకుండ వచ్చును. శాలివాహనుడు కన్యా
 నాతుడట! ఈకానీనశబ్దమాతనికి వ్యాకరణవ్యాఖ్యాతల
 యనంతరము వాడగుటచే యోగయాగి కాకుండునా? ఆతనిని
 బండితు లేమని చిత్రించెదరో “పితృగృహే కన్యాయాః పుత్రః
 అప్రకాశం జనయేత్, తం కన్యాపరిణేతుః పుత్రనామ్నా
 కానీనం వదేత్” గృహేప్రచ్ఛన్న ఉత్పన్నః గూఢజన్తు సుత

స్మృతః । కానీనః కన్యకాజాతః మాతామహసుతో మతః ।
 తుతాయామతుతాయాం వా జాతః పౌనరుభవః స్మృతః । అగ్ని
 103 అ 15 శ్లో. వ్యాసుడు కానీనుడను రూఢిని వీరంగీకరించి
 యున్నాడని దా ! నృద్ధవ్యాసే త్యాది విశేషణయిత వ్యాసు
 లను నృద్ధకానీనేత్యాదుల ప్రయోగించి వాడుటనువీరొప్పుకొనె
 దరా? శాస్త్రిగారికాచో నుడవడించిన 'కానీనన్యముచే, శ్లోక
 మున కానీనశబ్దము రూఢియగుట గమనార్హము. వీరి
 కానీనశబ్దవిచారములో చివర, ప్రథమవయసుకలది కన్యయని
 చెప్పినామనిరి. దాని వివరించి యిదివరకే వ్రాసియున్నాను.
 బాలకర్థము చంటిదికాదని నేననగ అప్రసక్తిని దెచ్చినవారెవ
 రని ప్రశ్నించుచున్నారు బాలవ్యాసులు. అప్రతిపక్ష ప్రతి
 షేధదోషముంటు ననిరి. దోషాన్నేషులగు వీరు కుంతి పసి
 బిడ్డయని కథనమారనభాగములో వ్రాసిరనిచూపించియుంటిని.
 అప్రసక్తమేమి! కుంతీబాల్యము కథకులకు బసక్తమై కథనము
 లన్నిటను చూపించియుండియు లేదనెదలే? కన్యాబాలాశబ్ద
 ములు సామాన్యస్త్రీవాచకములుగ నుండుననుటలో వీరికి గలి
 గిన విప్రతిపత్తి యేమిటో? ఈరెండుశబ్దములు మాత్రమేకాక
 భామినీ, సతీత్యాదులు చాలాకలవు. బాలాశబ్ద మొకచోటనే
 కలిసియున్న వానిని చూపించుచున్నాను. 'బాలాంపుంయోగ
 మనిచ్ఛంతీం బాలామివ' నీలకంఠుడు ఇవశబ్దమిట నర్థభేద
 మొందించినది. ఇట్లే కన్యాబాలాశబ్దము లనేకస్థలముల బ్రయో
 గింపబడవచ్చును. ఇట్టిచోటులనెల్ల గౌణవిచారణ కూడదు.

సుఖవివర్జితబాల వృద్ధైః స బాహపాటానర్చినను హృదయ
మున మంచుకొనవలదు. తగదు. అనినాడు కుంతిభోజుడు.
శంఢ్రహృదయమును తూచినట్లున్న దీమాట. బాలేనాపిసతా
మోహాద్భృశం పాపకృతాన్యసి ! నాభ్యాసాదయితవ్యాని
తేజాఃసిచతపాఃసిచ॥

పాతాంతరములు

బాలేనాపి సతా మోహాద్భృశం సాపన్నవాన్యసి	
నాభ్యాసాదయితవ్యాని తేజాఃసిచ తపాఃసిచ	1
బాలేనాపి సదామోహాత్.	2
..... సతాంపాపకృతాన్యసి	3
..... భృశం శాపభయాదపి	4
..... భృశం సోప ద్రవాన్యసి	5
నాభ్యాసాదయితవ్యాని	6
తాభ్యాసాదయితవ్యాని	7

నీలకంఠునిపాఠము తిక్కమకతో గూడినది. ఆతని సతా-
నాధునా = తప్పర్థము. “బాలేనాపి సతా తేన కృతం
నాహ్యం జనార్దన, ద్రోణ - 184 అ. ఇట చిన్నవా
డైనను అనియేకాదా అర్థము? కృష్ణ ధాతువును దెచ్చుకొని
హంసార్థమతనిచే చెప్పబడినది. అస్వయము సుగమముగలేదు.
సతా, సతీ, సతౌ, సచ్చబ్ద మన్ని విభక్తులకును జేరగలదు.

తేజస్తపస్తశ్చైవ నిత్యంబిభ్యే యుధిష్ఠిర । ఉభేచైతే పరిత్యజ్యే
 తేజస్తైవతపస్తథా ” అను - 9 అ. 21 శ్లో - “త్రయాశాం
 ప్రతపతాం తేజసాచ బలేసచ । బ్రాహ్మణేష్వేవ శామ్యంతి
 తేజాంసిచ తపాంసిచ. అను 61 అ. 36 శ్లో. సామాన్య
 వాచకమగు దీనిని గుంతీచరిత్రకు గలిపి శాస్త్రీగారి నాందో
 లింపజేసినాడు నీలకంఠుడు. పై పాఠములలో నీక్రిందిపాఠము
 సరసముగ గన్పడుచున్నది. “బాలేనాపినతామోహాద్భృశం
 సాపహ్నావాన్యపి । నాత్యాసాదయితవ్యాసి తేజాంపిచ తపాం
 సిచ ” కొన్ని పాఠముల నెరిగినను దనకిష్టమయిన
 పాఠమును నీలకంఠుడు గ్రహించియుండనోపును. అంతరిత
 ములై యున్నను తేజస్తపోవిశేషములు బాలునిచే సయితము
 సమీపించదగినవికావు. (పొందింపదగినవి) అనగానిర్లక్ష్యము
 చేయదగినవికావు. కుంతియీవాక్యము యావనోపప్తంభకము
 కాక పసిసనమును దెల్పుచున్నదా? అవసరము లేకున్నను
 వనపర్వము తనలోనిముడ్చుకొనినదీ శ్లోకమును. బాలశబ్దములు
 పలువిధముల జూపితిని. ఇంకను గొన్ని జూపెను. “అజ్ఞోభవ
 త్తేనై బాలః పితాభవతి మంత్రదః” అజ్ఞంహి బాలమి
 త్యాహుః- సతు- వయః- ఇవన్నియు గౌణములు ముఖ్యము
 లయినవే. బాలవ్యాసులు వృద్ధవ్యాసులు కాకతప్పదుకదా!
 గౌణము స్థిరముకాదనుటకు శాస్త్రీగారి వయసే తార్కా
 ణము. గౌణమేలయినరూపమే మార్పితేగలదు. శాస్త్రీగారి
 వాదములవంటివానినే “ఉభయప్రగల్భోచ్ఛరణమేవపాండిత్య

హేతుః” అని పెద్దలు నుడివెదరు. కుంతి తండ్రి కుంతి భోజును ఆలింగనమును చేసినందున కుంతిబాల్యము ద్వితీత మైనదనుచున్నారు కథకులు. ఆశ్లోకములోని ‘సమర్థ్యచ’ కేమి చెప్పగలరో? యౌవనమందున్నపుడు తండ్రికూడ ఆలింగన మును జేసికొనకూడదను మనువు వచనమిచ్చిరి. స్కాంద పురాణము.

భావశుద్ధిః పరంశౌచం ప్రచూణం సర్వకర్మసు
అన్యథాలింగ్యతే కాంతా భావేన దుహితాన్యథా
అన్యధైవస్తనం తత్రశ్చింతయత్యన్యథాపతిః
చిత్తం విశోధయేత్తస్మాత్కిమన్యై ర్భావ్యాసాధనైః॥

ఈభావమే యోగవాసిష్ఠము “మనశ్శుద్ధి” శ్లోక ములో గలదు. శాకుంతలములో గణ్వడు శకుంతల నాలింగన మొనర్చుకొనుట నేమందుము. శాస్త్రిగారు పౌరాణికులు గదా? పురాణవాక్యమును వదలుకొనెదరా? స్మృతిగ్రాహుల య్యెదరా? పై ఆలింగనమును సరిగనడపెదరా? శాస్త్రిగారి వ్రాత తు మాఖననమే? లోకమర్యాద నొప్పుకొనిన నేను కుంతి సూర్యుని స్పర్శింపనిచ్చినదని వ్రాయుట హేయ మనిరి. అంగీకరించుటయే స్పర్శింపనిచ్చుటకు దావిచ్చినదిగ వ్రాయుట పేయమే కాని హేయము కానేరదు. విహ్వల- మూఢచేతనా శబ్దములకు మైమర పర్థముకానిచో వీరనినదే వేదవాక్యము. తిగ్మాంశుశ్లోకవివరణములో నామ్మసిలజేసి

కర్తవ్యమాచరించెను. అని వీరు వ్రాసినదాని కదిల్గియు
కాదేమి? కన్యాత్వస్థాపనను జేసినవాడుతానేఅయిన సూర్యుడు
కుంతిని దూషితగ నెట్లనును? పనితీరినవిమ్మట దూషణ మెందు
లకుచేయునని వీరు ప్రశ్నించినదియే - “నదూషయామాస
భానుః” ఈదూషణ మాలలదికాదు. చేశాలది. వీరుగ్రహించ
లేదు. మోహవిస్తూ, మోహవేశమెరుంగిని శాస్త్రీగారుస్పృశించి
పుకు బూర్వమే కుంతి మంచముపైబడుట, సూర్యుడు కర్తవ్య
మాచరించుట యెట్లు వ్రాసె? వారు కలిసిన, కలయుక, స్పర్శకు
విమ్మటకదా చెప్పిరి? నీలకంఠుని ప్రస్థితం సంగమాయోపా
క్రాంతస్థితిని శాస్త్రీగారు చూడనేలేదేమో! శాస్త్రీగారు
కలిసినది, కర్తవ్య మాచరించినది, సంగమము కాదేమో?
శాస్త్రీగారి “తిగ్మాంశు” శ్లోకములో “యోగేనకు” కలయు
కదే అర్థము. నీలకంఠు సూర్య - కుంతీసంగమమును
బాహ్యవ్యాపారముగ జెప్పగ నేనెట్లనుట తప్ప? ఆత్మసంస్థాం
చకారను మార్చి దూషయామాస భానుః (పరి 25 వే
15 పంక్తి) అని అన్వయమును గల్పించుట తగినను కాబోలు?
నైచైవ అనుమూలగతపదమును దూరాన్వయమునకులాగుట
వాక్యాంధీర్యలక్షణమా? నా వాదమును గ్రహింపనేరక
పరాస్త మయినదనుట సాహసము. కుంతిది యకావసము
కాదను వారివాదము దౌర్బల్యమయినదని పూర్తిగరుజువగు
చునే యున్నది.

వ్యాకిరణపారీక్షాపమార్గగమనము 1

1 కుంతీ వయోవిచారిము

గురోర్గరః పంచదినా న్యోత్సవః

వేదాంతశాస్త్రాగ్రే దినత్రయంచ

అమీ సమాఖ్యాయచ తర్కనాదాన్

సమాగతాః కుక్కుటమిశ్రపాదాః

అచ్చువారి బాటును బ్రధానముగ జేసికొని “యధేచ్ఛ” అని నేనువ్రాసితిననిరి. “యద్విచ్ఛయా” ఆరుసారులు ముద్రితమైనది ‘యధేచ్ఛ’ రెండుసారులు ముద్రితమైనది. ఉదహరించిన భాగవతశ్లోకమునైనను జూచుకొన్నరైరి శాస్త్రిగారు. తొందరబాటు, దుడుకుతనము. ఈవ్రాతయే తెలుపుచున్నది. సంభవిత, ఋతుచిహ్న, శబ్దముల అన్వయమును దాముకుదు ర్చుకొనలేక సాధుత్వమెట్లుని నన్నడుగుచున్నారు. తటాలున రచోదర్శనమైనదను తమవ్రాతయే తమ అన్వయక్రమమును దెలుపును. కుంతీరజస్వల అను విషయమును, సత్యవతి స్త్రీ భావభూషితా, భావమును, చర్చించిన గ్రంథమమితముగ బెరుగును. ఇప్పటికే అన్వయపుచిక్కు పాలైన శాస్త్రిగారి విచిత్రము వృద్ధిచేయ నిష్టపడనైతిని. కుంతీబాల్యవయోస్థిర్యమున రెండువాదములున్నట్లు వ్రాసిన శాస్త్రిగారు బాల్యమును రెండవదానిగ చెప్పిరి. పునఃపునః ప్రయోగమేకాక ఏకస్థలస్థప్రయోగముల గూడ జూపించియున్నాను. వాచిప్రయోములన్నియు నాకాశసౌధములవలె గూలుననియే. నేనుచూ

సిన బాలాశబ్దములును కన్యాశబ్దములును అష్టవాచకములు
 స్త్రీసామాన్యవాచకములు యియ్యవి. తేజస్విని, స్వయం
 వరదత్తాదులు, యావనో సప్తంభకములయితే భామిని, వరా
 రోహదిశబ్దముల నేమనవలెను? పైవానిలో స్వయంవరదత్త
 కూడ తేజస్విని వంటిదేనా? రత్నిప్రియ, సంతాపతీత్యాదుల
 గూడ పై నానివలె వాడేవరేనూ శాస్త్రిగారు! వారునిరూపిం
 చిన విదివరక నేను ఖండించినవి. దేశ, ప్రకృతి, వాసనా
 భేదములచే సిద్ధించిన ఋతుదర్శకాలములను బెల్లుచు ధర్మా
 దర్శపు మొదటిశ్లోకములో యావనమునుబొందిన పదినంవత్స
 రములస్త్రీయే ఋతుధర్మమునొందునని చెప్పబడినది. రెండవ
 శ్లోకమును జూచిభ్రమసి శాస్త్రిగారు వివరణమునట్లేవాసిరి.
 కృత్రిమ, ఔషధసేవన, అనురాగ వాత, పిత్తములవలన ఋతు
 చిహ్నము కలుగునని ధర్మాదర్శపుయూహ. ఋతుర్నామ
 శోణిశదర్శనో పలక్షితో గర్భధారణయోగ్యః స్త్రీణామ
 వస్థావిశేషః. దారుణశోణితపతనమును పదియారవనంవత్సరము
 నకుమిగిల్చిన ధర్మాదర్శము మొదటిశ్లోకమున జెప్పిన దానికి
 వ్యతిరేకముగనుండే చెప్పియుండుటచే శాస్త్రిగారివివరణమునకు
 నావిచ్చిదనుకొనిరి. మూలమును వివరణమునొకచో జేర్చి
 చదివినది తెలియును.

స్మృతిమూక్తాఫలము 113 పేజి=యథాహ్యంగిరాః
 రజశ్చతుర్విధం జ్ఞేయం రాగజంరోగజం తథా

ధాతుజం కాలజంచేతి యోషితాంతు బుధోత్తమైః
ఏకాక్షణాద్వైకశాద్వా వర్తమాద్ధ్వం భవేద్రజః
పంచాక్షణత్వరా మార్గస్త్రిణాం శత్రునివర్తతే॥

రాగేణ యద్రజఃస్త్రిణామత్యర్థంతు ప్రవర్తతే
అశుభానైవ తా సైవయన్యాన్వైకారికంహి తత్॥

ఏవం-అకాలే రాగాదిజనితరజోదర్శనేపి ద్రష్టవ్యమ్॥
అకాలే యద్భవేత్ స్త్రిణాం రక్తమహు ర్మనీషిణః
కాలేతు యద్రజః ప్రోక్తం తస్మాత్తత్తైవ సాశుచి॥

రిపుంజయః=అవివాహితాతు యాకన్యా పుష్పయుక్తా

భవేద్యది

చాంద్రదాయణం వ్రతంకుర్యా త్సర్వవశే వ్యయంవిధిః॥

స్మృతిముక్తాఢలముననే మఱొకచో-ఏకాక్షణవర్తమాదాక్షణచిత్

అనియున్నదికదా? దశవర్షా భవేద్ధారీ అతఃకర్థ్యం
రజస్వలా, ప్రకారము పదివత్సరములుదాటనిస్త్రీ రజస్వలలయి
నచో “లోమోద్గమశ్చ రజోదర్శనా త్రాగేవభవతి” అను
ననుభవజ్ఞాని వాక్యప్రకారము దర్శవర్తమాత్పూర్వమే లోమో
ద్గమాదులు సిద్ధించవలెను. పదునొకండుసంవత్సరములకు
బూర్వము అనగాతొమ్మిదేండ్లకే లోమోద్గమమని చెప్పినాడు
కాని ఋతుత్వమును క్వాచిత్కమునకే లాగినాడు. మాధవీయ
వచనము ప్రకారము దిగువవయస్సు అనగా పదికిదిగువ వయస్సు
కావలసియుండగా శాస్త్రీగారు పదివత్సర మునినాయుట

యెట్టిది? త్రిశదస్వంతో షోడశాస్త్రాం భార్యాంవిందేత సన్ని
 కాందశవర్షాప్తవర్షానాధర్మేనీదతి సత్వరం “ఏకవింశతివర్షోవా
 సప్తవర్షామవాప్నుయాత్” అని భారతమునగూడ గలదు.
 అతఃప్రవృత్తే రజసికన్యాం దద్యాత్ప్రితాసకృత్ । సప్తసంవ
 త్సరా దూర్ధ్వంవివాహస్సార్వవర్ణికః । కన్యాయాశ్శస్యతే రాజ
 న్నన్యథా ధర్మగర్హితః । వివాహస్త్వప్తవర్షాయాః కన్యాయాశ్శ
 స్యతే బుధైః । సంవర్తః । అశశుర్యం రజస్వలత్యాదేశ్చ
 దశవర్షాదూర్ధ్వం వివాహో నిషిద్ధః । విష్ణుపురాణే ‘శారీవాం
 పుష్యమౌషకన్యాంసీలంవాప్నుషముత్సృజేత్’ వ్యాఖ్య ‘శారీం
 దదన్నాకపుష్టంవైకుంఠం సూతిరోహిణీం । కన్యాం దదన్మహ్మ
 లోఽంశం శారవంతం రజస్వలాం’ ఇతిసంవర్తంతే ‘శారీందశవర్షాం
 కన్యాం=అప్తవర్షాభవేత్కన్యా సవవర్షాతు రోహిణీ । దశవర్షా
 భవేద్గారీఅశశుర్యం రజస్వలేతిస్మృతే’ అన్నివర్ణముల కన్య
 లకును గర్భాప్తమాదిదశవర్షాంతము వివాహకాలము అని
 నచో కన్యవచిమిదేండ్లు మొదలుపదివత్సరములవర కనుట
 యెట్లు? చివరది కన్యలయినచో శారీరోహిణీ9కన్య10కదా?
 కన్య10రోహిణీ11శారీ12వంద్లది కావలెను. శారీణాం దృష్టర
 జసాం, ఆదిపర్వం 221 ఆ 48శ్లో. ‘స్మృతీసారే’ రజోదర్శనని
 ర్ణయే “దశవర్షాదధోబ్రహ్మ సున్యావై పుష్పిణీయది ।
 తద్వ్యాధిజమితి జ్ఞేయం సతుస్త్రీణాం స్వభావజం” ధర్మప్రవృత్తి.
 రాగజంరోగజంచైవ ద్రవ్యజంకాలజంతథా । స్త్రీణాంచైవం
 రజఃప్రోక్తం కాలజం తత్ప్రచక్ష్యతే । ప్రాప్తేతుద్వాదశేవర్షే

రఃస్త్రికాం ప్రవర్తతే॥ 'కన్యకా' వర్ణద్వాదశకా చూర్ధ్వంయది
పుష్పం బహిర్మహి మనుషరాశరాదు లాసర్పినవిభాగము
ప్రకారము "అప్తవర్షా భవేద్దేరీసవర్షా తు రోహిణీ । దశవర్షా
భవేత్కన్యా అతఃకర్ధ్వం రజస్వలా" గౌరీ, రోహిణి, కన్యా,
శబ్దములు : సంజ్ఞావాచకములు అయినచో రజస్వలాశబ్దముకూడ
అతరగతికిచేరునా? రజస్వలాశబ్దము గుణాన్విత్యము కలదిగ
వోచుటలేదా? కానిచో యెట్లనైనను రజస్వలా శబ్దము
మజేయఃస్థములోనైన వాడబడియుండినదా. 'అతాంపుష్పసతీం,
మలిచన ప్రథాచే' అప్తవర్షా భవేత్కన్యా, వాతమునకైనచో
ఈచిక్నే వర్షమను. ప్రాప్తేశుద్వాదశేవర్షే అనుచు పన్నెండవ
పట వివాహము అనిన వాక్యమును పలుచోట్ల స్మృతులు వాడి
నవి. కావున ఈపదము పదునొకండర్థముకలది అయియుండును.
అతఃకర్ధ్వం రజస్వలా, అనిన రజస్వలావత్సరము పదునొకొండవ
సంవత్సరమని యెంచియైనయింకవలెను, Rajaswala
(Tainted) అనియు మిగిలిచిది కాలముతో (Tern) కూడిన
దనియు స్పష్టమగు చున్నది. గౌరీం దదన్నాకపృథ్వం నైకం
కింయాతి రోహిణీం । కన్యాండదస్పృహలోకంకారవంతు రజ
స్వలాంఅనుటచే నిదియు పైవలెనే సంజ్ఞావాచకముగనే యున్న
దని చెప్పవలెను. అతఃకర్ధ్వం అటుపిమ్మట అనగా పదికితన
వాత ఎంతఅయినను రజస్వలాఅనియే వ్యవహరించనగును. గౌరీం
దశవర్షాం కన్యాం అని యొకిటను 'గౌరీం అనాగతార్తవం'
అనియొకచోటను చెప్పియున్నా సమృత్తికి ర్త. మొదటిది సంజ్ఞా

వాచకిము. రెండవది గుణసంబంధి యనుట స్పష్టము. అత్రేః
“వివాహేవిశతే యజ్ఞేహోమకాలఉవస్థితే. కన్యామృతమతీం
దృష్ట్వాధం కుర్వంతియాజ్ఞానాః| సాపయిత్వాతుతాం కన్యాం
తతఃకర్మప్రయోయేత్|| అంతఃపుష్పం భవత్యేవ పరిసోమంబ
రాదినత్ | అతఃపుష్పప్రకుక్కిత తస్మిన్గం బుద్ధిమాన్నరః.”

‘వివాహకాలమున ఋతుమతియగునేని’ యనుటచే : :
దాటినపిమ్మట ఆసువర్తము పురించుచున్నది. అందుచేతనే
కాబోలు మనువు 2 వ అధ్యాయములో వివాహకాలము పురు
షులకుపనయనవయస్సువలె పదియారువరకు పొడిగించుకొన
వచ్చునని సందిచ్చుచున్నాడు. పరాశరునివలె పదిలోపున వివా
హము జరిగితీరనలెనని ఖచితముగ జెప్పటలేదు. రజస్వలానంత
మువరకని చెప్పుటలేదు. పదియారుదాటినపిమ్మట కన్యయిష్టము
వచ్చినవానిని సంచవచ్చుననుటచే మనువు పదియారేండ్లవరకు
వివాహవయస్సును పొడిగించుకొనుట స్పష్టమే. ప్రాప్తేతు
షోడశేవల్లేఅనియుండుటచే పదునొకండవతస్సరమువయస్సుది
రజస్వల యనిగుణమును సంజ్ఞగ సూర్పుకొనునట్లు కన్పట్టుచు
న్నది. సంవర్తుడు పన్నెండవతస్సరము రజస్వలాకాలమనిచెప్పి
“ప్రాప్తేతు షోడశేవల్లే యఃకన్యాం ప్రప్రయచ్చతి| మాసిమాసి
రజస్తస్యాః పితా పితృశోణిశం | కన్యా ద్వాదశమేవల్లే యా
త్వదత్తా గృహేవసేత్ | భూణహత్యా సితుస్తస్యాః సాకన్యా
వరయోత్స్వయం|| ఈశ్లోకములే పరాశరుని 7-8 వరకు కలవి-

గౌతమేన-గౌరీమపి చరత్యర్థం గచ్ఛే త్పురుష ఆకులః
గౌరీమపి=అనాగతా ర్తవామపీత్యర్థః॥

రిపుంజయః, అవివాహితాతు యాకన్యా పుష్పయుక్తా భవే
ద్యది । చాంద్రదాయణవ్రతం కుర్యాత్సర్వవల్లేష్వయంవిధిః ।

ఈసందర్భమున వేదవచనమును విందుము.

“ఆగధితాపరిగధితా యాకశేకేవ, జంగహేదదాతిమహ్యం,
యాదురీయాశూరీనాం భోజ్యైతా”

వయసింకిను పరిగరాకమునుపే నాభార్యవగు నీవు నన్ను
పునః పునః సంభోగార్హమై ఆడముంగిసవలె పట్టుకొనివిడువవు,
నీకుసంభోగార్హమగువయసింకిను రాలేదు. అనిభర్త యనగ
భార్యయిట్లనును “ఉపోషేమే, పరామృశమామేద భ్రాణి మస్య
భాః, స్వాహామస్మి రోమశా, గంధారీణామివావికాః” “నేను
సంభోగార్హమగు వయసింకిణ్ణియేయున్నాను. నన్ను బాగాఅంటి
ముట్టి తడవి చూడుము. గాంధార దేశపుగొత్తవలె నేను రోమ
పూర్ణురాలనుగనుంటిని. రోమములు మొలుచుటవయసువచ్చిన
దనుటకు గుర్తుగప్రసిద్ధముకాదా,” శాస్త్రిగారి రజోదర్శన
కాలవిచారణమును ముగించి ముందువిషయమును జూచుకొం
దము. పరి 27పుటకి వచ్చేకారివపంక్తిలో-తటాలున రజోదర్శన
మయినదినిరి కదా! నేననినదదియేకదా? మొదటిపేరాలోని
అర్ధాస్వయభేదములు స్పష్టమయివి. తటాలునదర్శనమా? సం
భవమా! నేనుచెప్పినదర్శనార్థమునే చెప్పినశాస్త్రిగారు “కేవలం

శాస్త్రమాశ్రయంత్యుక్తవ్యవస్థయః” శాస్త్రజ్ఞానిగురుపరిప
 గోపదేశవిదపితథా- యుక్తిహీనవిచారేతుధర్మహానిః ప్రజా
 యతే” సూక్తిమనస్సున నుంచుకొని వర్తించెదరుకాక. 30 వ
 పేజీ 1 పేజీలోని సంభవమసంభవమే. వారు వ్రాసి “సచద
 శమేవర్షే ఋతుస్సంభవతి; అనుమాధవీయచచప్రకారము
 దిగువవయస్సు అనుగా పదికిదిగువ కావలసియుండగ పదియవ
 వత్సరము వ్రాసిరేల! ఇక్కడ శాస్త్రీగారు కుంతీవయో
 నిర్ణయమును జేయగలిగినారు. పసిబిడ్డ అనియే వీరిదివరకు
 వ్రాయుచు వయోనిర్ణయమును చేయజాలరైరి. వారియిప్పటి
 నిర్ణయము ప్రకారము “సూర్యసాన్నిధ్యకాలము, పదియవ
 సంవత్సరము. మునిసేవకొకయేడు. పదిలోనొకటి తగ్గినవలెమిది.
 (10-1=8) పదిలో ఒకటితగ్గిన తొమ్మిది లోకపుపోకడ.
 8+1=9 కదా! వీరిగణనమువేటు. పరిశిష్టము 30 వ పేజీ.
 6-7-11-15-16 పంక్తులు చూడండి. పసిబిడ్డ కుంతికి
 తండ్రి కుంతిభోజుని కాగిలింత సుసంగతమును జేసినవారు
 కథకులు. పరిచర్య పూర్తిఅయి ముని అంతర్ధానమొందుటకు
 వారనుకొనిన వత్సరము సిద్ధించినదేమో, కుంతిది యావన
 మని నేను చేసినకోలాహలము ప్రతిహతమైనదని తృప్తిపందిరి.
 శాస్త్రీగారి గడబిడ వ్రాతకు కర్ణోత్పత్తి 1లోని సమాధానము
 చాలక తిరిగి ఆవ్రాతలే వ్రాయుటచే వారివాదదౌర్బల్యము
 బయటపెట్టుట నావిధిఅయినది. “అష్టవర్షా భవేద్దాశీ” పాఠ
 ములోని అనందర్థము వివరించితిని. నేనేఅట్లనలేదు. ప్రామా

ఊరేగింపులోకి మించుచున్నది అమరవ్యాఖ్యానము క్షీరస్వామి
 “అష్టవర్ణభవేద్దారి నశమీనగ్నికాభవేత్. ఇతి స్మార్తః
 పాతః నాద్రితః. అనినాడు. పరిశిష్టమున అష్టరాత్రికకన్య
 తిరిగి వచ్చినది. ఈ కన్యయే ‘సర్వాన్ కామయతే’ తన్మాతృ
 న్యేహ సుశ్రోణీస్వనంత్రావరవప్తినీ, సర్వధర్మోపచాయినీ, కాం
 స్తే తాహుషోబాలా, సకారోహ, కామంబులెల్లను గామించి
 పాండుటకయ్యకన్యాశబ్ద, మనె యెర్రామ్రగడగారనినది. విష్ణు
 పురాణము కి అంశములోని 16 శ్లోకమును 19 శ్లోక వాఖ్యము
 జూపియేయున్నాను. శాస్త్రీగారికన్య యిప్పుడు యెనిమిదేం
 డ్లలోకాదు పడేండ్లది. ఇదివరకు పసిబిడ్డ. విష్ణుపురాణకన్య
 ఎనిమిదేండ్లది. అమరసింహునిగారి పడేండ్లది. పాణిగ్రహణ
 మంత్రములు కన్యకేవిధింపబడుటచేతను “పాణిగ్రహణమం
 త్రాస్తునియతం వారలక్షణం”. “పాణిగ్రహణమంత్రాణాం నిస్తా
 సాన్త్యస్తమేపదే” పాణిగ్రహస్య భాగ్యాస్యాద్యస్యచాద్భిః
 ప్రశస్యతే॥ లోకసిద్ధి అవివాహిత స్త్రీకిమాత్రమే విధింపబడి
 నట్లుండుటచేత కన్యకువివాహముకానిదనియే అర్థము సిద్ధించు
 చున్నది. ‘దాస్యామి భవతేకన్యాం’ - అనుశా- 40 - 34 శ్లో -
 ఇటకన్యకువివాహముకానిదనియే అర్థముకదా? రోమకాలేతు
 సంప్రాప్తై సోమోభుంక్తేధకన్యకాం॥ రజోదృష్ట్యాతు గంధర్వః
 కుచాదృష్ట్యాతు పావకః - ఒక్కొక్కరురెండేండ్లు భాగస్వా
 ములు - సోమోదదద్గంధర్వాయ గంధర్వోదదదగ్నయే
 పండ్రిండవసంవత్సరము స్త్రీలకురజఃకాలమాసి యొకటను పదు

నొకండవనంవత్సరముని యొకచోటను స్మృతులు వ్రాసినవి. పదిలోపునఅయిన రజోదర్శనము వ్యాధిశమమని తెలిసికొమ్మట శాస్త్రీగారు కుంతిన పదునొకండవనంవత్సరపుదానిని జేయ యత్నించిరి. పరిశీష్టము శిశి శేజిమాడుడు - ఆడవనంవత్సరము నిండకుండగనే కర్ణాత్మకముపునకన్యాత్వస్థితియు నయినవి. ఇదియేకుంతీబాల్యపయోనిర్ణయమని శాస్త్రీగారు వ్రాసినది. సరవనంవత్సరము నిండకుండగనే రజోదర్శనమయినదనుట శాశ్వతమని యెంచినవలసియున్నది. 29 వ పేజీలో రెండుమాటలు 11 వ సంవత్సరము ఋతుకాలముగ వ్రాసినవీరి కుంతీరజోదర్శనము వయఃప్రయుక్త మనుట మండుకప్పుతమే.

2 ఏ తు ర్వత త్తాంత ర ి ణీ

అగతికముగనేర్పడిన ఏకదేశాన్వయమును స్వీకరించిరి శాస్త్రీగారు. అన్వయమట్లు చేయవలనుగాదు. తననిమిత్తంబున సంతానమున కపకీర్తిఘటిల్లునని “తన కారణంబునగులంబులకును గురుజనంబులకును సపాయంబగుచనియుం దలపోసి ఆది 7 ఆశికి4” ‘మద్ధితార్థం తథాత్మార్థంకులార్థం’ ఆదిత్య శిలికి 12 మే కులం, శిలికి 2 అ 29 అనికుంతి చెప్పినట్లు మూలముననుండ ఆమె కురుక్షేత్రీయము శితృవృత్తాంత మనుటతగదు. ఆశిత్వవృత్తాంతము(వర్తనపుష్కటి). శండ్రిమర్యాదకాక ఆమెదనియే నేనువ్రాసినది. అంతర్భవనమును గన్యాంతర్భవనమని నేనువ్రాసినదానిని

జూడనివ్రాత వ్రాయుచు అంతర్భవనమున నామెగూఢముగను
 డుట సంభవము కాదనిరి. గూఢోత్పన్నత్వము మూలసిద్ధము
 కదా? నేనెట్లు కాదనగలను? నియుక్తా నాపితుర్గేహే ఆది॥
 శ్లో॥ మమగేహే-ఆరణ్యకి031॥ కి-వసంతీపితృవేశ్మని-వసన్ప్రా
 ప్సృతితేగేహే-సాహమంతఃపురేరాక్షః - ఉ॥15 వసంత్యాం
 పితృవేశ్మని-వివేశ రాజభవనం; ఆర-శ్లో07 హంసచంద్రాంశు
 సంకాశం గృహమస్మైస్యవేదయత్ - తతోహర్మ్యతలస్థా
 తతోహమంతర్భవనే - సంబోధనభయాత్పితుః - ఈప్రయో
 గములు కుంతిభోజునింటికి చెల్లునా? చెల్లవా? రాజగృ
 హము-అంతఃపురము. అతిధిగృహము-అంతర్గృహము-అంతర్భ
 వనము చెప్పబడినవి. దూర్వాసునివద్దకును గుంతివద్దకును గుంతి
 భోజుడు ప్రాతస్సాయంసమయములందు వెళ్లి సేవాప్రవృత్తి తెలు
 కొనుచుండువాడగుటవలన వేజేగృహము లున్నట్లు తెలియు
 చునేయున్నది. రాజకుటుంబమువారు వసించుగేహములు రాజ
 గేహములేయగుచున్నవి. రాజభార్యలు తమకుమార్తెలను
 తమవద్దకు బిలిపించుకొనుచు వచ్చినట్లు గ్రంథములలో జదువు
 చుందుము. బంధుపక్షభయ-బాంధవపక్షభయ శబ్దము లుప
 యోగములోనికి వచ్చినవి. “బంధుపక్షభయాద్భీతా లజ్జ
 యాచ యశస్వినీ” ఏకాగ్రం చింతయామాస కింకృత్వా
 సుకృతం భవేత్” బంధువులలోజేరిన తండ్రిని వేఱుగచెప్ప
 వలసియుండదుకదా. “తవచైవప్రియం - ఆదేశేతమతిష్ఠంత
 హితంకుర్యాంసరోత్తమ | హితంచైవతవానఘ-వ్యేతుతేమాన

సోజ్వరః — సంబోధనభయాత్పిత్తుః” అనుట యెందులకు ? తండ్రియందామెకుగల గౌరవ, భయములదెలుపుటకే — ఏక దేశసమాసముచే తండ్రినుండి గుప్తపరచనేల ? జనులకు దెలియకుండగ గర్భగూహసమును జేసికొనిన ‘మద్దితార్థం తథాత్మార్థం కులార్థం చాప్యసిందితే, యీమెను తండ్రి మాత్రమెట్లు తెలిసికొనును ? “దోషంపరిహరంతీచ పితృశ్చారి త్రరక్షణీ । కథంతు సుకృతంమే స్యాన్నాపరాధవతీ కథం” ఊ. 145 అ. పితామాతాచ గురవః—మన్నిమిత్తంకులన్యాస్య-పితాభియతే దేవమాతాచాన్యేచ బాంధవాః॥ ” వీనినన్నింటిని బర్యాలోచించినచో శాస్త్రిగారి షష్ఠీవిభక్తివాడమేక దేశ సమాసముతోబాటు నిలువనేరదు. ఇట్టిదే అనుకొని రామాయణములోని ప్రయోగమునిచ్చిరి. “కస్య బిభ్యతి దేవాశ్చ జాతరోషస్యసంయుగే” ఇందు భీతార్థానాంభయహేతుః లోని ‘భీ, ఉన్నది కదా ! అనుకొనిరి. ఇట ‘జాతరోషస్య కస్య, శబ్దములు షష్ఠీవిభక్తిగతములు. వీనిని పంచమీ విభక్తికి వ్యాకరణపారీణత లాగుకొననీయదు. ‘పిత్తుః, శబ్దము రెండువిభక్తులకునుజేరు సవకాశమున్నది. పై విరోధమును గమనించక శాస్త్రిగారపమార్గమును బట్టిరి. ఇట కస్య-జాత రోషస్య” రోషశబ్దముచే “జాతరోషస్య సతఃదేవాబిభ్యతి” అయి రామునివలన అనునదియే సిద్ధించును. “దోషంపరి హరంతీచపితృశ్చారి త్రరక్షణీ । కథంతు సుకృతంమే స్యాన్నాపరాధవతీ కథం” మే కథం సుకృతంస్యాత్, కావున తనచారి

త్రమునే చెప్పిననవలెను. “తమహంశాపభీత్యాచపితుర్భీతాచ”
గృహమునుగురించి నేనిచ్చిన ప్రయోగములచే వీరి వస్తి
గడచినదనియు అన్వయము తప్పదనియు క్షమర్శకులూహించ
గలరు.

వ ర ప్ర దా న ము

పరిశిష్టము 32 వ పుటలో సైవిషయమును బ్రారంభించిన
వీరధ్యాహరముల నింపుచువచ్చిరి. “నూనంతస్యైనదే
వన్యప్రసాదాత్పునరేవతు । కన్యాహ మభవం విప్రయథా
ప్రాహసమా మృషిః” ఇటవీరు వ్రాసిన క్రొత్తదనమేమియు
లేదు. ఆశాస్త్రిగారు చెప్పినట్లే ఈఅయ్యగారు చేసినారు.
అట్టి వ్యవహారరీతియే యిది. నేను అన్వయించుట పొరబాటు
కాదు. వారితథాజాతంకు అధ్యాహరదోషముకల్గినది. ఇట్టివర
మింకొకటి భారతమున గలదుకదా! వారు నాహరణముగ నేపా
త్తములలోనివియోయిచ్చుచువచ్చెదరు. నేనిచ్చినవానికిచూత్ర
మీగ్రంధపుదికాదని త్రోసివేయుచుందురు. ఇప్పుడు నేను
చూపునది వారు పురాణముగ జెప్పుచున్న మహాభారతము
లోనిదే. ఉద్యోగ. ప. కృష్ణరాయబారపుఘట్టమున గాల
పుని ౬ త్తపత్రిక, యయాతిసుత, బ్రహవాదిచే “ప్రసూత్యంతే
ప్రసూత్యంతే కన్యాచై వభవిస్యసి” వరమును బొందినది.
అందుచేతనే ‘కుమారీభూత్వా, కొంతకాలము రాజ్యలక్ష్మీ
ననుభవించి తిరిగి కుమారి యగుచు వచ్చినది. ఈమెనే “తన

యవతిస్య గన్యనగుమననెను” తిక్కన - ఈకన్యాత్వ ప్రాప్తి యెవరివలన జరిగినది? కర్తయుగు సూర్యుడివలెనే భోక్తలగు రాజులునా? అనిప్రశ్నించగలరుకథకులు. వరములో నిదే ఆభాగము. సంతానప్రదబ్రహ్మవా దివలననే మాధవిపునః కన్యయగుట “శుశ్రూషాహిబలంస్త్రీణాం” ఉ.27.శీలం-శమద చూదివృత్తం-యథాఅస్యాః పృథాయాశ్చేయోర్ధమవధానేన సమాధికాలే యత్నమకరోత్ - యత్నేనతస్యాః కళ్యాణం చింతితవాన్. “తస్యాస్తు శీలవృత్తేన తుతోషః ద్విజసత్తమః అవధానేనభూయోన్యాః పరంయత్నమధాకరోత్” శీలం - శమదచూదివృత్తం - పరిచర్యా - అవధానం - ఏకాగ్ర్యంతైః తుష్టః. దుర్వాసుడు కుంతీశేయస్సు నాకాంక్షించిన వాడగుట, సంతానసిద్ధి స్త్రీకి సంతుష్టినొసంగు వయస్స్వ భావమునెఱింగి సంతానదాయకమగు వరమునొసంగుచు సంతానసిద్ధికి బిమ్మట గలుగు శరీరస్థితి నాలోచించి తద్వి పర్యయ నివారణమును జెప్పినాడనకతప్పదు. పసిబిడ్డ అయినచో నట్టివరము నిచ్చుటకు యత్నము జరిగించబడదు. కుంతి అవివాహితగనే సూర్యుని బిలిచి చిక్కుతెచ్చుకొనినది. నూనంతస్యైవ దేవస్య ప్రసాదాత్పునరేవతు, పునరేవశబ్దము నుత్తరశ్లోకము ననుసరింపజేసి వ్యవహరించుట తగునుకాని వ్యర్థవాదముజేయుట ఉత్తమముకాదు. ఈనడుమ నామిత్రులు శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామిగారిని గోరగ సారళాదాస రచిత మగు నోడ్రభారతమును నాకులభింపజేసిరి. అందిట్లుకలదు.

సిద్ధపురమునకు గుంతిభోజుడు రాజు. భార్య జంబువతి. ఆమె కర
వీర నగరరాజుగు మదనమహాదేవునితనయ. వృషభమాసము.
సంక్రాంతివెళ్ళిన పదమూడురోజులకు పూర్ణిమా గురువాస
రము. అమృతయోగము బవకరణమునాడు దుర్వాసుడువచ్చి
చాతుర్మాస్యలుచేసికొను నవకాశమిమ్మని గుంతిభోజునిగోరగ
తనకుమార్తె కుంతి నుపచారమొనర్ప నియమించెను. కొంత
కాలము గడిచినపిమ్మట దుర్వాసుడు కుంతీపరిచర్యకు దనిసి
వరమును గోరుమనగ అజ్ఞానురాలను, నీవే, నాకుచిత
మైన వరమిమ్మన జపమాలికతో మంత్రమునిచ్చి జపమువలన
సంతానము కలుగుననిచెప్పి వెళ్ళిపోయెను. కుంతి యమునా
తీరమున సాల పత్రముల బరచి కూర్చుండి మంత్రమును జపించి
సంత సూర్యుడువచ్చి భయపడుచున్నయామెను వరము ప్రకా
రము సంతానమును కనని యెడల లింగభిన్నదోషమంటును
కావున నిన్ను కలిసితీరెదనన, కుంతి భగభేదమయినచో నసతి
నగుదును కదా! అట్లు కాకుండ జేయుమనును. పునఃకన్యవగుదు
వనిచెప్పి వెళ్ళెను. అక్షతయోనిశబ్దగోపనమును ఓడ్రుడగు సార
థాదాసు బయల్పరచి భగభేదనమును జేసినాడు. లోకమున
కుంతి కర్ణమునుండి కర్ణుడు పుట్టెనను వదంతికలదు. సూర్యుడు
సంగమించి సద్యోజనితుడగు శిశువునకు కర్ణుడను పేరుపెట్టి
ముద్దాడి అశేద్యకవచామృతకుండలముల నొసగి యుద్ధమున
రథముపై నిలిచినంతకాలము పరవశుడు కాడనియు దిగినచో
పరులచే జంపబడుననియు చెప్పి వెళ్ళిపోయెను. ఇంద్రసేనలో

బ్రహ్మరాలగు ననంగమంజరియను నప్పరన అతిరధుడను మారుపేరుగల అంగ రాజు యశోధరుని భార్య. ఆమె సంతాన కాంక్షనుండు కాలమున ప్రయాణవశమున నదీరముననున్న ఈశిశువునుగొనిపోయి తనభార్య కిచ్చెను. కుంతియు కన్యాంతః పురమునుజేరెను. ఆతడే ఈకర్ణుడు.

ఇట కర్ణుడునదీతీరమునపుట్టును. భారతారణ్యపర్వమున హంసతూలి కాతల్పమునబుట్టును. ఉచితానుచితముల బాతకులు గ్రహింపగలరు-వనపర్వములో 'ఉత్తస్థుకామాతంగర్భం కార యామాసభారత! మంజూషాంశిల్పి భిస్తూర్ణం సునద్ధాంసుప్రతి స్థితాం! ప్లవై ర్భవావిధై ర్బద్ధాం ప్లవనార్ధంజలేనృప' 'అజినై ర్మృదుభిశ్చైవనంసం స్తీర్ణశయనాంతథా॥ ఇదిసాధ్యమేనా! అయి నచో కాలాతిశయము శాస్త్రీగారిని తొందరపెట్టదా! ఇందు తూర్ణం, శిల్పిభిః, ప్లవైః, శబ్దముల యునికిని జూచిన సందర్భ రాహితి గోచరించుటలేదా! నదీగమనము జూతము.

మంజూషాత్వశ్చనద్యాస్సాయయాచర్మణ్యతీంనదీం! చర్మణ్య త్యాశ్చ యమునాంతశోగంగాంజగామహా! గంగాయాస్సూత విషయే చంపామనుయయాపురీం 307 అధ్యాయము-ఈచంప సరయాగంగాసంగమమున కలదు. యమునలోనుండియే మం జూషనైత్తియంత్రములచే బ్రద్దలుకొట్టి పిల్లవానిని జూచిరి. శ్లో॥ 308 అ. ఈచంపానగర మంగదేశములోనిది. వనపర్వ మును గురించి పలువురు పెద్దలతో బాటు నేనాక్షేపించుటను

శ్రీశాస్త్రిగారు పైభాగమును చదివి అయినను గ్రహించగల రనుకొందును.

భారతభాగమును జూచినను గుంతి యువతి యని యెరిగియే దుర్వాసుడు వరమిచ్చినట్లు కన్పించుచున్నది. సంతానమును జూచియే సూర్యుడు వెళ్ళినట్లుండుటచే 'జాతం మాం వ్యసర్జయత్, అని కర్ణుడు చెప్పినట్లు, పుట్టిన పిల్లవానిని వదలి వెళ్ళినట్లే కనిపించును. పైసందర్భము ననుసరించి సద్యః ప్రసూతి స్పష్టమగుచునేయున్నది. శ్రీగొల్లాపిన్నివాసుదేవ శాస్త్రిగారిట్లు వ్రాసిరి. "14-12-57 ఉరవకొండ. మొన్న డిప్టీ వెళ్ళియుండి 15 రోజులు హ్యూమ్స్ కేశము హరిద్వారము, మధురా, ద్వారకలను అగ్రాను దర్శించి వచ్చితిని. అక్కడ పండితులుకూడ కర్ణుడు సద్యోజనితుడని చెప్పుచున్నారు. అని భాగవత నవమస్కంధ శ్లోకములను గురించి నేను చిత్రమును జేసితిసనిరి. దుర్వాసవర పరీక్షను నేనుచెప్పి తిసికాని సూర్యవరపరీక్షను నేను చెప్పలేదే! పరీక్షవరాదిని కాని అవసానమున గాదు. ముద్రణాస్థలిత్యములలో జేరిన పివరశబ్దము. అట్లు కాదనినను తప్పులేదు. వీర్య, బల, వర శ్రేష్ఠార్థముకల శబ్దములే. వరపరీక్ష సాధ్యమే. "బలాబలంచ మంత్రాణాం బ్రాహ్మణస్య చవాగ్బలం మయామంత్ర బలా జ్ఞాతుం" సూర్యుడిచ్చినది వరమా! మంత్రమా! "వరరూప మంత్రస్య - వరమంత్ర గ్రామరూపం", అని రెండుమాఱులు

చంపూ భారతములో ప్రయోగింపబడినది. ప్రథమ స్తబకము 58, 59, 60 శ్లోకములయొద్ద చూడండి. కుంతి పాండురాజుకు వర కూప మంత్రదానమును జెప్పును.

“ అదశనవ్రణపీడ మహర్భతే రభిదధేరతసంగమనం నినా విద్యతే - దశనవ్రణానాం = దంతక్షతనాం పీడా = దుఃఖం యస్మిన్తత్ - చార్యరతత్వాది తిభావః । రతస్య, సురతస్య = సంగమనం = ప్రాపణంవినా - అభిదధే = కథయామాస - తేది తరత్సర్వమువాచే త్యర్థః॥ సూర్యునిదంతములు వీరిభద్రునిచే నక్షయగర్హంస సమయమున నూడగొట్టబడినవి. కావున సదశనవ్రణపీడ యుక్తియుక్తమే. ఇటరతసంగమనం అనినా డండిఅనంతభట్టు. రతమున కడ్డులేదు, దంతక్షతము పురుషానుభూతిని దెలుపును. మంత్రమువరాంగము. వరము దుర్వాసు షాసగినది. వరములో గన్యాత్వమున దేవతాహ్వనము జరుగుననియు సంతానము కలుగుననియు నున్నదా? కుంతీకీమంత్ర మాద్యాదిపర్వములిచ్చినవి. కొన్ని సంతతినిచ్చినవి! మంత్రమును మాధవికుద్యోగపర్వమియలేదు. దుర్వాసవరములో సంతతి దీర్ఘాయుర్దాయమున్న దా? భారతములో నేమతాకచోనున్నది. దుర్వాసుడిచ్చినాడని కుంతిచెప్పినది. పూర్వము జరిగినవానిని శరవతజెప్పుట గ్రంథములలో బరిపాటియే. వీరికి నానాత సభ్యముగ దోచకుండుట వారి పొరపాటులోనిది. గూఢములని వారు సంతృప్తి నొంది ప్రయోగించిన కర్తవ్యాచరణము

కలయిక, కలిసిన, పురుషసంబంధములు, నీలకంఠుని సంగ
మోపాక్రాంతి, మొదలగు శబ్దములకు ప్రకాశార్థములిచ్చి
గ్రంథములోని సందర్భరాహితీని స్పష్టపరచుట నేను జరిగించి
నది. ప్రాచీనాచార్యుల కన్యాత్వ శ్లోకపు ప్రథమభాగములోని
దత్తమేది? గర్భమేకదా? అయినచో నేనుచెప్పిన మాత్రే
అవసరముకాదా? గర్భాధానము తరువాతనేకదా! కన్యాత్వ
దానము! ప్రసూతిగర్భధారణములని వ్రాసినవారి అన్వయ
మంతయు నిట్టిదే. సుశేషరాచార్యులవారి సూక్తిని వీరు
గ్రహించినచో విజ్ఞానప్రదాన్వయ పద్ధతిని “అన్వయవ్యతిరే
కాభ్యాం వినావాక్యార్థబోధనమ్ | నస్యాత్మేనవినాధ్వంసో నాజ్ఞా
నస్యోపపద్యతే | వినాజ్ఞాన ప్రహణేన పురుషార్థస్సుదుర్లభః”
(వైషకర్మ్యసిద్ధి) సంపాదించు కొనగల్గుదురు—

ఇదిపరాస్తమో స్వాస్తమో వారి చిత్తశోధన మనుస
రించగలదు. కన్యాత్వోచ్ఛితీని జరిపించినవాడు పరమివ్వవల
సినవాడనిరి. యయాతికుమార్తెకు పరమిచ్చిన బ్రహ్మవాది
కన్యాత్వవిచ్ఛితీని చేసినవాడుకాడుకదా! కన్యాత్వదాత బ్రహ్మ
వాదియని శాస్త్రీగౌరంగీకరింపక తప్పదుకదా! కర్ణుడువలె
మాధవీపుత్రులు విడువబడిరి. (బుద్ధిపూర్వముగనే) కాని
తండ్రిల నపవిద్ధుల జేయలేదు. “మాతాపితృభ్యాం ఉత్సృష్టం,
తయోరన్యతరేణవా | యంపుత్రం ప్రతిగృహ్ణీయాదపవిద్ధ
స్సఉచ్యతే” (సూతః అతిరథః) ఇతిస్మృతేః, మంజూషాయాం

కాష్ఠపంజరే, పృథయాకుంత్యా అపవిధం కన్వాత్వాల్లజ్జయా
పరిత్యక్తం, కర్ణం, పుత్రం, అవాప. విష్ణుపురాణమును వ్యాఖ్య
యును = ఎవరికిపుట్టిన పుట్టినదీడ్డవురా? వెక్కివెక్కి యేడ్చేద
వని కర్ణోశ్చత్తిలో నేననినదదియే. దుర్వాసుడే యీకన్వాత్వ
వరమునుగూడ సిచ్చినాడనుటలో విప్రతిపత్తి లేదనియు,
నావాదము ప్రమాణమనియు, శాస్త్రీగారివాద మప్రమాణ
మనియు ఫలితార్థము. కుంతీసూర్యుల గాధపై శాస్త్రీగారు
వేదాంతదర్శనమును బ్రహ్మాణీకరించిరి. తత్సారీణులు తామని
తెలుపుటకు గాబోలును. ఆదిత్యునిమాటయే అందున్నది
కాని యమ, వాయు, పురుహూతుల నేల యెత్తలేనో
ఆగంధము !

వాంఛితపరరూపభారణము జ్యోతిస్వరూపములకు
మంత్రములచే గలుగవచ్చునని చూపుటకు మాత్రమే
ఆవాక్య ముపయోగించును. “యథేష్టంచ శాంతవిగ్ర
హంగ్రహీతుం సామర్థ్యమ్” (వేదాంతదర్శనమ్), ఇంద్రుడు
గాతమాది (కుక్కుట) రూపముల ధరించుట నీవిధముగ నీదర్శ
నము చెప్పును. ఇదియే వేదాంతమా? కుంతీసూర్యసంగమ
ప్రేక్షకులుగ దేవతల బ్రవేశపెట్టినభారతభాగమును నేను నిర
సించితిని. తగదేమి? ఆదిపర్వములో ధర్మరాజు ద్రాపదితో
సత్తుగృహమున (సర్వస్వామ్యము)నుండ బ్రాహ్మణగోరక్షుకై
అత్తుగ్రహణ మొనర్పబోయిన యర్జునునిచే చాంద్రాయణ

ప్రతమును చేయించిన భారత మట్టిస్థితిలోనే యున్న (కుంతీ ప్రలుబ్ధం) కుంతీనూయ్యలను జూచి సవ్యసాచికు (బేక్షకులుగ దేవతల జిత్రించిన భారతభాగము శ్వాససమాగమమునలె చేసినదనుట తప్పా? ఇటుచూడండి పాతకులు! భాగవతము సవిమస్కంధము. 'ఏకచాగిరిశం ద్రష్టుంఋషయః సత్రసు వ్రతాః । ఓశో వితిమిరాభాసాః కుర్వంతః సముపాగతాః తాన్వలోక్యాంబికా దేవీ వివస్తా' (వీడితా భృశం । భర్త రంకా తస్మత్థాయ నీవీ మాశ్వధపర్యథాత్ । ఋషయోపి తయోర్దృష్త్వా ప్రసంగం రమమాణయోః॥ వినివృత్తాః - విని వృత్తాః॥ ప్రసంగం-రత్యభినివేశం । స్త్రీ ప్రసంగకలుషితమనః, 'ఈప్రేక్షకులు, ఋషులు, సువ్రతులు. కావుననే కలుషితమన స్కులయిరేమో! ఈకలుషము వీరినిండ్లకుబంపినదికాని సంబర మును గలిగించలేదు. దేవతలయినచో నేమగునో? బహ్మ శిరోపహరణమువంటిది సంభవించునేమో? ఇటు సంబీక వివస్త్రు, రత్యభినివేశిత యందురేమో కథకులు. దేవతలను జూచిసిగ్గుపడిన, కుంతికి, పరాశరుడు సత్యవతికివలె, చాటును గల్పించలేదే! రహస్యస్థల సంగమోపస్థితిని జెప్పలేదు, భారతము! రత్యభినివేశముకాదా సంగమోపాక్రాంతి? న్యాయసమన్వయమెట్లుజేసెదరో శాస్త్రీగారు! నావ్రాత హేయమో పేయమో విమర్శకులకు దోచకుండుట కల్గదని నామనవి-

స ద్యః ప్ర సూ తి

ఈవిషయము నేనురచించిన కర్ణోత్పత్తిలో బూర్తిగ ముచ్చింపబడినది. ఇటు కర్ణనిషేకజన్మశబ్దము ప్రధానముగ పున్నది. నాకన్నవరము సభలో ప్రవేశమున్నది. సామర్ల గోట, కోలంక, మొదలయినచోటులు వారికాశ్రయభూతములు కావచ్చును. ఆశ్రయప్రధానవిషయముగ నుండు ధనార్జనము కు బ్రయత్నించిన నట్టిప్రవేశమును నేనును బలుచోట్ల సంపాదించుకొనగలను. ఈమాటలు నాచేత వారెందుకు వ్రాయించుకొనుచుండిరో వారిపరిశిష్టము చెప్పగలదు. ఇంకవారి నిషేకజన్మ కర్మధారయ సమాసస్వరూపమును జూతము. ఐత రేయారణ్యభాష్యము. “పితృశరీర, మాతృశరీర, స్వశరీర రూప మావనధం దర్శయతి - పురుషేహవా అయచూదితో గర్భోభవతి - యద్రేతః - ఇతియోయః జిఘ్రక్షు ర్జీవాత్మా సోయంపురుషే పితృశరీరే ప్రథమతో గర్భోభవతి - నచాత్ర స్త్రీగర్భవ దుదరస్పృహ్యా సోభివ్యజ్యతే. కిన్తు యదేత్ పితృ శరీరేనక్తం థాత్యోరూపం రేతోస్తి, తదేవ గర్భయిత్వ్యుచ్యతే. తస్మిన్నేతసి జనిష్యమాణస్య జీవస్య ప్రవిప్లత్వాత్ - తస్యగర్భస్య జన్మప్రకారం దర్శయతి - తద్యదా స్త్రీయం సింహత్యధైః జ్ఞనయతి తదస్య ప్రథమంజన్మ - ఇతి తాదృశం రేతోయదర్తుకాలీనేన గమనేన స్త్రీయాఃయోనా గర్భా శయేసింహతి - అథ తదానీ మయంపురుషవీవ జీవాన్తరా

విష్టరేతో రూపం శరీరంజనయతి - తదేతదేతో నిస్సరణ
 రూప మన్యరేతస్యవస్థితస్య జీవస్య ప్రథమంజన్మేత్స్య
 చ్యతే. తస్యత్రయ ఆవసథాః ఇత్యుక్తానామధ్యే ప్రథ
 మావసథా త్పితృశరీరరూపా త్సంపన్న మితికృత్వా ప్రథమం
 జన్మ భవతి. మాతృశరీరాన్నిర్గమనస్య పూర్వోక్తజన్మాపే
 త్తయా ద్వితీయత్వం దర్శయతి. తదస్య ద్వితీయంజన్మయితి”
 శాస్త్రీగారుదీనికి వివరణమును వ్రాయుచు నిట్లువ్రాసిరి.
 జన్మకంటె వేరుకాని నిషేకజన్మ వేదప్రసిద్ధమని తెలిసినదా ?
 నిషేకజన్మశబ్దములకు సార్థక్యము మనసుకిప్పుడు వచ్చినదా ?
 ప్రథమాంశము ప్రత్యుక్తమైనది. అని. ఈవ్రాత వారికి దెలిసి
 వ్రాసినదేనా? జన్మకాని నిషేకజన్మ ఒకటనిరే. మొదటి
 జన్మయేది? వివరములేదే? వ్రాతయంతయు తుషాఖననమే
 ఇటుచూడుడు. “పశ్యంత్యేవం విధం సిద్ధాః జీవం దివ్యేన
 చక్షుషా । చ్యవంతం జాయమానంచ యోనించానుప్రవేశితం
 తస్యస్థానాని దృష్టాని త్రివిధా సీహశాస్త్రతః” అను -
 గీతాపర్వ. 17 అ - అవసథము నవస్థయని శంకరులు.
 రూపమనికొండలు. జీవయాత్ర The various stages of
 the life of a traveller క్రమము చూపించినదీ మార్గము.
 శుక్ర మన్యత్రసంభూతం పునరన్యత్రగచ్ఛతి. మొదటిది రేతో
 జన్మ (సంభూతం) - రెండవది యోనియందు ప్రవేశించుట
 (గచ్ఛతి-గమనము) మూడవది శిశురూపము - శిశురూపమున
 చ్యవనము. కావునజన్మములు మూడుకావలెను. పుట్టనిదే

యోనికిజారుట యెట్లు? పురుషునికి బుట్టిన శుక్రముస్త్రీయోని
 సందును. ఆశుక్రమున సంతతి కలుగునని హామీలేదు. “ఆమ్ర
 పుష్పోపమాయస్య నివృత్తి రూపలభ్యతే” అను 13-14
 కేహంచిత్సుత్రకామానా మనుసంతానమిచ్ఛతామ్ । సిద్ధా
 ప్రయశమానానాం నచాండముపజాయతే — మాసల
 పర్వము — గర్భధారణయోగ్యశోణిత సమ్మేళనము సిద్ధించక
 నశింపుకూడ కావచ్చును. జీవుని యాత్రాపద్ధతి జెప్పటకార
 ణ్యము ప్రయత్నించినది. భారతానుకూలముకాదు. మూల
 ముననున్న భావములు పూర్తిగ భాష్యములలో మారినవి.
 పితృశరీర మాతృశరీర స్వశరీరములు మూడును జన్మములే.
 రేతస్సును స్త్రీగర్భమందు జారుచున్నాడు. అది ప్రథమజన్మ
 మెట్లుగును? శుక్రజననము ప్రథమజన్మ కావలెను. శుక్రనిస్సర
 ణము జీవముయితే శుక్రజననమునేమనవలెను? అందువలననే
 పితృశరీరసంబంధమయినది ‘ఆపోరేతోభూత్వా శిశ్నంప్రావి
 శత్’ ఐ-2-3. యోనియందు నిస్సరణానంతర రేతశ్శోణిత
 సమ్మేళనము రెండవది. యోనినుండి (గర్భమునుండి) భూపత
 నము మూడవజన్మ (స్వశరీర) ఇదియే పై పితృశరీర, మాతృ
 శరీర స్వశరీరశబ్దములచే జెప్పబడినది. కానిచో స్వశరీరశబ్దము
 వ్యర్థమగుచున్నది.

¶ ఐతరేయో పనిషత్ మూలము “పురుషేహనా” యదేత
 ద్రేతః ఇతియోయరజిఘ్రక్షు ర్జీవాత్మా సోయం పురుషేపితృ

శరీరే ప్రథమతో గర్భోభవతి - యదేతదేతః తదేతత్ సర్వే
 భ్యోంగేభ్యః తేజఃసంభూత మాత్మనే వాత్మానం బిభర్తి
 తద్యథా స్త్రియంసించతి అద్ధై నజ్జనయతి తదస్య ప్రథమంజన్మ
 సోఅన్యాయమాత్మా పుణ్యేభ్యః ప్రతిధీయతే. అథాపి అయ
 మితరతత్మా కృతకృత్యః వయోగతః ప్రేతి సః ఇతః ప్రయ
 న్నేవ పునర్జాయతే. తదస్యద్వితీయంజన్మ - రెండవదానిలో
 జెప్పబడినదానిని స్పష్టికరించిన పిదప మూడవదానిని గురించి
 చెప్పనది. తదస్యమృత్వా ప్రతిపత్తవ్యం, యత్తత్తతీయంజన్మ.
 నను సంసరణరహితః పితుః సకాశాత్ రేతోయాపేణ ప్రథమం
 జన్మ. తస్యైవ కుమారయాపేణ మాతుః ద్వితీయం జన్మోక్తం
 తస్యైవతృతీయే జన్మనివక్తవ్యే ప్రేతస్య పీతుర్యజ్జన్మ తత్త్వ
 తీయమితి కథముచ్యతే? సై ప్రశ్న కీసమాధానమును జూడండి.
 నైషదోషః పితాపుత్రయో రై కాత్యాయస్య వివక్షితత్వాత్
 సోపిపుత్రః స్వపుత్రేభారంనిధాయ ఇతఃప్రయన్నే వపునర్జాయతే
 యథాపితా తదస్యదుక్తమితరత్రా పుక్తమేవ భవతీతిశృతిః
 పితాపుత్రయో రై కాత్యాయత్వాత్ సోపిపుత్రః స్వపుత్రే భారం
 నిధాయ = కుమారుడే ముందుగతించిన నీ వాక్యమెట్లన్వ
 యించును ? —

“నచాండ ముపజాయతే” గర్భమే నశించిన నేమగును ?
 కావుననే తగిన ఉపపత్తిసిద్ధించక పైవలె వివక్షించుకోవలసి
 వచ్చినట్లున్నది. ఈరెండు ఐతరేయవాక్యములవలనను భారత

వచనముల వలననుగూడ రేతో నిషేకరూపేణ కెండవజన్మ కాని పితృరూపముచే మూడవజన్మయే యగునని స్పష్టమగుచున్నది. మనముట్లు వివక్షించుకొను నవకాశముండేయున్నది. బ్రహ్మసూత్రములలో “యోనేశ్వరీరం” అను వాక్యమును చూడండి. రేతస్సే పితృశరీరమనిన యితరేయూరణ్యకభాష్యము మొదటివాక్యములోని పితృశరీరశబ్దసార్థక్యము కన్పడుచున్నది. కావున శాస్త్రీగారి ద్విజత్వము తొలగిపోయినదని పర్యవసానము. నిషేకజన్మవ్యాఖ్య పొసగదు - ద్వంద్వసంభూత మనుటలగ్గు. రిఘువంశమూ జన్మశుద్ధి కలదట. మహాపురుష జననమునకు గారణమగు శుద్ధ ప్రపిత్రరేతస్సే పయి వాక్యమునకు భావ మగును కాని శిశువుకు మంత్రసాని నీళ్లుపోసి శుద్ధిపరచుట కానేరదు. రేతో జన్మ ప్రథమజన్మమనుట స్పష్టము. నిషేకము ప్రథమజన్మయని కర్ణాటకలో నిచ్చినది శాస్త్రీగారికి విభ్రాంతి జనకమైనది కాని నాకు కాదు. నిషేకజన్మమును దంద్వ సంభూతమని నేననుచున్నాను.

చాఖ్యా మర్యాదనుగురించి భారత ప్రక్షిప్తములను చోట వ్రాసియున్నాను. రేతస్సును గర్భమనుచున్న వీరి భంగపాటుకెవ్వరును సాయపడజాలరు. 43 పేజీ 4 పేరాలో ‘దశోత్తరేకును తతఃకాలేన, కును సంబంధమే లేదనుచున్నవారే. తతఃకాలేన, నేను ప్రక్షిప్తమనినాను.

ప్రక్షిప్తమనినదానికి శాస్త్రిగారు నావలన సమాధానము బొందనక్కరలేదు. ఆ అధ్యాయము తుదను “మంజూషా త్వత్త్వనద్యాస్సాయయా చర్మణ్వతిం నదీం ! చర్మణ్వత్యాశ్చ యమునాం తతో గంగాంజగామహా । గంగాయాస్సూతవిషయం చంపామను యయాపురీం. షష్ఠ్య-పు. 4 అం-13 అ. 27 శ్లో. యోగంగాగతం మంజూషా గతం కాష్ఠపంజరస్థం పృథయా పరిత్యక్తం కర్ణంపుత్రమవాప అనియున్నది. కథ యిక్కడకు బూర్తిఅయినదికదా. ఋతఃకాలేనతో బూర్తిఅయిన పిమ్మట. “సమంజూషా గతః గర్భః తరంగైరూహ్య మానకైః । అమృతాదుత్థితం దివ్యం తనువర్మ సకుండలం । ఏతద్దుహ్యంమహారాజ సూర్యస్యాసీన్మహాత్మనః । ససూర్యసంభవో గర్భః కుంత్యా గర్భేణధారితః । జాతమాత్రంచతం గర్భం ధాత్ర్యా సమ్మంత్ర్యభామినీ. ఇట మొదటి గర్భము కుక్షి. రెండవగర్భము శిశువుకదా ! ఈ రెండు శ్లోకములను శాస్త్రిగారు ప్రక్షిప్తములు కావనలేరు. కావున నేను పయిశ్లోకము ప్రక్షిప్తమనుట దోషము కాదుకదా ! నేను కర్ణోత్పత్తిలో ఇచ్చిన కాలేన ‘క్షణేన, ఇవి తృతీయార్థకములే. తసిల్, కాలేనతో గలియుటయే వీరి కాథారము కాగలదు. ఆ సందర్భమున వారిచ్చిన శ్లోకములలో పాఠాంతరములు కలవు.

వినిగుహాతీ-వినిగూహ్యవై, నచైనాం-నచైనం, సహితాం-సచతాం, నార్యన్యా-నైవాన్యా. ఋతే. వినా-కాచిత్ -

కాంచిత్ || సా-తం న్నచై నాం-న్నచై నం. సా-తం. ఇట శిశువును దాచుటకాదా? పిల్లవానిని దాచుట గర్భమును దాచుట రెండును భయజనకములే. మొదటిది త్వరలో జరుగునది. రెండవది కాలయాపపనము కావలసినది. కొంతకాలమునకు బిమ్మటి సంఘటనమునకు నిశీధమును జెప్పనక్కరలేదు. ఎప్పుడైన సీపని రాత్రి జరిగించవలసినదియే. ఉదయమారంభముగ జరిగినది కావుననే నిశీధమును జెప్పినది భారతము. ప్రమాద భూయిష్టమై కుంతిని భయచకితను జేసినదీకృత్యము “తన కారణమున గులంబునకును గురుజనంబులకును నపాయంబగు ననియుం దలపోసి” - (ఆది 7 ఆ 314 ప) “అచ్చట దడయం వెఱచి నన్నయగారు” కావున దొందరగ జరిగించవలసిన కార్యమయినది “కృచ్ఛాల్లోకస్య బిభ్యతీ” పసిబిడ్డయా? తిక్కనగారి తీర్పులో నకులుడు పసివాడు - ఈపసితనము Term of endearment. ఉదితుడైనసూర్యునికోరుట, సంభాషణము, కొంతకాలము పట్టినది కావలెను. సంగమానంతరము జననమేకావలెను. మంజూష తయారు కావలెను. (ఇతర స్త్రీలెరుగరు కాని తయారుచేయుశిల్ప్యాదు లెరుగవలెనుకదా) ఇంతమాత్రము సమయము సాధ్యముకాగలదు కాని పది మాసములు గడపుట యెట్లో. శాస్త్రిగారి 52 వేజీ రెండవ పేరాలోని వ్రాతవంటిదే నా ఆలోచనమునకు గారణము. కన్యాంతఃపురముగ నేనంతర్భవనమున కర్థమును జెప్పియుండగ బిత్తభవనాంతర మంటిననెడ

రేలనో? పితూః అంతర్భవనమే వారిని మార్పుపరచినతావు. అట్టిచో నేనుకన్యాంతఃపురము కాదనివ్రాసిన దెటనుండును? తెలుగుసాంప్రదాయ మెరుగక కవిసార్వభౌముల నూతగ గొనిరి. జాతమాత్రుడు పెట్టెలోచేర్చబడుటకు దగినంత వ్యవధికావలెను. కావున నిశీధమును వేచియుండవలసివచ్చి నది. శ్రీకవిసార్వభౌములు వ్రాసినవనపర్వములో “శుక్లే దశోత్తరే” శ్లోకపు జ్ఞాపికను బాగుగ జదివిన వారియభిప్రాయము స్పష్టము కాగలదు. కర్ణజననమునకును నదియందా శిశువును విడచుటకును గొలదిలయునను వ్యవధిలేదని కృష్ణ భారతమనినదా? సారరహితవాదముపై విశేషముగ వ్రాయ వలసివచ్చుచుండుట గమనార్హము. 50 వ పేజి రెండవపేరా చతుర్థాంశవిచారములో బిడ్డలగనినపుడెల్లను బాలయగుచుండునా? అనునాప్రశ్నము పీరికర్థమే కాలేదు. భారతతత్త్వమును బూర్తిగ మనసున బట్టించుకొనకయే కథనమునకు దిగిరి. ప్రసూత్యంతే ప్రసూత్యంతే కన్యాచైవ భవిష్యసి డ - ప - మాధవీవచనమిది. ఈభాగమును గుంఠీవరముతో గలిపి సమస్వయమునుజేసిజూచిన“జూచినమాత్రమున” వివాహ సూచక చిహ్నమేదైన నాకాలమున గలదేమో? అని నేనువెనుక వ్రాసితిని. కానిచో మాధవి నల్లర గనినను వివాహముకాని స్త్రీ వలెనుండి తిరిగి వరులను స్వీకరించు నవకాశము కలిగియుండదు. కుంతికి నల్లకదా? 44 పేజిలో తతః - అనంతరము. ‘కాలేన సుషువే’ కాలహేతుక

ప్రసూతి కలదయ్యెననిరి. కాలశబ్ద మవ్యయముతో గూడి నప్పుడు తదర్థమునే, స్వీకరించునని నేను వ్రాసినదే వారును వ్రాసిరి. తత్ అనంతరం దాని అనంతరము - దేనియొక్క - పూర్వచర్యయొక్క తరువాత అనియేకదా? అనంతరము అనినకాలము కాదందురా? తదనంతరమున అనినను తరువాత అనియే అర్థము వచ్చును కదా? దశమే, మాసి సూతవే, లో మాససంఖ్య యున్నది. కాని దినఘటికాదులులేవు. అదిలోక సామాన్యవిషయవాచకము. తతఃశబ్దము కాలేనకు విశేషణ మనుట పర్యచసానము. నేనిచ్చిన ప్రయోగములను, పురశ్చరణమును జేసికొనిన నవగతము కాగలదు. కాలేన, తృతీయా విభక్తియట! దానికి విశేషణమే అగుటచే తతఃకూడ తృతీయావిభక్తి యగునని వ్యాకరణపాఠీలులగు వీరంగీకరింప గల్గుదురు. దశోత్తరేను ఏకాదశముగ మూలము చెప్పలేదు, దశోత్తరాణి వట్ట్రాహుః | పదికి బిమ్మట ఆరనియే. (పది యారు) కదా! దశోత్తరే చెప్పని యెడల తిథినిచెప్పనట్లయి మూలముప్రయోజన రహితమగును. పరిశి. 43 వ పేజి 4 వ పేరా. పాండిత్యప్రకర్షనుజూప నుద్యోగించినది. యుక్తి శూన్యమిది. “ప్రీణాతిదేవా నమృతేన సూర్యస్సోమం సుషు మ్నేనచ వర్ధయిత్వా | పీతంచ సోమంచ కలావశిష్టం కృష్ణక్షయే రశ్మిభి రక్షరంతః - సుధామృతం తత్ప్రతిరఃపిబంతి దేవాశ్చ సామ్యాశ్చతదైవకావ్యాః|| “బ్రాహ్మ.” శుక్లపక్షపా డ్యమినాటి చంద్రుని దర్శించు భాగ్యము శాస్త్రీగారికి భాగ్య

వశమున నీలకంఠునివలన గలిగినది. “ప్రతిపత్పాఠశీలస్యవిద్యే-
 వ తనుతాంగతా” (రా - సుం - 59 - 35) శుక్లపక్ష ప్రతిపత్తు-
 నందు రవికిరణ స్పర్శము చాలాకొంచెము. స్వరూపస్థితియు
 లేదు. కృష్ణప్రతిపత్తునందు చంద్రుడు కళామాత్రహీను-
 డగును. అనగ క్షీణత్వమారంభమగును. క్షీణత్వారంభము
 దుఃఖహేతువు. కావున ప్రతిపత్తులందు విద్యాపాఠము సి-
 ధింపబడినది. భాంతిమూలములగు వ్రాతలవ్రాసి తమదృష్టి-
 దోషమును లోకులకంటింప యత్నించుట తగదనియెంచక
 వ్రాసిన వ్రాతయిది. 47 వ పేజి 2 వ పేరాలో నాలభిప్రాయ
 మెవరికి గావలెననిరి. తమకేకావలసివచ్చినది. ఇట్టి విద్యా
 భాసము గురుకులవాస జనితమని విజ్ఞులెంచరు. అపశబ్దభయ
 ములేనివారిమర్యాద గ్రాహ్యముకాదు. పాఠిణులగుటచే విశృం-
 ఖిలపువ్రాతలు వ్రాసెడివారి కప్రామాణికములు ప్రామాణిక
 ములుగ దోచును. నన్న స్వయమాచార్యుడనుటచే తనుకా-
 చార్యత్వము నెరవగలుగుశక్తి నాయందున్నట్లు గ్రహించెనను-
 నై జవినయరాహితి గోచరింపదని యూహించి పెనుగులాట
 నడపుచున్నారు. “కృష్ణాప్తమిదివాదూర్ధ్వం యాపచ్ఛక్లాప్త-
 మీదినం । తావత్కాలం శశీక్షీణః పూర్ణస్తత్రోపరి-
 స్క్రృతః” బహుళాప్తమివరకు చంద్రునికి బూర్ణత్వము
 జాతక ముహూర్తములకు మాత్రమే యట. నిత్యవై-
 దిక కృత్యములకు జరిగించు సంకల్పమున శుక్లకృష్ణశబ్ద-
 ములు చెప్పనక్కరలేదు కాబోలు! జ్యోతిషమును కర్ణాం

గముగ నెంచని వారెట్టి కర్మకులో! ప్రచ్ఛన్ననాస్తికు లిట్టివారే. దశమికి దరువాత చంద్రునికి బూర్ణత్వమును జెప్పుట సంప్రదాయమే. కవిసార్వభౌములవ్రాత సీలకంఠ ప్రామాణికతచే ననువాదమున పరిశీలనారహితమైనట్లాజ్ఞాపిక చెప్పుచున్నది. ‘తతో గర్భ స్సమభవత్’ శ్లోకమునకు ముందు అధ్యాయప్రారంభమునగల శ్లోకమునకు బూర్వమే ‘మంజూషా త్వత్స్వనద్యాస్సా’ అనునది చెప్పబడియుండును. అనినేనంటిని. ఈశ్లోకము వేఱుగ చివర చెప్పబడుటచే గర్భః అనగ శిశువనియు బూర్ణచంద్రునికి బోల్చుబడెననియు నేను వ్రాసినదానిని సరిగ జూడగలరు పండితులు. “శుక్లే దశోత్తరే పక్షే తాగాపతి రివాంబరే” శుక్లదశమికి బిమ్మట జంద్రునికి బూర్ణత్వము కావున పూర్ణిమ సమీపతిథిని గర్ణజననమని నేను వ్రాయగ ఏకాదశియని నేనువ్రాసితిననిరి. “దేవక్యాం విష్ణుః ఆవిరాసీత్ - యథా - ప్రాచ్యాం ఇంద్రివ పుష్కలః” శ్రీధరీయవ్యాఖ్య - పుష్కలః పూర్ణః అనేన చంద్రస్య దిక్సంబంధ ఇవ భగవతః దేవకీసంబంధః - దీని కర్థము. ప్రాగ్దిశి యందు పూర్ణచంద్రు డావిర్భవించెను. అని కథకులు బహు శాస్త్రమీశ్రష్టాష్టమీనిర్వచనమును దిశమకజేసిరి. ఉపమించుటకు నేనుచెప్పినదే సరిఅయినది కాని వారియుక్తిసరిఅయినది కాదని బాగుగ జూచిన దెలియగలదు. వ్యాఖ్యలో దిక్సంబంధమనినాడేమి శ్రీధరుడు? ఉదయము తూర్పున జరుగువని ఎరుగని మనుజు డుండునా? సామాన్యవాచకము

లిట్టివే.” తతస్సతస్యాం తనయో జజ్ఞేచ సుమహాబలః||
 పౌర్ణమాస్యాం యథాకాంతః చంద్రః సంపూర్ణమండలః||
 తారాపతి రివాంబరే, వంటిదే - పైపుష్కలః - పూర్ణః కు
 బూర్తిగ గనబడునట్టి రూపమర్థము - కృష్ణాప్రమి వ్రతమును
 జేయువారు పూర్తిగ నుపయించిన చంద్రునకే ఆర్వ్య
 మొనగెదరు చూడుడు. వ్రతమహోదధిని. దిక్కనినచో
 పుష్కలః శబ్ద మర్థశూన్య మగునుకదా! 50-51 పుటలలో
 వ్రాత యసంగతము. భారతభాగవతములలోని ఈకథల సమ
 తను జూపుట తగినదైనచో వీరి ఉదాహరణము లన్నియు
 వృధాప్రయుక్తములై బౌద్ధత్యమును మాత్రము వెల్లడించు
 నవి కాగలవు. భాస్కర - చంద్రపృథక్త్వమునవలంబ
 నమును జేసికొని చంద్రుని జెప్పుట దిక్కుచనమనిరికదా!
 ఇట కర్ణుడు రెండవసూర్యుడువలె నుండెను. అను నుపమా
 నము కర్ణునకు చెప్పబడినదికాని కాలమునకుగాదు. నేను
 చెప్పినది కాలవిషయము ‘శుక్లేదశోత్తరే’ లో కాల
 విషయము కలుగుటచే తారాపతి శబ్ద ముపమితమగుటయే
 కాక తన్నిర్ధారణము గూడజేసినది. భాగవతమున దేజస్సును
 భారతమున సౌమ్యమును నిరూపింపబడినవి. భారతములో
 నున్నదంతయు సద్యోజననద్యోతకమే. అనన్వయదోషము
 భ్రాంతిజనకమై వీరి కథనముల వ్యాపించినది. నీలకంఠుడు
 మాఘశుక్ల ప్రతిపత్తునందు గర్జజననమును వ్రాసినాడు. ధర్మ
 జననమునుగురించి యాతడు వ్రాసినదిట్లే తప్పినదని కర్ణో

త్పత్తిలో నేను వ్రాయగ వీరు దానికి మానము వహించిరి. వేదాంతపారీణ శ్రీ అనుముల రామనాథశాస్త్రిగారు దివ్య వాణి పత్రికలో గర్భకు చిత్రానక్షత్ర ద్వితీయ చరణ జనితు డని వ్రాసిరి. మఘానక్షత్రయుత పూర్ణిమ కానిచో మాఘ మాసము కానేరదు. చైత్ర, వైశాఖ, జ్యేష్ఠ, మాసము లలో శుక్ల పక్షములందు చంద్రవృద్ధియుతి కలుగును. మాఘ మున చిత్రానక్షత్రము బహుళ చతుర్థిని కలుగును. మాఘ శు ౧ మి కర్ణజనము చెప్పుట తగదు.

తతోమాం తేజసావిశ్వ, ఆవిశ్వ, భవితాశబ్దముల జూచి నచో, 'తతఃకు' వెంటనే అనునర్థము సిద్ధించును, అనద్యతనమయి నచో పదిమాసములవలెనే దీర్ఘకాలమునకు ద్రోసివేయవలసి వచ్చును. నేనిచ్చినప్రయోగములవలన తతః కే యర్థము కలదో తెలియబడగలదు. 'సమభవత్' పుట్టెను. అనునర్థము కాదనిన వీరే, 49 వ పేజి చివరపేరాలలో "తతశ్శిశు స్సమ భవత్" అనుపదముతో బుట్టుక నొప్పుకొనుచున్నారు. శాస్త్రిగారికి మగపిల్లనాడు కలిగినాడన బుట్టినాడని అర్థము కాదేమి? తతఃశ్లోకము నేనుచెప్పినట్లు ప్రక్షిప్తము కావలెను. వారికికావలెనంటే కావలసినచోటికి దెచ్చుకోవచ్చును. కాని చివరకు మాత్రము చేర్చవీలులేదు. కన్యాచైవ భవిష్యసి అద్యతనమా? అనద్యతనమా? పదిమాసములయిన పిమ్మట కన్యయగునా? కాగిలినివీడగనే కన్యయగునా? ఎప్పటికప్పుడే

కానేరదా? భవిష్యసివలెనే జనయిష్యసి' కావలెను. భవితా కూడ భవిష్యసి వలెనేయగును. కావున నేనుచెప్పినది యే సుఖప్రసూతికల అన్వయము కాగలదు. 51 వ పేజిలోని వ్రాత పండితమృన్మయలు వ్రాయతగినది - వాకోవాక్యతగ దేలినది. 52 వ పేజీ కుంతీకృత్య మంతయు వ్రాతః కాలమునందే జరిగినదని నేననలేదే. కుంతి మంత్రము జపించినదికదా! రజోదర్శనమేమయినదండీ శాస్త్రిగారూ? జపమునకును సంగమమునకును రజస్వలాత్వ మడ్డుతగులదని వ్యాసుడు చెప్పినాడండీ? మీకుసంభవింపబోవు నన్వయపు చిక్కు దొలగింపజేయబూనుటచే రజస్వలావిషయమెత్తుకొనక వదలివైచితినిని ఇదివరకు వ్రాసియే యున్నాను. కుంతీ కన్యాత్వపరీక్షశీర్షికలో ఊకదంపు హెచ్చు. బిడ్డతల్లివివాహ మన కర్ణుడనబడుబిడ్డతల్లి వివాహమును టపచారమా? అయినచో కన్యాయాంజాతః కర్ణః 'కాముదీ, బాలమనోరమా, మహాభాష్యప్రదీప వాక్యములును. కన్యాయాంజాతః దుర్యోధనాశ్రితః॥ అగ్నిపురాణవాక్యమును; "పూర్వమనూఢాయాశ్చ భగవతా భాస్వతా కాసీనః కర్ణోనామ పుత్రో జన్యత" విష్ణుపురాణవాక్యమును, "కాసీనః కన్యకాజాతః" అనుతద్వ్యాఖ్యాప్రసక్తియు సాధకములు కానేరవు కదా, రాజకేళిదుడు కర్పూరమంజరిలో గర్జునిధర్మజాగ్రభాత యని నాడు. కుంతివివాహమునాటికి బిడ్డతల్లియేనండీ శాస్త్రిగారూ? సూర్యదేవుని వరమును బాటింపని నావాదము మీకనర్థమైనది.

లోకమది తెలిసికొనకపోవదు. 56 వ పేజీలో దృతీయాంశము ననుసరించి వ్రాసినదానిని ఒట్టి సర్వాదరణీయ సంస్తుతిపాత్ర మగు కుంతిచరిత్రమును భారతము దోషభూయిష్టముగ శంకించుటకు గారణమేమి! కుంతీకుమారులందరు పరపురుషసంజనితులయ్యి ఖ్యాతినొందిరికదా?

ఈ కర్ణజననము మాత్రము గుప్తపరచుటకును నోరెరుగని గ్రుడ్డును నీటద్రోయించుటకు గారణమేమి? కథకులు కుంతి సూర్యసంగమమున వన్నె తగ్గినబంగారమయినదని వ్రాయుటకు హేతువేమి! ప్రతిష్ఠకు బెనగులాడుచున్నామని శాస్త్రీగా చనుకొనకుండుటకు హేతువేమి?

స్వేచ్ఛానిచ్ఛావాద సమీక్ష

56-57 పేజీలలోని వ్రాత పిప్ల పేషణమనుకొనియుండరు. 58 వ పేజీ “తమహం శాపభీతాచ పితృర్భీతాచ భారత! వరై రసులభై రుక్తా నప్రత్యాఖ్యాతు ముత్సహే॥ న + ఉత్సహే ఉత్సహించనైతిని. అనుదానికి నోత్సహే—ఉత్సహించలేక పోతిని. ఈ ‘లేక’యేమి? ఉత్సహించనైతిని అనిన అడ్డు చెప్పలేకపోయితిని అని అర్థము కాదేమి? ‘యశావనమత్రాప రాధ్యతి సచారిత్రం’ — మృచ్ఛకటికము. పూనుకొనిన అనుటలో వీరిభావమేమి? 58 పేజీ చివరపేరాలోని వ్రాత తొందరపూనుకొని వ్రాసినదికావలెను. “నతేశకృ మనాఖ్యాతు మాపద్ధర్మం తథావిధం” పై నోత్సహే కన్వయించిన స్పష్టము

కాగలదు. నేనడ్డుజెప్పు కంగీకరించితి ననుటలో విప్రపత్తి యేమిటో? వారిపరిశిష్టములో దేలలేదు. శాస్త్రిగారి మాట లతికించుకొనినవి. కావుననే నిలుచుటలేదు. వెనుకటిరంధ్ర ములుకూడ బయలు పడుచున్నవి. 59 పేజీలో బాలాం పుంయోగమ నిచ్చుంతీం బాలామివ, నీలకంఠుడు. బాలామివ, అనుచోట 'గతాప్రథమయావనా, ప్రథమయావనమనుట కిష్టములేకయేకదా? ఇన తెచ్చి అనిచ్చును తోడుగ గొనుట! ఇది స్వేచ్ఛావాదము కాకమిదేమి? 60 వ పేజీలో అనార్య కృత్యమును పరాశయమ సల్పిచట్లాప్పకొని దృష్టముకానట్టి ప్రబలకారణమేదోగోచరించుచున్నది. గోచారమునొంద నట్టి దృష్టముకదా అది. అదేదో! నత్యవతీదర్శనమే ప్రబల దృష్టకారణము. పురాణములనిండుగ నట్టి సద్యోజననము లుండగ నీ కర్ణజననముమాత్రము వీరికాశ్చర్యదాయకమైనది.

కుంఠీ పుంయోగేచ్ఛ

ఈసందర్భమున వారొనర్చిన వాదము సరిఅయినదట— కుంఠికి పుత్రేచ్ఛను గల్పించుట నా అవసరత “ఉత్పత్స్యతిహి పుత్రస్తే యథాసంకల్పమంగనే” ఈసంకల్పము నేమనెదరు? “యదిపుత్రో భవేదేవం యథావదసిగోపతే । యదిపుత్రో మమభవేత్త్వత్తః సర్వతమోనుద । పుత్రోమేత్వత్సమోదేవ భవేదేతత్తతోబృవమ్” పైసంకల్ప మిందు ద్యోతమగుట లేదా? పరదానకాలికవయస్సు యావనమనుట తోచుచుం

దుటలేదా ! “కన్యకాత్వేపిమయ్యేషా కాముకీతిస్మరన్నివ
ప్రసూతిదివసం కుంత్యాః ప్రాదిద్యుతదహస్కరః చ | భా
ప్ర స్ర బకమ్ || 67 శ్లో || వాఖ్య = ఏషాకుంతీకన్యకాత్వే అనూ
థత్వదశాయామపి మయివిషయే *కాముకీ అభూత్ క్షత్వుక్త
ప్రకారస్య వృత్తాంత స్తేతిశేషః స్మరన్ని వేత్తుప్రేక్షా”

ఇట కుంతిదనిచ్చయేయని యున్నదా? కథనము
స్వేచ్ఛావాక్యముకాదా! పుత్రునిగలిగించెదనని వాదనము
జేసినచో “అనేసనమయేనమే సంగమోస్తు” ‘ఇష్టాడే నన్న
కలియుము’ అనుటను గమనించండి శాస్త్రిగారూ! కోప
పారీణులుకూడకావలదు” “స్త్రియంస్పృశేదదేశేయః స్పృష్టో
వామర్షయేత్తయా | పరస్పరస్యానుమతే సర్వం సంగ్రహణం
స్మృతం”.

శ్లో|| “కాప్రీతిః కింసుఖం పుంసాం బలాద్భోగేనయో
షితః | అప్రీతాం యువతీం నారీమంతర్వత్నీం రజస్వలాం | వ్రత
కర్త్రీమకామాంకః కామయేత బలాత్పుమాన్” బ్రహ్మోత్తర
ఖండము - ప్రథమాధ్యాయము.

యోకామాందూషయేత్కన్యాం స సద్యోవధ మర్హతి
అకామాం కామయానస్య శరీర ముపతప్యతే | నాద్యూనాంతు
స్త్రియంగచ్ఛేన్నాతురాం సరజస్వలాం | నానిష్టాంప్రకుపి
తాం | నాప్రశస్తాం సగుర్విణీం | అనిష్టాం-అకామాం-అద్యూనాం

* కాముకీ-అనిచ్ఛా-యేనా !

అననుకూలాం = విష్ణు. శి అ. పరస్పరానుమతికావలెను. అనిచ్చకూడదు. పైరకపు శ్రీలనుగూడి వధనొంగదగిన వాడుగ సూర్యుని దయాపజేసెనరే శాస్త్రిగారు. ఆదేశే దేవతాదృష్టిపథమున బగటియందుమహిమవలన రజస్వలయుండగ అనిచ్చా(అసిష్టాం) చేయిపట్టి సంగమోపాక్రాంతై నసూర్యుడుశిక్షార్హుడుకాడందురా? లేతస్సేకస్వయోన్యాసుకుమారీష్వస్త్య జానుచ! సఖ్యుఃపుత్రస్యచశ్రీషు గురుతల్పసమంవిదుః॥ అగ్ని - 101 - 27 శ్లో. తీగనుకదపి డొంకపాలు చేయకండి శాస్త్రిగారూ! కుంతియెట్టికోరికలు లేనిదనినేను వ్రాసితినా? ఎట్టి కోరికలుఅనుటలోమీయుద్దేశమేమియో! బాలామివవరకునేను వ్రాసినదర్థముకాదని తప్పుత్రోవనుబోయినారు. 'ఇవ' శబ్దమునకు పుంయోగేచ్ఛలేకుండుటను నీలకంఠుడు చెప్పినాడా? అయినచో కథకులు "ప్రలోభితురాలై" భావము దుష్టముకాదా? కావుననే 'బెల్లించి, అనినేను వ్రాసియుంటిని. నీలకంఠుని వ్రాతకు వీరు తప్పుర్థము వ్రాసినారుకదా! ఈ 'ఇవ' ప్రాధార్థముకలదే అయినది. తీరిగి స్లోకముల వరుసను జదువుకొనుడని శాస్త్రిగారిని హెచ్చరించుచున్నాను.

సంఘర్షజననము

పరిష్టము 62వ పేజీ 3వ పేరాలో 'క్షుత్రము స్వర్ణమన మెట్లుడేయు' నని శంకించుకొని సమాధానమిచ్చుటకు లేనందున వ్రాతపరాస్తమయినదనిరి. కర్ణోత్పత్తి లో నారదుడు

ధర్మజునికొరకు కర్ణార్జునవైరమేర్పడినదని కన్యాగర్భనిర్మాణ హేతువదియని చెప్పెనని నేను వ్రాయగ 'పరి 62 పుట చివర భారతములో నట్లులేదని వ్రాసినారు. వారు వ్రాసిన శాంతిపర్వము 2 అ 2 స్లోకపు నీలకంఠవాఖ్యలోనే "తవార్థమనయోఽవైరం దేవైరుత్పాదితమ్" అనియున్నదానిని జూచియు బ్రతారించుచున్నారు "క్షత్రము శస్త్రప్రారితమయి స్వర్గము నెట్లు పొందునా! అని ఆలోచించి తన్నిమిత్తము" అని వీరి వ్రాత కర్థము నేను వ్రాసినది కాదేమి? 'చేత్' అధ్యాహారము కాదందురావీరు? కన్యాగర్భః దేవైఃక్షత్రం స్వర్గమనాయ నిర్మితః, అనుటలో ప్రశ్నము సమాధానముకలవు. క్షాత్రము యుద్ధసంబంధము కలదియే. చూడుడిటు—

భూరేణుదిగ్ధాన్నవపారిజాతమాలారజోవాసిత బాహు మధ్యాః । గాఢంశివాభిః పరిరభ్యమాణా స్సురాంగనా స్త్రిప్తభుజాంతరాళాః । సశోణ్ణిశైః క్రవ్యభుజాం స్ఫురద్భిః పక్షైః ఖగానాముపవీజ్యమాన్ । సంవీజితాశ్చండన వారిశేకైః సుగంధిభిః పుష్పలతాదుకూలైః । విమానవర్జితతలేనిషణ్ణైః క్షతూహలా విప్రశయాతదాసిం । నిర్దిశ్యమానాన్ లలనాంగుళీభిః వీరా స్సుదేహాన్పతితానపశ్యన్ ॥

వీరులు యుద్ధములో మరణించి స్వర్గమునకు బోవుచున్నారు. క్షత్రము యుద్ధమందు శస్త్రహతులై స్వర్గము నకుజేరుననియే పెద్దలనుడి. తామై స్వయముగ గొంతుల గోసి

కొనువానికి కాదీమాట. యుద్ధహతులకే జాతి వివక్షలేక
యీ సూక్తి చెల్లును —

మహినానంద నృపాలు శ్రీవిజయరామస్వామివారోక్తినూ
(2) హుసేన్ బానుని మస్తకంబని మొనన్ రెండయ్యె భ
వ్యహరిద్దోబకమండలంబపుడు రంభాకంచుక గ్రంథియున్
రహిరెండయ్యె.....

ఇది పండితవర్ణులు వీరికాపురాస్థాన విద్వాంసులు
కీ. శే. దేవులపల్లి చుట్టారాయశాస్త్రిప్రణీతము. ఇందు జాతి
వివక్షచేయఁజకయే రంభాకంచుకగ్రంథి వీడిపోయినది. క్షత్ర
విషయము చెప్పునవసరమేయుండదు. క్షత్రస్వర్ణమనమునకు వీరి
కన్యాగర్భ నిర్మాణమవసరములేదు—తృతీయ పంచమాంశము
లలో సంఘర్షణమునకు నా గదమాయంపు జూపిన వీరి ఘర్షణ
మునుజూతము. స్పర్ధ - సంఘర్షే = సంఘర్షః - పరాభిభవేచ్ఛ
ధాతుపాతము. సంఘర్షః - స్పర్ధా - సంస్పర్శః = స్పర్ధా -
పీర్షతిపీర విచావః = సర్వశబ్దసంభోధిని - స్పర్ధధాతువుకు
సంఘర్షమునుచు, సంఘర్షమునకు - పరాభిభవేచ్ఛ - అర్థమని
నాడు. సంఘర్షమునకు సంస్పర్శమర్థమని కొన్ని నిఘంటువు
లనినవి. వీరి యర్థముప్రకారము వైరాగ్నివలన దేవతలు
సంతానమును గనెదరా? నేను వ్రాసిన కలయిక, యిక్కడ
తగదనిన వీరి వైరము తగునా? కలయిక కర్ణాదులలో
గలదని 'సన్తిదేవనికాయాశ్చలో' నున్నదా? సామాన్య

బోధక వాక్యముల కట్లర్థమును వ్రాయుట కధకులకు పరిపాటికదా!

ఇట, కువిమర్మమెవరిదో స్పష్టమగుచునే యున్నది. సమన్వయపద్ధతి నాకు తెలియదని వ్రాసినవారి కామార్గమే దృష్టి నందదని నచ్చుచున్నది. నిరంతరమును మారుద్రోవల వడచు వీరి కేసాహిత్యవ్యాకరణాచార్యుల యననుసరణతోషమో తనువున జితించినది కానోస్తు. రెండర్థములు కలసంఘర్షమును రెండుచోట్ల నన్వయించి చూడగలరు సువిమర్శకులు-పైకారణముననే శాస్త్రిగారు 'రతి'ని జేర్చిరి కాబోలు! సంఘర్షజననము వారియర్థము ప్రకారము స్పర్ధను గలిగించినది. కావలెను. 'వైర, అగ్ని, ఉత్, దీపనం, పదముల బలుమెందులకు? దేవతలు కలిగించు జననము లయిదింటిలో (సంకల్ప, వాక్, సృష్టి, స్పర్శ, సంఘర్షములు) నొకటగు సంఘర్షమే యిటచెప్పు నుద్దేశ్యముకాదు అందురా? భావ్యము, గుహ్యము, దేవరహస్యము, అనుసవీసంఘర్షబాధనొందునవియే. ఈ స్పర్శము, సంఘర్షము వేర్వేర్పర్థములలో నున్నను నిఘంటువు రెండింటి నొకటిని జేసినది. సంఘర్షము-రాసిడి - ఒరయిక. దానినే శరీరపురాసిడి అనక కలయిక, అనినేను వ్రాసినాను. శాస్త్రిగారు, కలియుటను వాడియేయున్నారు, పాఠకులుచిత్తము నెరిగెదరు కాక, 'పస్పర్శకును' 'సంస్పర్శ'కును స్పృశించెను, అనియే వ్రాసినవీరు నిఘంటువిచ్చిన సంస్పర్శము నొప్పుకొనరా? లోకవ్యవహారములోని ఘర్షణము - పోరాటము శాస్త్రిగారికి

నచ్చినది. 'స్పర్థయా వర్ధతే విద్యా, ఇటపరునిమించవలెనను నూహస్పర్ధ - ఆశ్వమేధికపర్వములోని మరుత్తరాట్చరిత్రమున నీఅభిభవమును జూడండి. శాస్త్రిగారూ? కర్ణార్జుల పట్ల మీరనిచ సంఘర్షమతుకును. (వీరప్రతివీరవివాదః) వృద్ధ కుమారీతుగాణః అనెద కేమో? 'రజోచిహ్నం' ప్రయోగవైపు పుణిని వీరాదరింపక ఏకదేశాస్వయాదులతో తమపాండితీ పారీణతను వెల్లడించుచున్నారు- వీరి 'క' ప్రత్యయము దేని నానుకొనినదో బయటపెట్టలేకపోయిరి. ఎవరివాదము పరాస్తమో సుమార్గగమనమున గ్రహించనగును.

వనపర్వగ్రంథాక్షేపము

ఈ పర్వము సందర్భశుద్ధిలేనిదని పలువురు పండితులొప్పుకొనినదియే. అతఃకులబాంతగ బెంచబడినదని ఈకుంతీ, కర్ణఘట్టమే స్పష్టపరచును. నేనీఘట్టమున వ్రాసిన 'రాజన్' శబ్దమును గురించి ఆక్షేపించిరి-నేనువ్రాసినది పాసగకపోలేదు. రిశ్లోకములవెనుక నున్నజనమేజయు నిటకు చెచ్చిరి. శ్లోక పూర్తికై తెచ్చిన ఈ ఘట్టమునకేది ఉచితస్థానము కాదు-నేను పారబాటొందినాననినను గౌరవలోపము కాదు. ఇట్టిదే శాంతి పర్వపు ప్రారంభమునగలదు. సర్వజ్ఞత్వమును బూనుటయు దగదు. ఆశ్చర్యపు టునికి నెఱిగియే ఆక్షేపించితిని. ఆవనపర్వభాగపు దుర్గతి జూచినేనదాని నాక్షేపించితి ననుట నిజమే. ఈరాజన్ శబ్దమును గురించి వ్రాసినది వారిప్రసూతిగర్భధారణముల

వంటిది మాత్రము కాదు - ఊకదంపువ్రాతకు సమాధాన మిడుటనవసరమైనను తప్పనిసరిగ వ్రాయుట జరుగుచున్నది ఆరణ్యపర్వములోసీభాగము మానపుని కలవరింతలుగ నుండును దేవీభాగవతమున “స్త్రీరూపో వామభాగాంశో దక్షిణాంశః పునూన్స్మృతః॥ అనియుండగ పార్వతి సథోభాగమున చిత్రించుట, నరకాత్మ కర్ణునియం దదివరకే ప్రవేశింపజేయుట - ద్రోణభీష్మాదుల కాగ్రహతిశయనిరూపణము. పార్వతీ పరమేశ్వరులు రాక్షసేష్టానుసృతి బ్రవర్తించుట మొదలయిన వన్నియు నేనుజూపిన పిమ్మట నాపైకసి దీర్చికొనిరి. వారిచ్చిన వనపర్వములోని 252 శ్లోకముల జూచిన పాతకు లద్దాని గ్రహించెదరు. శాస్త్రీగారూ! పండితుడనని మీరే తలంచుకొనుచున్నారు - ఆఘోరణినే నేను నిరూపించితిని.

నీలకంఠ దూషణము

ఇంతవరకు వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రీగారి భారత తత్వకథన పరిశిష్టపరిశోధన మయినది. నీలకంఠ దూషణమును గురించినేనుకర్ణోత్పత్తిలో వారికిచ్చిన సమాధానము నీలకంఠనికనియు దామాతని కవలంబముగ నుండుచున్నామనియు దెలుపుచు గొంతవాగ్ద్యయమును చేసిరి. నేనువ్రాసిన కర్ణోత్పత్తిలో గొన్నివిషయముల కుపపత్తిదొరకక వదలుకొనినారు. తామిచ్చిన సమాధానములకు బలముకలదను నూహతో బిభీషికను నెఱపినారు. చూడుడు. పాతక

మహాశయాలారా? నీలకంఠునివే అనుకొనిన పొరబాట్లుగ నేను జూపించినవి (వీరుసమర్థించి పొరబడినవి) తస్యైస్సప్రదదౌ మంత్ర మాపద్ధర్మాన్వవేక్షయా, ఆది 105 పరిశిష్టము 70 పేజిలోని పైశ్లోకములో వరము మాటలేదని నారు “యంయందేవం త్వమేతేన మంత్రేణా వాహయిష్యసి, తస్యతస్య ప్రభావేణ తవపుత్రో భవిష్యతి.” ఆది - 111 అ - వరం విద్యాంచ వృత్రహన్ = ఈవిద్య మంత్రముకదా? వరమేమిటి? మాధవి తానే రాజులనుగూడుచు వచ్చినదగుటచే కన్యాత్వ సిద్ధియే పరమైస్సట్లు దేవతాహ్వానమునకు మంత్రమును కన్యాత్వమునకు వరమును యిచ్చిస్సట్లు స్పష్టమగుచున్నది. 70 పేజిచివర 71 మొదటజూచిన దుర్వాసుని శక్తిని విశిష్టమైన దానినిగ జెప్పిరి. కానికన్యాత్వదానమునకు మాత్ర మాతడు కర్తకాగూడ దనుచున్నారు. వరములో నదికలదా యనినేనడిగిన దందులకే! వీరుచెప్పిన వన్నియు వరములోనున్నవా? వరములో బాండవుల ఆయుర్విషయమున్నదా? భారతమున గలదుకదా వీరుచూడలేదు. శాస్త్రీగారి వివరణమువ్యాఖ్యను చూపుచున్నాను. ఆపద్ధర్మ-ఆపత్స్వభావముయొక్క, భావినంతాన ప్రతిబంధముయొక్క అవ్వవేక్షయా, అనాగతవిషయజ్ఞానముచేత (అని) వివరణము, భావినంతానప్రతిబంధస్య, ఆపద్ధర్మాన్వవేక్షణేన అని నీలకంఠుడు. సంతానప్రతిబంధమెట్టిదో నీలకంఠుడుకాని శాస్త్రీగారుకానిచెప్పలేదు. ఆదిపర్వము 103 అ, ఆపద్ధర్మం త్వమావేక్ష్యవహ పై తా

మహాంధనం! ఆపద్ధర్మమునాలోచించి పితృపై తామహమైన రాజ్యమును మహింపుము. సత్యవతి మాటలివి—“ధర్మాదపేతం బృవతీం భీష్మో భూయో బ్రవీదిదం। రాజ్ఞి ధర్మానవేక్షస్వ మా నస్సర్వాన్వ్యసీనశః” సత్యాచ్ఛృతిః క్షత్రియస్య నధర్మేషు ప్రశస్యతే। శంతనో రపిసంతానం యథాస్యాదక్షయం భువి, తత్తే ధర్మం ప్రవక్ష్యామి క్షాత్రం రాజ్ఞి సనాతనమ్। శృత్వా తం ప్రతిపద్యస్వ ప్రాజ్ఞేసుహృషోహితైః ఆపద్ధర్మార్థకళలై ర్లోకతంత్రమవేక్ష్యచ॥ ఆపద్ధర్మనిషయము భీష్మశుకూడ నుడివినాడు సత్యవతిమఱాకచో “నతేశక్య మనాఖ్యాతు మాపద్ధర్మం తథావిధం” ఆపద్ధర్మమం దీధర్మ మవలంబనీయమని తత్పుదార్థము — ధర్మమునకు స్వభావ మర్థమని యుండనోవు. ఇట చెల్లదు. భారతశాంతిపర్వమున ఆపద్ధర్మపర్వములను పేరున గలవానిని జదివిన నదివ్యక్తము కాగలదు. ఛాందోగ్యోపనిషత్ లోని ఉచఘ్నని చరిత్రను జూచిన నీఆపద్ధర్మస్వభావము తెలియగలదు. ఏవం తద్దైవాపది లింగమేతద్ధర్మాధర్మావత్వవృత్తిభవేతాం। ఆద్యం లింగం తస్య తస్య ప్రమాణం ఆపద్ధర్మం సంజయ తన్నిబోధ “అసత్యా మాపది కర్మ నివర్తమానో వికర్మస్థః సంజయ గర్హయే తమ్” లుప్తాయాతు ప్రకృతేయేన కర్మ నిష్పాయతః తత్త్వరీప్సే ర్విహీనః” ప్రకృతి శ్చాపది వర్తమాన ఉభౌగర్హ్యా భవతః సంజయే తే॥ కామినీషు వివాహేషు గవాంభక్తే తద్దైవచ । బ్రాహ్మణాభ్యుపపత్తౌచ అన్మతే నాస్తిపాతకమ్। స్త్రీషు నర్మవివాహేషు పృత్యర్థే ప్రాణసంకటే,

గోబ్రాహ్మణార్థే హింసాయాం నానృతం స్యాజ్జుగుప్సితం
 విశ్వమందేవిషయమును వానినుండి తప్పించుకొనజాలదు.
 ఆపద్ధర్మమని ఈనగ్నసత్యమును దాచిపెట్టుటేల? “ధారణా
 ధర్మమిత్యావలః ధర్మోధారయతేప్రజాః | ధర్మేనైవజగత్సు
 రక్షితమిదం ధర్మోధరాధారకః” సత్యధర్మములు ప్రకృష్ట
 ములయ్యును. కాలానుసరణములని భారతము చెప్పుచున్నది.
 ఆపదః - ధర్మః అనిఅన్వయము. ఆపది యోనుసరణీయః
 ధర్మః అనిఅన్వయము. “మృగవ్యవాయ నిధనా త్కృచ్ఛం
 ప్రాపస ఆపదమ్” జన్మప్రభృతిపాధానాం తత్రాచారవిధి
 క్రమః | మాత్రో రభ్యుప్రపత్తిశ్చధర్మోపనిషదం ప్రతి | ఆది
 ప్రథమాధ్యాయము. మాత్రోరితి, చశ్చో హేతౌ” యస్మా
 ధర్మోపనిషదంప్రతి. ధర్మః కలస్త్రీభిః ఆపద్యపత్యాధే
 విశిష్టః పుమాన్ ప్రార్థనీయ ఇత్యేవంయావః-వ్యాసవశిష్టాదిభ్యో
 పత్యవత్యుచిచిత్రపిర్య కల్మాషపాదాది రాజదారేషు దృష్టః.
 తస్య సంరక్షణార్థా ఉపనిషత్. దుర్వాససా దత్తావిద్యా
 తాంఆపర్తితా-ప్రతిమా త్రోః మాతృకాప్రతి, అభ్యు
 పపత్తి రేతస్సేకార్థంగమన ముపపన్నమేవ”ఇక్కడ ఆపద్ధర్మ
 శబ్దము నేకముగ జెప్పుట సంగతము. ఆపద్ధర్మములోవలె
 అనుసరించతగినవి కాకుండిన నాకధలన్నియు సంబంధములేని
 నగును. ఆపన్నివారణానంతరమీధర్మమునుసరించిన నధర్మమే
 యగును. అన్వేక్షణ మనాగతవిషయమున కనికధకుల నిర్వ
 చనము. సభాపర్వము 18 అ-భోజనావేక్షణేచైవ యయుత్పుం

సమయోజయత్” అవేక్షణాన్వేక్షణములు సమానార్థకములే. బాగుగ ఆలోచించి అనుట తగును. యథా అస్యాః పృథాయా శ్రేయోర్థ మవధానేన సమాధికాలే యత్న మకరోత్ - యత్నేన తస్యాః కళ్యాణం చింతితవాన్ ఇత్యర్థః ఆపద్ధర్మ మవేక్ష్యచ | అనిపైన రెండుచోట్ల నున్నది. చూచి, అనుట మాత్రమేకాదు - 71 పేజీలో గన్యాత్వమున సంతతినిగనుట ఆపత్తు అని వ్రాయబడినది. కానిచో మహా భారతము కన్యాత్వే దూషితేత్యాది నూల్లకొలది శ్లోకములతో శోకించుటెలనో? సూర్యాపరాధజత్వాత్ హసః అని నీలకంఠుడనుటెట్లు? కుంతిపరితాపమేల? వ్యాసునూరడిం పెందులకు? అవేక్షమాణ, అవధానేన సమాధికాలే చింతిత వాన్. ఈమూటిని అన్వేక్షయా దగ్గరకు గొనిపోయి పరిశీలించి చూచిన శాస్త్రిగారికాపద్ధర్మ మస్వయమగును. కుంతికి శ్రేయోదాయకమగునని దుర్వాసుడు వరవిద్యల నిచ్చినాడు. ధర్మస్య జననీ భద్రే భవిత్రీ త్వం శుభాననే | వశేష్టాస్యంతి తేదేవాః యాంస్త్యమావాహయిష్యసి | ఏదేవత సీమంత్రముచే నాహ్వానించెదవో ఆదేవతనీకు లొంగియుండును. అనియుండియు గన్యాత్వమున సంతానమును గనినయెడల గలుగు నాపత్తును (జానతీచా ప్యకర్తవ్యం కన్యాయా గర్భధారణం) తొలగించు పునఃకన్యాత్వస్థితి సిద్ధినాలోచించి యిచ్చినాడని - అవధానేన, కళ్యాణం చింతితవాన్ - అనుదానివలన దెలియు

చున్నది. పృథాయాః శ్రేయఃప్రాప్తిరం (కల్మాషం) అని అన్వయము కానివివాహము గానేరదు పరి 72 పేజి.

ఘటపటసాదృశ్యము

తర్కమున మేము పారీణుల మనుటకు ఘటపటములు సిద్ధించినవి. వారి వాక్యమిది ‘ఘటాయోన్మీలితం చక్షుః పటం సహినపశ్యతి’ అని న్యాయము. ఘటమును జూచుటకు తెరచిన కన్ను ఘటమునే చూచి తత్త్వాంతమునందున్న పటమును జూడకుండ నుండజాలదు—అట్లే కుంతి వ్యవహితభవిషత్తును గ్రహించుట కేర్పడిన మునియొక్క యోగదృష్టి సన్నిహిత భవిష్యత్తును గ్రహింపకుండ నుండదు. కనుక మునియొక్క అపద్ధర్మాన్వేష పాండవోత్పత్తికి చెందినదిగా జెప్పబడినను, గర్ణోత్పత్తి అర్థాత్సిద్ధమగును—అని సన్నిహితభవిష్యత్తుగు కన్యాత్వమును ముని యిచ్చుటకొప్పుకొనని శాస్త్రిగారు వ్యవహితభవిష్యత్తునొప్పుకొనుచున్నారు. వారు ‘చెప్పబడినను యద్యపి’ అనవలసివచ్చినది. ‘పటాయోన్మీలితం చక్షుఃఘటం హినపశ్యతి’ అనిన నేమందురో? పటము పెద్దదై ఘటముచిన్న దయినచో నట్లే కావలెను. దేనిని జూడదలచెనో దానిప్రక్క నున్న చిన్న దానినైనను చూడవలసివచ్చును. పైన్యాయ పండితునికి ఘటము పెద్దది (గూన అందురు), పటము చిన్నది (అల్పవసనము) తోచినదేలనో? కుంతికిచ్చినవరము గ్రహింపు ప్రధానముగ నేర్పడిన యోగదృష్టియా? ఫలితజ్యోతిషము

కాదది. భవిష్యతి నభవిష్యతివా అనుటకు. వరమెప్పుడును రాబోవువానినే చెప్పునుకదా? యువతికి సంతానప్రాప్తి సంతోషదాయకము. సంతానము కలుగుననియే యాతని వరముకదా? సంతానవాంఛ నాతడు గ్రహించినా డనుటను శాస్త్రీగారంగీకరించనిచో మునియోగదృష్టి వ్యర్థమునుజేసిన వారగుదురు. సన్నిహితముచు జూడక వ్యవహితమును ముందు చూచుట కలుగదని వారే అనుచున్నారు. యువతి, ఉపచార జనితానుగ్రహప్రాప్తిత “ఆమ్రపుష్పోపమా యస్య నివృత్తి రుపలభ్యతే - నచాండముపజాయతే॥ అనురీతిని వ్యర్థము కావచ్చును.

ఎట్టిఆపత్తు వచ్చినను ఉపయోగించుకొనదగు సంతాన ప్రద యువకాకర్షణవిద్యనిచ్చినాడు-కథకులు 71 పేజీ ద్వితీయాంశములో వ్రాసినదంతయు కుయుక్తి బాహుళ్యము కాని అన్వయ శుద్ధి కలదికాదు. ఘటం భింద్యా త్పటం ఛింద్యా త్కుర్యాద్వా గార్దభస్వరం యేనకేనాప్యూపాయేన ప్రసిద్ధః పురుషోభవేత్॥ అనునట్లు ఘటపటగ్రహణము చేయుటతగదు. ఇట ధర్మజుని మాత్రమే కుంతి కనినయెడల అనౌచితి కన్పించదు. “యాంస్త్యమావాహయిష్యసిలో ఘటపటన్యాయము లేదా? దానినే నేనెత్తిచూపించినది. వరమనజరుగబోవుదానిని సూచించుటయేకదా, ఔచితీభంగమని నేనెట్లనగలను? 73 పేజి 2 పేరా - కుంతిని పితృపుత్రులు కలియుటతప్పని వ్యాస

నీలకంఠు లనలేదేమని నేను వ్రాయగ చర్చితచర్వణము జేసి
 కొని నాపాండిత్య ప్రకర్షమువారికి మూలచ్ఛేదమయినదనుచు
 దలకుదగని టోపిని దగుల్చుకొనిరి. అట్లు చేయవచ్చునని
 వ్యాసుడే చెప్పిననిరి. తప్పనకుండుట తగదనియే నేననినదానిని
 గమనించరైరి. సమాధానముగ ఎక్కడనో స్వవచన వ్యాఖ్యాత
 ముగ పితాపితృలు కలియకూడదని వ్యాసుడు చెప్పినాడనిరి.
 ‘మనుష్యధర్మో దైవేన ధర్మేణనహిదుష్యతి’ అని చెప్పినా
 డనుటయేకాక పురాణవర్తగమనమను వాక్యమును, ఆదిపర్వ
 శ్లోకములకు నీలకంఠుడు వ్రాసిన వ్యాఖ్యాగత శ్లోకములని
 యర్థమిచ్చు మూడు శ్లోకములనిచ్చిరి. పై వాక్యములో
 “మనుష్యధర్మముచే దైవధర్మము దోషింపబడదు” అని
 యున్నట్లర్థము చెప్పబడుట దోషము. ఒకరి ధర్మముచే
 నొకరిధర్మము దోషింపబడుట తగదు అనియే దాని భావము
 కాగలదు. వ్యాసుడే దేవతలకు వ్యభిచారదోషము లేదనియు,
 పాపమంటదనియు, కావున నరులు యజ్ఞదులొనరించి
 దేవతలగుటకు యత్నించవలెననియు చెప్పినా? ఇట్టిదేనా!
 వ్యాసుని బ్రహ్మసూత్రధోరణి? ఈ శ్లోకములు వ్యాసునివా?
 నీలకంఠునివా? ఏప్రతి ఆదిపర్వపు 12 పుటలోనివీ శ్లోకములు?
 పై పితాపుత్రసంగమము దోషమని యెంచుటచే నివి వ్యాసుని
 వని యెంచవలెను. ఇటు చూడండి పాఠక మహాశయులు.
 యముడు ధర్మస్వరూపుడట. ఋ ౧౦ అ - సూ ౧౦ మం ౧౦-
 “ఆఘాతా గచ్ఛానుదాత్తా యుగాని యత్ర జామయఃకృణ

న్నజామి ఉపవన్వృహి వృషభాయ బాహు మన్యమిచ్ఛస్య
 సుభగే పతిం మత్.” యమియనునామె తనయన్నయగు
 యముని భర్తగా గోరగ యము డనుచున్నాడు. ఇంకను
 పాపమయమగు కలియుగము రాలేదు. అప్పుడు చెల్లెండ్రు
 అన్నలను సహితము కామించెదరు. నీవు మరయొకరిని
 వివాహమాడుము. కుంతిని యముడు తల్లిగ నెరుగడందురా?
 ఈ న్యాయమేమయినది? ఇటగుంతి మనుష్యజాతిది. సూర్యుడు
 దేవజాతివాడు. కావున గుంతిని చెఱుచుట దోషముకాదని
 వ్యాసుని భావమా? అట్లే మనుష్యజాతిదగు నహల్య
 నిండ్రుడు చెఱుచుట దోషముకాదు. ఋషిపత్నియగు రుచీ
 దేవినిట్లే చేయబూనిన ఇంద్రుని జూడగలము. గౌతముడు
 దేవజాతిధర్మమగు వ్యభిచారమునేయ పాల్పడిన ఇంద్రుని
 న్యాయసంగతుడని తెలిసియు తనధర్మసూత్రములకు వ్యతి
 రేకముగ “అనార్యజుష్టేన పథామహేంద్రః” యనుచు
 ‘భగాంగ పరిచిహ్నితోభవ’ యనిశపించుట తగునా?
 ‘అఫలోస్మిక్వృతస్తేన’ అనియు ఇంద్రస్తుమేష వృషణః
 అనియు బ్రసిద్ధి నొందజేయుటలనో? తనభార్య కావుననట్లు
 జేసెనేమో! “అస్యాసరాధతస్త్వింద్రో యోనిసాహస్ర
 దేహభాక్। క్షీబోభూన్ముష్కనాశశ్చహాస్యపాత్రందివౌకసాం”
 కేదారఖండము 17 అ. రుచీదేవి ఇంద్రునిట్లుచును. “అమరో
 స్మీతి దుర్బుద్ధిం సమాస్థాయప్రవర్తనే॥ వైపురాణవర్త్య
 శ్లోకమున కిది వ్యతిరేకము. గౌతమేనాసియస్మక్తః భగాంగ

పరిచిపొయ్యి తాళి! కిన్నుతద్విస్మృతం - నతన్మనసి తేస్థితం” చక్కని పాదరక్షాప్రయోగము. ఇవన్నియు మనుష్య సంబంధి ధర్మములందు రేమో కథకులు! తారదేవజాతిది, చంద్రుడు దేవజాతివాడు. వారినయోగ మాక్షేపింప బడలేదు. దేవ కృత్యము కావున తారపంచ కన్యలతోజేరి పతివ్రత అయినది. “పంచకన్యాః పఠేన్విశ్వం మహాపాతక నాశనం” ఇరువురు దేవజాతివారే కావున స్వచ్ఛాటు చేసికొనిరి కాబోలు! కాకుండిన చంద్రపుత్రుడగు బుధుని “గృహే ప్రచ్ఛన్న ఉత్పన్నః గూఢజుస్తు సుతస్సృతః” ‘అగ్నిపు’ వదలి, భార్యను గ్రహింపడు దేవగురుడు. అన్నయగు ఉతభ్యుని భార్యను చోరత్వమున రమించుట నధర్మమనిరా దేవతలు?

దీని నుట్టంకించి ఎత్తిపొడిచెదరనియే తారాగ్రహణము చేసినాడు. ఉతభ్యుని భార్యయగు మమతకు దోడికోడలే కదా తార! దేవధర్మము నాక్షేపించుటకు మనుజులకు దాపు లేదనినాడట వ్యాసుడు! దేవతలకు మనుజులు హవిస్సులనొసగి తిండిమాత్ర మొసంగుచుండవలెననినాడా! ఏమి ధర్మనిర్వచనమిది! న్యాయపాఠీణులు చెప్పినమాటలయందు మనుజులు సమ్మతముంచక తప్పదా? దేవజాతి ఎంతసేపముగ బ్రవర్తిం చినను దోషములేదనుసూత్రము ననుసరించియే నరులు దేవతా పూజాదికమును జేయుచున్నారని యూహించవలెను. యజ్ఞాది క్రతుఫల మీపాటిదా! ఇట్టివి పురాణనిక్షిప్తములు చాల

కలవు. ధర్మమందరకు నొకటియే. తలకొకధర్మమగుచో తద్గౌరవము నశించియే యుండును. ఆపద్ధర్మములని కొన్ని యేర్పడుట ధర్మశబ్దమునకు గల గౌరవమును నిలబెట్టుటకని మనము తెలిసికొనవలెను. చర్చితచర్వణమగు నీవిషయము నింతటితో వదలివేయుచున్నాను.

కామయా

కామయా :- సర్వసేన, అను నీలకంఠుని వ్రాత నది అయినది కాదని నేనంటిని. “ఏతదిచ్చామి విజ్ఞాతుం తత్త్వేనహి మహామతే | కామయాబ్రూహిమే సర్వం సత్త్వేన ప్రయతాత్మనా || పై “కామయా సత్త్వముచ్యతాం” సమా నములే. క్రింద గీట్లుంచబడిన పదముల జూడవలెను. కామ యాను బలపరచునవి. కామయా, నిరాక్షేపము, అడ్డులేక, భయపడకకాదా! శాస్త్రీగారు వ్రాసినదంతయు నిస్సారము. కావున వీరే త్రోసివేయబడిరని పర్యవసానము.

పాదౌ న ధా వ యే

‘పాదౌ న ధా వ యే’కు కర్ణుడు వెనుకంజవేయను అనినాడని నేనంటిని. శాస్త్రీగారు ఇతరులచే పాదములు కడిగించుకొననను నీలకంఠుని వ్రాతను బలపరచుచు నాలుగు పుటల గ్రంథమును వ్రాసిరి. కవిసార్వభౌముల ‘కాష్టలన్ధావనమాచరింప, నను పద్యభాగము నుదహరించిరి. అట ఆచరింప, కర్తృత్వము.

కర్ణాటకానియందే కలదు. కాళ్ళుల న్ధావనమాచరింప ననినప్పుడు పారిపోవుచును సర్థములేదా! పాదా - కాళ్ళులన్ - సధావయే' ధావనమాచరింప|| సరియగు ననువాదము. కర్ణ పర్వమున యుద్ధ మునుండివచ్చిన యర్జునిని ధర్మరాజిట్లుచును "నాహంపాదా ధావ యిష్యే కదాచిద్యావత్ప్రీతిః పార్థయిత్యల్పబుద్ధేః | వ్రతం తస్మై సతతసర్వధాశక్రసూనో కచ్చిత్త్వయానిహతస్సోద్యకర్ణః" ఈశ్లోకములోని 'నాహంపాదా ధావయిష్యే - ఇత్యస్య వ్రతం, అనిన యుద్ధభూమిలో. పరునిచే కాళ్ళు కడిగించుకొనుచుండు వ్రతమా! "యస్యచైతద్వ్రతం మహ్యంవధే కిలదుర్మాత్మనః మృషాకృత్వా వ్రతంతస్య పాపస్యమధుసూదన | పాతయిష్యే రథాత్కాయం శరైస్సన్నతపర్వభిః|| యుద్ధభూమిలో కర్ణుడు పరులచే కాళ్ళు కడిగించుకొనుటనే చెప్పినాడా అర్జునుడు? వెను కంజవేయించి తీరెదనని చెప్పదగినది. పండితులారా! శాస్త్రి గారి పదధావనమునుచూడండి. 'ఆహూతోననివర్తేయమితితేన వ్రతం కృతం, కర్ణుడు యుద్ధపరాజ్ఞుభిత్వము నొప్పుకొనడని స్పష్టమగుచున్నదికదా! "యహవేషువధ్యంతే భూమ్యర్థ మపరాజ్ఞుభిః" 'యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, - 312వ శ్లోకము. అక్షయోస్తు' రణేష్వపరాజ్ఞుభానాం, = కర్ణ భారము = ఘోర సన్ కాలేజి ప్రాఫెనరు C. R. Devadhar M. A గారు ముద్రించిన Plays inserted to Bhasa-Poona oriental series No 54. "ఆహూతోననివర్తేయమితితేన వ్రతం కృతమ్" ద్రోణ-అ183- ఈవెనుకంజ వేయను, అను కర్ణుని

వ్రతము ననుసరించి జరిగినదంతయు జూడగలరు. పాఠకులు నేనుకర్ణోత్పత్తిలో నీలకంఠుడు “శంఖోదేవీ” నెరిగియుండు నేమో యనినాను. సధావయే విషయమున్న భారతభాగము లను వదలి ‘పరేణ, అనుట తప్పని యెంచి నేనునీలకంఠుని పరిహసించితి ననుకొనుడు — ఈకథకులకు కలిగిన బాధ యేమి? పాపమాసమయమునకు శాస్త్రిగారికేమి జ్ఞప్తికి రచ్చినదో కదో? నన్నిట్లు నిందించుచున్న ఈతనిజూడవేమి యని నీలకంఠు నాత్మ శాస్త్రిగారి నెంత వేధించినదో కదా! శాంతంపాపం. నన్నుబ్రాహ్మణార్థముల చేయుటలో నాహాథు ననిరి కథకులు. బ్రాహ్మణార్థగ్రహణము నెరుగక బ్రాహ్మణ వ్యతిరిక్తార్థగ్రహణము చేయుచుండు వారగుట నట్లునాయుట వారికితగినదియే. వీరింట బ్రాహ్మణులను నైమిత్తికశ్రాద్ధము లందు నియమించురోటు. బ్రాహ్మణులయిండ్ల భోక్తనైపర మార్థమును బొందుట దోషమని బ్రాహ్మణుడనగు నేనను కొనలేదు. సధావయే యనుచు శాస్త్రిగారెంతదూరము నడచి శ్రమించిరో? పడధావనము చేసికొనుడు శాస్త్రిగారూ? ఈవెనుకఁడుగువేయననుచు కర్ణుడనిన కథావివరమును జూడ గలరు పాఠకులు.

కృష్ణుడు :

1. కర్ణమాసాధ్య సంగ్రామే దిప్త్యాజీవతి ఫాల్గునః ।
సవ్యసాచివధాకాంక్షీ శక్తిం రక్షితవా స్మః ।
నచాగా ద్వైరథం జిహ్వుః ఇప్త్యాను భరతర్షభ ।

సృజేతాం స్పర్ధినావేతో దివ్యా న్యస్తాణి సర్వతః
 వధ్యమానేషు చాస్త్రేషు పీడిత సూతనందనః
 వాసవీం సమరేశక్తిం ధృవంముంచే ద్యుధిష్ఠర ॥

ఈవిషయమున ముందు వెనుక లరయుడము. శలునితో
 ధర్మరా జిట్లనును.

2. రాజన్నకర్తవ్యమపి కర్తమర్హసి సువ్రత.

మమత్వపేక్షయా వీర శృణు విజ్ఞాపయామితే
 కర్ణార్జునాభ్యాం సంప్రాప్తే ద్వైరధే రాజసత్తమ.
 కర్ణస్యభవతా కార్యం సాధ్యం నాత్ర సంశయః
 తత్రపా లోక్యన్తో రాజన్ యదివత్ప్రియ మిచ్ఛసి
 తేజోవధశ్చ తే కార్యః సారే రస్మజ్జయూవహః
 తత్ర తేజోవధః కార్యః కర్ణస్యాస్తునసంస్తవః
 సూతపుత్రస్య సంగ్రామే కార్యస్తేజోవధ స్త్వయా ॥

ఉద్యోగపర్వము.

ధృతరాష్ట్రునితో సంజయు డిట్లనెను.

3. నరక్షే ద్యది కృష్ణ స్తం కర్ణాత్ పార్థం మహారథమ్.
 సాశ్వధ్వజరథ స్యంభ్యే ధృతరాష్ట్ర! హతోభవేత్! హన్యాత్
 క్షిప్రం హి కాంతేయ శక్తిం వృక్షమివాశనిః, న హ్యేన
 మైచ్ఛత్ప్రముఖే సారేః స్థాపయితుం రణే । ఘటోత్కచే

వ్యసితాం తద్వృష్ట్యాతాం నరపుంగవ । మృత్యోరాస్యాంతరా
స్మృక్తం పశ్యామ్యద్య ధనంజయం । మృతం ప్రత్యా గతమివ
దృష్ట్యా పార్థం ధనంజయం.

కృష్ణు డొకప్పు డిట్లినను.

4. ప్రజ్వలంతీ మహాశ్లేవ తిష్ఠత్యస్యహి వాసవీ ।
త్వదర్థం పూజ్యమానానై రక్షతే పరవీరహన్ । అతఃకర్ణం
ప్రయాత్వత్ర సాశ్వతస్య యథాతథా । అహం జ్ఞాస్యామి
కాంతేయ కాలమస్య దురాత్మనః । యత్రైవం విశిఖై స్తీఞ్ఞైః
పాతయిష్యసి భూతలే । గాండీవ ముద్యమ్య భవాన్చక్రం చాహం
సుదర్శనం । నశక్తాస్వరణేడేతుం తథాయుక్తం నరర్షభం.
ఏకోహియోగోస్య భవేన్నధాయచ్ఛిద్రేహ్యసం స్వప్రమత్తః
ప్రమత్తం । కృచ్ఛప్రాప్తం రథచక్రేనిమగ్నహన్యాంపూర్వం
త్వంతుసంజ్ఞాం విచార్య”

కృష్ణుడు మఱొకప్పు డిట్లినను.

“ఇదియొక్కటే మార్గము. కర్ణునిచంపుటకు ! ప్రమ
త్తుడైన నీతని సప్రమత్తుడవై సందుజూచి చంపవలెను. రథ
చక్రము భూమిలో ఇరుకుకొనినప్పుడు నీవుమూర్ఛనుండిలేచి
కష్టపడుచున్న కర్ణునిజంపుము.” (1) సం: కర్ణునితో యుద్ధము
నకు దిగిన అర్జునుడు భాగ్యవశమున జీవించెను. అర్జునునినివధ
కొఱకు శక్తిని జాగ్రత్తజేసినాడు కర్ణుడు. కృష్ణుడు కర్ణునెదు
రుగ నర్జును నుంచుట కిష్టపడడు. కర్ణార్జునులిరువురు స్పర్ధతో

దివ్యాస్త్రములను బ్రయోగించియు నాయస్త్రములు నిష్ఫలములుకాగా దెబ్బతినిన కర్ణుడు ఇంద్రదత్తమైన శక్తి నర్జును వధకై వదలగలడు.”

(2) ధ : శల్యా ! చేయగూడనిదైన నొకపనిని నన్నుజూచి యైన చేయుము. కన్యాస్థులకు ద్వంద్వయుద్ధము పొసగినప్పుడు నీకు గర్హసారధ్యము సిద్ధింపకతప్పదు. నాప్రియమునుగోరు నీవు అర్జునునిరక్షింపుము. కర్ణుని కపజయము కలుగునట్లు పార్థుని పొగడుచు కర్ణునికి వినుగు జనించునట్లు చేయుచుండుము. ఇదినాకు నీవుచేయదగిన ఉపకారము.

(3) సం : కృష్ణుడు పార్థునప్పట్టున రక్షించుచుండనిచో గుర్రములతోను రథముతోను ధ్వజముతోను చనిపోయియుండును. అర్జునుని పిడుగు వృక్షమునువలె కర్ణుడు నశింపుజేసియుండును. కృష్ణుడందువలననే కర్ణునెమర నర్జునుని పెట్టకుండెను. -ఆశక్తి ఘటోత్కచు నెడల బ్రయోగింపబడి నశించగ జూచి పార్థుడు మృత్యుముఖమునుండి తప్పించబడినవానిగ జూచితిని. చచ్చినవాడు తిరిగివచ్చినట్లయిన దర్జునునికి.

కృ : (4) నీవధికారకు కర్ణుడు దాచిన ఇంద్రశక్తి మండుచున్న కొఱకంచువలెనున్నది. అందువలన కర్ణుని సాత్యకిమీదకు బోనిమ్ము. అర్జునా ! కర్ణునిమృత్యుకాలము నేనెరుగుదునులే. అప్పుడు తీక్షణబాణములచే నాతని నీవుచంపగలవు. ఇప్పుడు చక్రధారినై నేనుకాని గాండివమునుపూని నీవుకాని కర్ణునేమి

చేయుటకును శక్తులముకాము. యుద్ధమం దాతనిజయింప లేము.

ఈకథనమును గథకులు సరిగజెప్పబూనినచో గథ యడ్డు తిరుగునేమో ?

కీ లా ల జ ం

మధుమాంసఫలైరీవన్ హిత్యా మునివదామిషం | రామా-అత్ర ఆమిషశబ్దేనసూదై స్సంస్కృతం మాంసముచ్యతే, కేవలమాంస స్వీకారత్యాగస్యోత్తరత్రవక్ష్యమాణత్వాత్. గోవిందరాజీయ వాఖ్య. “ఆమిషశబ్దేనసూదై స్సంస్కృతం మాంసభక్ష్యభోజ్యా ధికం లభ్యతే. ‘ఇదంమేధ్యమిదం స్వాదు నిష్ఠప్తమిద మగ్నినా’ ఇతి ఉత్తరత్ర కేవలమాంసస్వీకారత్యాగస్య వక్ష్యమాణత్వాత్ || తీర్థీయవాఖ్య. ఆమిషమన పాచకులచే దయాయకాబ డినదట. కేవలమాంసముకాదట. కీలాలజం మాంసం అనునర్థ మును నేను కాదనలేదు—ఘనీభూతం-గడ్డకట్టినది. రుధిరం కుదపకట్టినది తప్పనినాను. మాంసమనేకరూపభక్ష్యభోజ్యము లుగ సిద్ధపరచుకోవచ్చును. కథకులపరిశిష్టము 81వ పేజీ చివర పేరాలోనివ్రాత సరిలయినదికాదు. పైరామాయణవచనములు ‘దుష్కరంహి రసజ్ఞానే మాంసస్య పరివర్జనమ్’—భా. ఆప 115 శ్రీశాస్త్రిగారిని దృష్టిపరచగలవు.

కరిష్యేచాసురవ్రతం

బ్రహ్మచర్యాత్పరం తాతమధుమాంసం

నివృత్తా మధుమాంసేభ్యః

నివృత్తాశ్చైవ మద్యేభ్యః-మధువన మద్యమని కొందరు
 “మధుమద్యే ఘృష్పరసె” మేదిని. మద్యమును గ్రహింపనను
 వర్ధము పనికిరాదని కొందరాక్షేపించిరి. క్షత్రియులకు కొన్ని
 మద్యములు పానార్హములే యగును. ఇటమధువన తేనెకాదు.

వైష్ణికం తాశజం కైరం మాధుకం గుడసంభవం
 తృతీయాదిత్రివర్ణానాం మానవైః పేయ ముచ్యతే
 స్త్రీణామపి తృతీయాది పేయం స్యాద్బ్రాహ్మణీంవినా
 అభర్తృసన్నిధౌ నారీ మధుపం పిబతి లోలుషా॥
 ఉన్మాదిసీతి సాఖ్యాతా తాం త్యజేదంత్యజామివ-

బ్రహ్మాండపురాణము

పనసాదిజన్యం మదకారణ ద్రవ్యమ్ మద్యమ్
 పిష్టాదిజన్యో ద్రవద్రవ్యస్య విశేషస్సురా=పరాశర

సంహిత వాఖ్య

బృహస్పతి మతమనబడు చార్యాకమతపు సూత్ర
 ములో “తేభ్యశ్చైతన్యం కిణ్వాదిభ్యో మదశక్తివతీ-సురా=
 ప్రకృతిద్రవ్యం-కలదు.

శార్కరంబు సూనజంబు గుగ్గుసుమఘృతజంబు

నారి కేళంబు మాద్వి

కంబు ఫలమయంబు గౌడ దాశమయంబు నాదిగాతనర్చు

నాసవములు

రుక్మాండచరిత్ర 3-227

మదశక్తిని గలిగించు కిణ్వామను సురను కర్ణుడు విడచి యుండును.

‘నాస్తీతినైవ వక్ష్యామి యాచితో యేనకేనచిత్’

అరణ్యపర్వమున గుంతలాహరణపర్వమున గుంతీకర్ణ సంవాదమును జూచిన నిది తెలియగలదు. కర్ణోత్పత్తిలో నేను వ్రాసిన భవిష్యత్సూచనము స్పష్టమగును. ఇది ఔచితీయుతము కావంటిని. ఇదివరకు లేదనుచుండువాడా కర్ణుడని ప్రశ్నించిరి. ఆతనిసీచతనే తమపాత్రమున నిండించిన వీరినడిగెడిదా ప్రశ్నము. కర్ణపక్షపాతిని నేనట్లు చెప్పుటయెట్లు? అట్లును వాడు కాదని యాతని జీవితము చెప్పుచుండగ నిటనట్లు చెప్పించుటచే ముందు జరుగబోవు కుండలాహరణమే సూచితమని నాలభిప్రాయము. కర్ణుడుచనిపోయినప్పిమ్మట ధర్మరాజు మాటలివి.

దదాసీత్యేన యోవాచం నాస్తీ త్యర్థితో ధీభిః - భారతము
 “కర్ణస్య మందిరం రమ్యం బ్రహ్మఘోషసమన్వితం
 మయాశూన్యం కృతం తచ్చ సాంప్రతం దానవర్జితం
 యథార్థిస్థానాంగణాః నిత్యం లభ్యా మానం తథాధనం
 కర్ణాదశ్రూణి ముంచంతి తత్ర శోచంతి శోకజం॥

జై మినిభారతము.

కుండలాహరణపర్వము 299 అధ్యాయములో స్పష్టమున ఎదుటబడిన సూర్యుని కర్ణుడిట్లును “ననివార్యో వ్రతాదస్మా

దహంయద్యస్మితే ప్రియః! వ్రతం వై మమలోకోయం! వేత్తి
 కృత్నోన్నవిభావసో! యథాహంద్విజముఖ్యేభ్యఃదద్యాంపాణానపి
 ధృవమ్! నాస్తీతి చైవక్ష్యామి॥ ఈశ్లోకములు బలపరచునవేకదా.
 స్వప్నగతమగు వృత్తాంతమును సూర్యునితో నివేదించుకొనెను.
 ఆరణ్య - 310 అ - విదితో దేవదేవేశ ప్రాణేనాపి మహా
 ప్రభో! సతున్యాయ్యం మయాదాతుం...త్వంహి దేవేశ్వరో
 సాక్షాత్త్వయా దేయోవరోమమ! అన్యేషాం చైవభూతానా
 మిశ్వరో హ్యసిభూతకృత్॥ యదిదాస్యామి తేదేవ కుండలే
 కవచం తథా! వధ్యతా మువయాస్యామి కించ శక్రాపహాస్య
 తామ్॥

ఇట్లుజెప్పుచు గూడ తనప్రాణాంతకమగు కవచకుండల
 దానమొనర్చి ఇంద్రునిమోసమునకు లోగినాడు.

శృత్వా కర్ణం ముషితం ధార్తరాష్ట్రః దీనాస్సర్వే
 భగ్నదర్పాయీవాసన్ | తాంచావస్థాం గమితం సూతపుత్రం
 శృత్వాపార్థాః జహృషుః కానసేషు॥ శక్తివినిమయము
 నాక్షేపించిరి కథకులు. ఈవినిమయము స్వశరీరక్షణమునకు
 గాక శత్రువధ నాశించినది. శత్రువధకై (భీష్మ, కర్ణ, ద్రోణ,
 భూరిశ్రవ, కృత్రిమమార్గముల ద్రోకినాడు యుధిష్ఠిరుడు)
 స్వశరీరకృంతనమును జేసికొని ప్రాణముల ద్యజించినాడు కర్ణుడు.
 స్త్రీషు సర్మవివాహేషు వృత్త్యధ్దే ప్రాణసంకటే | గోబ్రాహ్మ
 ణాధ్దే హింసాయాం నాన్యతం స్యాజ్జగుప్సితమ్ భాగ. 8 స్కం.

వివాహకాలే రతిసంప్రయోగే ప్రాణాత్యయే సర్వధనాపహారే । విప్రస్య చాధేహ్యానృతం వదేత । పంచాన్యతా న్యాహురపాతకాని.

ప్రాణాత్యయే వివాహేవాసర్వజ్ఞాతివధాత్యయే
కర్మణ్యభిప్రవృత్తేవా నచప్రోక్తం మృషాభవేత్ ॥

ఈ ప్రవచనముల జూచిన లోకములో నెదియు నసత్యమునుండి విడబడియుండదు. ఈ అవకాశమును జేబట్టియే నిత్యసత్యవ్రతుడైనాడు ధర్మజుడు. అబద్ధమాడి గురుజీవితమును హరించినాడు. నిజమాడి తన ప్రాణమును బోగొట్టుకొనినాడు కర్ణుడు. “నాస్తీతినైవ వక్ష్యామి యాచితో యేనకేనచిత్ ” అనిన కర్ణుని ప్రతిజ్ఞాస్వరూపము శాస్త్రిగారి కిప్పుడు హృదయగతము కాగలదు. కర్ణుడు నిత్యదుర్మార్గుడనియే చింతింప నేర్చిన శాస్త్రిగారు “బ్రహ్మణ్యసత్యవాదీచ తపస్వీనియతవ్రతః । రిపుష్వపి దయావాంశ్చ తస్మాత్కర్ణో వృషస్సృతః ” (భారతము) అను శృష్టవాక్యమును గమనించెదరు కాక - ఈ సంభాషణము కర్ణుడు జీవించియుండగనే జరిగినది.

వైమనస్య విచారము

పరిశిష్టము 81 పుటలో “గృహాన్వజయధాకామృత వైమనస్యంచ మాకృధాః ” ఈ వైమనస్య మేయే యితరఘట్టముల వాడబడినదో కర్ణోత్పత్తిలో జూపినను గ్రహించని వీరికి దిరిగి తొన్నిప్రయోగములను జూపెదను. ఆదిప. 24 - అ. 33 శ్లో.

మారాజన్విమనాభూః, “అరణ్య. ప. 203 అ 21 శ్లో.
విమనాః - అరణ్య. 81 అ. శ్లో 1 - కర్ణ. ప. 71 - అ.
వైమనస్యం - అధోసీవికౌఱ కాంగ్లగృహణము చేసినవారే
కావున నాంగ్లముతోడి నిఘంటువు నిచ్చెదను.

విమనాః - Sad, perplected, desordered, heart
broken changed, unmind or feeling. A
verse disliking displeased. Absent - thin-
king - of something else (Wilson.)

వైమనస్యం - Great sadness of sorrow. distracted-
sadness - Distilety of feeling - towards.

విమనస్క - Sad. beweldered - heart - broken.

విమనీకృత - Altered unmissed or feeling - sad
sorrowfeel - Displeased offended.

గీర్వాణభాష నెరిగియున్నవారని కథకుల కానిఘంటు
వుల జూపలేదు. వైమనస్యమును భారతము పలుచోట్ల
నింపుకొన్నది. ఆశ్లోకములస్థితిని జూచిన వారస్వయవిరోధులు
కానేరరు.

నచపశ్యామి సమరే కర్ణం ప్రతి పలాయతుం

కథనము 87 వ పేజి 31 పేరాలో వ్రాసినట్లు - అర్జునుడు
వేటొక యుద్ధరంగమునలేక ఈరంగముననే యున్నాడు.
ఎదురుగనున్న కృష్ణార్జులనే సైన్యము పేర్కొని ఆర్తనాదము

లొనరించినది “పాండవాస్తు జయంలభ్యా తవసైన్యం సమా
ద్రవన్ । సమంతాన్నిశితాన్బాణాన్విముంచంతోజయైషిణః”
తనసైన్యపరాజయమును జూచికర్ణుని దుర్యోధనుడు ప్రోత్స
హించెను. కర్ణుడు భార్గవాశ్రమమును బ్రయోగించి పాండవ
పాంచాలసైన్యమును జీకాకుపరచెను. “సంఘన్నా పాండవీసేనా
నప్రాజ్ఞాయతేకించన । హాహాకారోమహానాసీ త్పాంచాలానాం
విశాంపతే” అథాబ్రవీద్వాసుదేవం కుంతీపుత్రో ధనంజయః
భార్గవాశ్రమమహాఘోరం దృష్ట్వా తత్రసమీరితం । ముహుర్ము
హుర్మాం ప్రేక్షతేస్మ”

సగాఢవిద్ధ ససమరే మహాత్మా విఘ్నార్ణమాన శ్లథ
హస్తగాండివః । చచాలభీభత్సురమిత్రమర్దనః క్షితేః ప్రకంపేచ
యథాచలోత్తమః । ససాయకః కర్ణభుజప్రసృప్తః హుతాశ
నార్కప్రతిమ స్సుఘోరః । గుణచ్యుతః కర్ణధనుః ప్రయక్తో
వియద్గతః ప్రాజ్వలదంతరిక్షే । తంపీత్య దీప్తం యుధి మాధ
వస్తు త్వరాన్విత సత్త్వరయైవ లీలయా । పదావినిష్పవ్య రథో
త్తమం సప్రావేశయత్ప్రధివీంకించిదేవ । క్షితింగతాః జానుభి
స్తేధ వాహాః హేమచ్ఛన్నాః చంద్రమరీచవర్ణాః । “సంధీయ
యానం భుజగం దృష్ట్వా కర్ణేన మాధవః । ఆక్రమత్స్యందనం
భూమా జానుభ్యా మగమన్తయాః” గుప్తములు మ్రొగు
నట్లు రథమును భూమిలోనికి జొనిపిన కృష్ణరథికుని పౌరుషము
నిదివెల్లడించుచున్నది. ఉపాయాంతంతు రాధేయం దృష్ట్వా
పార్థో ధనంజయః.

ప్రహసన్దేవకీపుత్ర మిదం వచన మబ్రవీత్
 ఏష ప్రయా త్వతిరథో సాత్యకేః స్యందనంప్రతి
 సమృష్యతి హతఃనూనం భూశ్రవన మాహవే
 యత్ర యాత్యేవ తత్రత్వం చోదయాశ్వా స్థనార్దన
 మాసామదే త్తేః పదవీం గమయే త్సాత్వతాంవృషః

కృష్ణుడేమి చెప్పెనో చూడండి.

ఏవముక్తో మహాబాహుః కేశవ స్సవ్యసాచినా
 ప్రత్యువాచ మహాతేజాః కాలయుక్త మిదంవచః

అను వానివలన నర్జునుడా రంగముననే యున్నాడని
 స్పష్టమైనది. శత్రుమి పాఠము సరసమైనది. పశ్చాత్తాప
 పాఠము నీలకంఠునిది “కర్ణస్య ప్రపలాయితం” ఆపాఠము
 సుగమమే. ఎదుర్కొనుటకు శక్తుడనుగాను అనినాడు కను
 కనే శ్రమేణ గ్రాహయిష్యన్, శ్రమతో నోర్చుకొనుచు బయట
 పడినాడు. ఎదుటబడిన ప్రమాదము సిద్ధించును. కావున గర్భ
 నెదుర్కొనను అనినాడర్జునుడని కర్ణోత్పత్తి 1లో నేను వ్రాసితిని.
 అర్జునుడెటుపోవునో చూచుచున్న కర్ణుని జూచుచు వెనుకకు
 వెళ్ళినాడనియే పర్యవసానము. పరిశిష్టము 83 వ పేజి
 10 పంక్తిలో వెళ్ళుటకడ్డుతగులుచున్నపు డర్జునుడెట్లు వెనుకకు
 వెళ్ళినాడని ప్రశ్నించిరి. వీరివలెనే తప్పుటడుగులు వేయుచు
 శ్రమేణ గ్రాహయిష్యన్. వెళ్ళినాడు. ధర్మరాజుతో అర్జునుడు
 తనయుద్ధపితిని దెల్పుచు నిట్లనెను. నాచేత అశ్వతామ ఓడింప

బడిన పిమ్మట సైన్యము వికలమగుట చూచి కర్ణుడు నాతో
 యుద్ధమునకు గవసెను. కర్ణస్త్వరస్థా ముపాయాతఃప్రమాధీ
 ఇష్పాడధును డేరంగమున నున్నాడందురో శాస్త్రిగారు. అపాస్య
 కర్ణం ద్రష్టుం భవంతం త్వరయాభియాతః । మన్యేకాల మప
 యాస్య రాజన్కూరా త్కర్ణాత్తేహ మచింత్య కర్మన్ ।
 మయాకర్ణస్యా శ్రుమిదం పురస్తాద్యుద్ధే దృష్టం పాండవచిత్ర
 రూపం॥ కర్ణుని తప్పించుకొని (అపాస్య) తప్పనడక నడచినా
 డని చెప్పబడుటలేదా? “తవ అపయానస్యకాలమేవ” అనినను
 “అపాస్య” యే మగును?

కృష్ణుడు:

అలమేషమహాబాహుః కర్ణాయే కో హిపాండవో
 కింపునః ద్రౌపదేయాభ్యాం సహితస్సాత్వత్సర్వభః
 నచతావత్త మః పార్థః కర్ణేనతవ సంగరః ॥

.....
 దిప్త్యాపసీతకవచో దిప్త్యాపహృతకుండలః
 దిప్త్యా విధ్వంసితాశక్తిరమోఘస్య ఘటోత్కచే
 యదిహిస్మాత్సకవచ స్తధైవస్యాత్సకుండలః
 సామరానపి లోకాన్ ప్రీ నేకః కర్ణోజయేద్వశీ
 వాసవోవాకుబేరోవా వరుణోవాజలేశ్వరః
 యమోవానోత్సహెత్కర్ణం కర్ణం ప్రతిసమాసితుం
 ప్రతిసమాసితుమ్ — ఎదుటనిలుచుటకు

ఇది యుద్ధమునుండి పార్థుని తప్పించుటకాదా? కర్ణార్జున పౌరుషభేదము మనసుకు బట్టించుకొనగలరు కథకులు. అర్జునుడు శాస్త్రీగారు వ్రాసినట్లు యుద్ధమునుండి తప్పించుకొని పోయెనోలేవో తెలియగలము. అశ్వత్థామ శిరోరత్న మాహరించినచో నాతచికిరస్సు పోయినట్లే యచుకొనగలిగిన కృష్ణార్జునులు, (భాగవతము) కర్ణునిచేపతితమైన ఇంద్రుడత పార్థకిరీటమునుచూచుకొని ప్రాణత్యాగమును జేసికొనవలసి యుండగ లజ్జనుజ్జగించిరణభూమిని వర్తించుట హేయముకాదు కాబోలు? భూమిలో గ్రంథించిన రథమును “హతేచ తస్మిన్చ జగే కిరీటినా స్వయం విభుః పార్థివభూతలాదధ, సముజ్జహ రాశు మహాభుజః సతం రథం భుజాభ్యాం పురుషోత్తమస్తతః” రథమునుపైకి దీసికొనుకొనుచుండి నప్పుడు చూచుచుండియు ధర్మచింతనమున యూరకొవిన కర్ణుని తమవలెనే రథమును లేవదీయు సమయమున జంపించిన కృష్ణుడును జంపిన యర్జునుడును ధర్మయుద్ధమును జేసిన పౌరుషవంతులేనా? చక్రోద్ధరణ మందున్న కర్ణుడు “నత్వంకాపురుషాచీర్ణం మార్గ మాస్థాతుమర్హసి । నమాంరథస్థో భూమిష్ఠం వికలంమాం హంతు మర్హసి” అనియుద్ధధర్మమును దమకు జ్ఞప్తికి దెచ్చుచుండిన కర్ణుని నిందించుచు కృష్ణుడు లౌకికవాక్యముల చాటుట తగినదియేనా? జిహ్వాయుద్ధమనిన జంకుచుండు కర్ణుడు శాస్త్రీగారి నిర్వచనము ప్రకారము నిరంతరయుద్ధపలాయనుడాయెను. భారతకథనాతిపరీణత వారిచే నట్లు చెప్పించినది.

మా ఘమాంసే గవాయవ

అర్జునస్య యిమే బాణాః సేమే బాణా శ్శిఖండినః.

1. కృష్ణస్య మమగాత్రాణి.
2. తిక్కన యనువాదము
3. మాఘమా శర్కటీప్రోక్తా.
4. సేగవా తదపత్యకమ్.
5. మాఘమాసే గవామివ.
6. గోజాతికి మాఘమాసము బాధాజనకము.

ఇవికథకులు విభజించిన యంశములు. ప్రథమాంశములో ఉరస్థస్థ - ఉదరస్థ శబ్దములు నాకు తెలియనట్లు వ్రాసిరి. ఉదరమున కురము వ్రాయుట ముద్రణముతప్పని కర్ణోత్పత్తిలో వ్రాసినది చూచుకొనియు నాపరిజ్ఞానమును దృఢీకరించిన వారిబేధత్యము శోచనీయముకాదా? అపత్య ముదరస్థము కాదనుకొనిన వారిపరిశీలనము సేమనపలెనో? తిక్కన నాటికీ నిఘంటునిర్మాణము జరుగలేదని సేనువ్రాసితిని. విరాట పర్వముననే మూలములోలేని శర్కటీగర్భ ముదహరించిన యాతనిప్రకృతిపరిజ్ఞానము మెచ్చుతగినదియే. తిక్కన పదమూడవ శతాబ్దివాడు. సీలకంఠుడు పదునేడవశతాబ్దివాడు. తిక్కన సీలకంఠుని నిఘంటువు నెరుగడంటిని. కాని శర్కటీగర్భశబ్దవ్యాప్తి లేదంటినా? అలీ, వలీ, వృశ్చిక, వేణు, రంభాః వీటికేకప్రసూతి మాత్రమని కర్ణోత్పత్తిలో దెలిపితిని.

మాఘమా సేగవాలున్నవా అనివ్రాసినాను. దీనిని జూడక తిక్కన నాక్షేపించితినిని తమబుద్ధిమంతతనమును నాకునేర్ప బోయినారు. శాంతిలోని దాతని తెలుగులో లేదు. ఇట నున్నవానిని గొన్ని వదలి నాడనుట యాతని పరిజ్ఞానమును దృఢీకరించుట కానేరదు. నాబుద్ధిని దిద్దుకోవలెననినారు. విద్యవలన రాదగిన వినయము నటించుకొనని వీరట్లనుట తగినదియే.

మాఘమా కర్కట ప్రోక్తా - మొదలు తుదలేని వివరణమిది. సీలకంఠుడు పై నిర్వచనమును సప్రమాణముగ జూపకయే రచనమును సాగించినాడు. ఇతనికాలమునాటి కెన్నినిఘంటువులు వ్యాప్తిలోనున్నవి? వానిలో సీనిర్వచన మున్నదా? సేగవాతదత్యక్ష్మ. ఇట్లేయున్న పాఠమును నేననుసరించితిని. అపత్యమనిన నంతానమేకదా, బహువచన ముగ సేగవాను వ్రాయనక్కరలేదన్నాను. సేగవాస్తద పత్యాని అనిన బహువచనమేకదా? “సేగవా” అనినను విస్తరపురాబడిని బహువచనము వచ్చును. మూలములో తదపత్యంతు సేగవా” ఉండగ వ్యాఖ్యలో సేగవాస్తద పత్యాని, అనుట యేమి? మాఘమా సేగవాఇవ, దీనిలోని సేగవా, వీతపిల్లి ఒకటందురా లేదా? ఒకపిల్లి పుట్టినమాత్ర మున పృథ్వము చీలిపోదా? 92 పేజీ మొదటి పేరాలో, ఉన్నది. అనిన చాలునే ఇట్లు అననక్కరలేదు. కథనము

308 వ పుటలో “అద్వైతసన్య” శ్లోకపు టీకలో. మొదట. మాఘమా కర్కట ప్రోక్తా తదపత్యన్తునేగవా, అనియున్నది. ఇట వినర్గలు లేకుండుటచే ఏకవచనముగ దోచును. పిమ్మట నిఘంటువులోని తదపత్యంతు, తదపత్యాని అయినది. ఎందు కట్లు కావలసివచ్చినది? అనుప్రశ్నకు మూలములో నేగవాః అనియున్నది కావున నిఘంటువు ‘నేగవా’ అని యేకవచన ముగ నున్నదని పరిశిష్టము 92 వ పుట 31 పేరాలో వ్రాసి నాడు. ఈసాంప్రదాయము భాషాసిద్ధిమా అని నేనడిగినది వారికర్థము కాలేదు. నిఘంటువునిచ్చి వివరణమిడుటను నేనా ఙ్గేపించినాను. వారిచ్చిన రామాయణశ్లోకవ్యాఖ్యానమట్లు న్నది. చూడగలరు పాఠకులు = శోభనే హ్యాధికం వీర లతయా కంఠసక్తయా । విపరీత యివాకాశే సూర్యో నక్షత్ర మాలయా॥ రామా - కిం - 14వసర్గము - తీర్థీయవ్యాఖ్యా - విపరీతయితి - పవ్రమ్యంతం - విపరీతే-రాత్రౌ-సూర్యః - పౌర్ణ మాసీచంద్రః-ఇదివ్యాఖ్య - పరీతంతు దివాప్రోక్తం విపరీతంతు శర్వరీ । పౌర్ణమాసీగత శ్చంద్ర సూర్య యిత్యభిధీయతే” ఇతి వచనాత్ - ఉపమానము ననుసరించి వివరణ మిచ్చుచున్నాడు. రాత్రా వాకాశే పూర్ణచంద్రో నక్షత్రమాలయా యథా శోభతే తథా కంఠసక్తమాలయా త్వం శోభనే ఇతి-ఈపద్ధతి సరై నది. దీనికి గోవిందరాజుల వాఖ్యలో రాకామధ్యగత శ్చంద్రః అని యున్నది. తీర్థులు పౌర్ణమాసీగతఃచంద్రః అని నాడు-రాకాపౌర్ణమాసీలు మారుటకు గారణమేమియో!

రాకానుమతులను గ్రహించి యుందురు. వ్యాఖ్యాత లిరువురు సూర్యుని జంద్రునిగను ప్రథమావిభక్తిని సప్తమి (రెండింటికి జెల్లును విభక్తిగను, జేసిరే కాని విరోధమును జూడరైరి. రాకాపౌర్ణమాసీ - చంద్రులు ప్రకాశవంతులు. అప్పుడు సమీపస్థిత నక్షత్రకాంతి శూన్యమగును. శోభించదు. పై ఉపమానములో మాలాదర్శనము ముఖ్యముకదా? కావున పూర్ణ చంద్రనిరూపణమిట తగదు. ఉపరాగాదిషు సూర్యః నక్షత్ర మాలయేవ శోభ సేఉపప్లుత మివాదిత్యం, అనునదిదియే. ప్రథమ సప్తమి అయినది వ్యాఖ్యాతృనిర్వచనములో. ఎందులకో? ఈతి కమకలపాలయి రిరువురువ్యాఖ్యాతలు? స్వీతక్రూ ప్రకటన మున కిదిత్రోవకాదా? “నక్షత్రతారాగ్రహ సంకులాపి జ్యోతిష్మతీ చంద్రమసైవ రాత్రిః” ఇది పూర్ణిమారాత్రి కాదు- శోభసే శ్లోకవ్యాఖ్యానములో గోవిందరాజు తన వాఖ్యకను గుణముగ సమాధానమిడుచు—

“నవో నవోభవతి జాయమానోహ్నిం” చెప్పి గడుసు దనము జూప యత్నించినాడు. ఇట ముఖ్యమయినది ఉత్పాతకాలమందు నక్షత్రములు కనబడునను విషయమే. ఉత్పేతుశ్చవినారాత్రిం తారాః ఖద్యోతసప్రభాః । రాత్రౌ ఇంద్రధన్వర్ధ్రే దివానక్షత్రదర్శనేతద్రాష్ట్రనాధనాశ స్వాదితి గర్గస్యభాషితం॥ “విపరీతే - నక్షత్రమాలావృతః యదిసూర్యః తద్రాష్ట్రనాధనాశః భవతి. ఉపప్లుత మివాదిత్యం ఉక్తానృత

మృషిం తథా” రామా. అయోధ్యా-112 శ్లోకము వద్ద చూడవలెను. దివ్యంతరిక్షే చ భూమాచ ఘోరముత్పాతజం భయం! స్వర్గానుకేతునక్షత్ర గ్రహతారార్కచంద్రజం! దివి చోత్పద్యతే ఘోరం తద్దివ్య మితి కీర్తితమ్ | వాయుభ్రసంధా దిగ్దాహపరివేషతమాంసిచ | ఖపురం చేంద్రచాపంచ తద్విద్యా దంతరిక్షజం | భూమా పుత్పద్యతే యచ్చ స్థావరం వాధజంగ మమ్ | తదై కాదశికం భామ ముత్పాతం పరిచక్షుతే || ఇతి — పీనినిబట్టి పగటియందుత్పాతములలో నక్షత్రములు దృక్పిద్ధి నందుట స్పష్టము. మిగిలినదంతయు వ్యాఖ్యాతృ పాండిత్య ప్రకటనమునకు మాత్రమే పనికివచ్చును. దీనికి నేను నొక రీతినిర్వచన మిచ్చెదను. ఆకాశే-నక్షత్రమాలయా-విపరీతే- విశేషేణపరీ తేసతి-అనూర్యః చంద్రయివ శోభసే; పై వ్యాఖ్యల లోని విరోధము నిదితొలగించగలదు. సూర్యునిచంద్రునిగ నిరు పురును మార్చియేయున్నారు కదా; శాస్త్రిగారు నేనిచ్చిన సాం ప్రదాయ విషయమును హృదయమున బట్టించుగొందురేమో?

5-మాఘమాం సే గవాయవ

ఇదికథకులు పురాణప్రవచనము చేయుచున్న పూనా చిత్రశాలాపెస్సుముద్రితపాఠము (సీలకంఠుడు వ్యాఖ్యానించి నది) ఏప్రతి నాభారపరచుకొని శాస్త్రిగారుమాట్లాడుచున్నారని నేననడుగగాఁ ఈప్రతికాదాప్రతికాదు. మహాభారత ప్రతి, యని వెటకారముగ సమాధానమిడిరి. వారటనట

వావిళ్ళప్రతి, కుంభకోణపుప్రతిలనికథనములలో వ్రాసియే యున్నారు — నేనుచూచినది మహాభారతమే. వారుచూచుచున్నది చాటుభారతము. నేనుచూచినది వావిళ్ళప్రతి 1929 లనిది. ఏభారతముల నే జూచితిனో కర్ణోత్పత్తి 1లో జూపియే యున్నాను. కొన్నిప్రతులలో వారిచ్చిన పాఠమున్నది. ఆపాఠము తప్పని నేను వ్రాసితిని. పాఠములజూపెదను. — మూలముద్రితము. మాఘమాసే గవామివ

మాఘమాసే గవయధా

మాఘమాసే గవాయివ

మాగమాసేగవాయివ

మాఘమాంసేగవాయివ

మాంచమాంయోగవాయివ

మాగమా వృశ్చిక్రీ ప్రోక్తా తదపత్యాని సేగవా.

(యధా మాగమాం వృశ్చిక్రీం తదపత్యాని సేగవా వృశ్చిక్రీం మాశరం కృత్తన్తి) ఈవివరణము నీలకంఠనిరచనము బోలినది. కర్కశీ వృశ్చిక్రీ భేదము మాత్రమే.

దేవబోధస్వామి 1050 ప్రాంతమువాడు. భీష్మపర్వము 114 అధ్యాయవ్యాఖ్యలో కృంతంతి మమగాత్రాణి మాఘమాసే గవామివ పాఠము నిచ్చినాడు. పాండిత్యప్రగల్భతజూపుచు రెండుమూడురకములుగ నర్థముల వ్రాసినాడు. నేల

ఊరి వేంకటసుబ్బాశాస్త్రిగారు ప్రజోత్పత్తివత్సరమున బ్రకటించిన మహాభారతప్రతిలో “మాఘమాసేగవామివ” ఉన్నది. కథకులు 92 పేజీ 9 వ పేరాలో మాఘమాసేగవామివ పాఠమును నేనుతయారు చేసినాననిరి. అనేకముద్రితముద్రిత భారతములలోగల వానినిదిద్దు సాహసము నీలకంఠునికివలె నాకులేదు. ఈపాఠమిట్లుండుట తగునేమో యని సూచించుట నేను చేయగలను. అక్షరవ్యత్యాసమున మాగమా పాఠమున్నట్లు వారొప్పుకొనిరి. నేనుచు జూపియేయున్నాను. రామభద్రను కామభద్రగను, సుబ్రహ్మణ్యను కుబ్రహ్మణ్యగగాని అబ్రహ్మణ్యగగాని వ్యత్యస్తపాఠములను మీరొప్పుకొనెదరా? ఒప్పుకొనవచ్చునా? బహుపండితపరిశోధితమగు నేటి పూనాభండర్కరు ఇనిష్టిట్యూట్ వారిమహాభారతపాఠములో “మాఘమాసేగవామివ” ఈయబడినది. పైవారి ముద్రణ పద్ధతిని నేనాక్షేపించితినిని కథకులొకచో వ్రాసిరి. బహుపండితపరిష్కృతమై స్థిరీకృతమయిన పాఠముతో ముద్రించిన పిమ్మట ఫుట్ నోటులో పాఠాంతరము లిచ్చుట పృథక్త్వ కారణమగునని నాలభిప్రాయముకాని ఈముద్రితప్రతి సరిలయినదికాదనికాదు. పాఠాంతరములచివరకానివేఱుగగాని ముద్రించినబాగని నేననుకొనుచున్నాను. దేవబోధవ్యాఖ్యలో పదముల విరుపులతో పాండితీచతురిమను జూపినాడని నెనుక వ్రాసియున్నాను. కర్కటార్ధములో ఆనేగవాం కర్కటానాం గాత్రం కృష్టస్తి. మాఘం—మఘాభావః, కర్కటానాం మఘా

భావః తిర్యక్త్వాత్ - అని వ్రాసినాడు - ఈవ్రాత సీలకంఠ నిఘంటు వ్యతిరేకము. గోజాతికి మాఘమాసము బాధాజనక మగునట్లు కర్కటములు మాఘమున నశించునను ప్రకృతివిశేష మిందు గన్పడుచున్నది. మాఘమా కు కర్కటార్థము చెప్పబడక “ఆసేగవా” కా కర్కటార్థము చెప్పబడినది. ‘మాఘమా కర్కటే ప్రోక్తా’ నిఘంటువు నాటికి లేదుకదా ? మాఘం - ఆసేగవాఁ అనివిభజించుటచే మాఘమాసే గవా మివ పారిమాతనిదనియు ఆగోశబద్ధమనియు వస్త్రీవిభక్తి అనియు స్పష్టముకదా ? 17 వ శతాబ్దినాడగు సీలకంఠ డీవాఖ్యను జూచియుండడో ? ఇందురవిప్రభలుకల టీకల జూచితినిని నాడే - మాఘమా సేగవామివ అనుటతేగ దనియు మాఘమాసో అను ప్రథమావిభక్తి చెప్పబడవలె ననియు వ్రాసినారు శాస్త్రిగారు. ‘మయా’ కు మహ్యం, అనియు భవతాం, కు ‘భవద్భ్యః’ అనియు సీలకంఠుడు వ్యాఖ్యానించినాడే. అర్థములో విభక్తులు మారుచున్నట్లనేకగ్రంథములలో విశేషచూగ గన్పడును. మాసే, ను, మాసః అనవచ్చునే-అక్షరవ్యత్యాసమును శాస్త్రిగా రంగీకరించియే యున్నారు. శిశిరము గోబాధాజనకము, మాఘము శిశిరర్తు గతము మాగి. Cold season కన్న డనిఘంటువు - వ్యాకరణపారీణులుకదా ! మీరు ! చూడండి-కొముది పి. పి. 21 సూత్రపార్తికమ్. శ్రూవాయువర్ణనివృత్తేషు-అవిభక్తికోనిర్దేశః శారో - వాయుః కరణేఘట్. శారోవర్ణః - చిత్రీకరణమిహ

ధాత్వర్థః - నివియతే. అవియతే అనే నేతి నివృత్తం - ఆవరణం”
 బాహుళకాత్ కరణాత్కః “శౌరివాక్యతసీశారః ప్రాయేణ
 శిశిరేకృతః” అకృతప్రావరణయిత్యర్థః” మరచిరేమో! మన
 సున దెచ్చుకొనుడు శాస్త్రిగారూ? నేనిదివరకు గర్ణోత్పత్తిలో
 నిచ్చిన ప్రయోగములు కాకయింకను జూచుడు. త్రాతారం
 నాధ్యగచ్ఛంత గావ శ్శీతార్ధితాయవ, భీష్మ 49 అ 4 శ్లో
 ప్రాకంపత రణేయోధాః గావశ్శీతార్ధితా యవ - ద్రోణ 86
 17 శ్లో. గృహస్నేహావబద్ధానాం సరాణామల్పచేతసాం,
 కుస్త్రీఖాదతి మాంసాని మాఘమాసే గవాయవ -
 ఇక్కడ శాస్త్రిగారివ్రాత యిట్లున్నది. “ఇక్కడ గర్భము
 కర్కటికి నాశహేతువైనట్లు కుస్త్రీ పురుషునకు నాశ
 హేతువగునని తాత్పర్యము. ఇదినిర్దుష్టము. విమర్శకుల
 కున్నది మాటలలో విచారే తప్ప విషయములో పాటవ
 మేమియు గనపడదు” అని. ఇందులో నిర్దుష్టపు వినరేమిటో?
 నీలకంఠుని వాఖ్య “గృహేతి=ఖాదతి. స్వాపరాధైస్తం
 సంతాపయతి. శుష్కంకరోతి. మాఘమాం-కర్కటింసేగవాః-
 తదపత్యాని = కర్కట్యానాశ హేతుర్గర్భవవేతి ప్రసిద్ధమ్.
 చలికొరికి తినుచున్నదన ఎండింపజేయుచున్నది. తపింపజేయు
 చున్నది. అదియొక (Idiam) మాట మాత్రమే. కర్కటి
 సంతానము నాశహేతువే కాని తాపకృత్యముల గల్గించదు.
 శాస్త్రిగారి కుస్త్రీ విభక్తి భేదప్రాప్తి (మాంస) నొందుట గమ
 నింపబడనే లేదు. మాఘము శిశిరర్తుగతము కాదందురా కథ

కులు ? నేనెచ్చిన సప్తశతీశ్లోకము “విక్కిణా ఇమాహమాసమ్మి ।
 పామరోపా ఇడింత ఇల్లైన నిధూమ మ్మరస్వి । నామలి యధణో
 పడిచ్చన్తో ” మాఘము పులివలె గోజాతిని సశింపజేయును
 “వంగ దేశమున శిశిరమున గోవులకు కమ్ములనుండితోకలవరకు
 గోనెపట్టాలను గట్టెదరు.” ఈవిషయము తృణికరించెదరోపేరు!
 ఇన్ని మాటలేటికి ! ఇస్త్రిగాయా ? శిశిరర్తువు గోబాధాజనక
 మందురా లేదా ? ఈ ప్రకృతిని మీరు కాదన లేకుండుట
 మీవాత తుమాఖననమే అయినదని నామనవి. 94 పేజీలో
 8 పేరావరకు పండితులు వ్రాయతగినవికావు. స్వస్త్వస్తు”

అనుబంధము

బెంగాలీలో బ్రకటింపబడిన భారతములలో నాలుగు ప్రతాపచంద్రరాయి (కలకత్తా) ప్రతి ననుసరించినవియే. రెండు మాత్రము కన్నడములోని విక్రమార్జున విజయమువలె స్వేచ్ఛ ననుసరించినవి. కాశీ విశ్వవిద్యాలయోపన్యాసకులు - వాసవ - గారు భారత సావిత్రి అను పుస్తకములో, 'దుర్వాసుడు వరదా తకాడు గర్భదాత' అని వ్రాసిరి. ఇట్టివాత యొకటి తెలుగులో పూర్వము వ్రాయబడినది. రాజకుమారి, సుందరి, యువతి కీపాటు కలుగుట శోచనీయము. దుర్వాసుడు కొందరు పౌరాణిక ఋషులవలె కాముకత్వము నంటించు కొనిన వాడని విని, కని, యుండలేదు. కుంతి యువతి, సద్యస్సూతి యగును. మిగిలిన భారతములు రెంటును సమానములే. బరద్వాసు హిందీ భారతము వనపర్వమున సీగాథలేక ఉద్యోగ పర్వముననున్నది. కుండలాహరణగాథ ఘటోత్కచవధ కాకర మయిన ఇంద్రదత్తశక్తి విషయకమై కర్ణపర్వముననున్నది. ఓడ్ర భారతములోని "కర్ణనామకరణవిషయము నాదేశము లోనేకాక చాలా ప్రాంతములగూడ కర్ణమునుండి కర్ణుడు పుట్టి నాడనియే ప్రసిద్ధి కలిగియుండుటచే" చేర్చబడుట తగియే యున్నది.

తప్పా పుల పట్టిక

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
1	3	తాన్పతి	తాన్పతి
„	17	హ్మ	హ్మ
12	12	తత్కృ	తత్కృ
13	21	ర్విస	ర్విస
„	22	రమ	రను
16	11	వస్తా	వస్తా
„	„	రజస్వలా	రజస్వలా
17	12	రాజ	రాజ
20	17	ప్రథన	కథన
25	3	చూచి	తూచి
26	4	గలచొప్ప	గల నావలె చొప్ప
29	20	అస	అప
31	16	పరా	పరా
42	9	త్కన్యా	ద్వారీ
14	19	రెండవ, కథా, పిమ్మట	

“రాజ కన్యక కావున రజస్వలయను
జంకవనరములేదు. గర్భమగునను భయ
మె గమనార్హము ఏజాతి కన్యకయైన

నాకాలమున వివాహమునకు ముందురజ
స్వల కాకూడదు అను నియమము కలదను
నిదర్శనములు” అని చదువవలెను.

50	1	త్యా	తా
78	4	రెండయ్యె	రెండయ్యె వెన్నెంట
81	13	దూషణము	టీకా
87	8	ప్రాపిత	కుంతికి గర్భము
91	9	కామయా	కామయా-
„	„	సత్యే	సత్యేన-
„	16	పాధా	పాదా
93	20	ధ్య	ద్య
99	4	కుంతలా	కుండలా
102	13	Fool	Ful
111	10	నేనునొక	వారి మఱొక

సరస్వతీ పవర్ ప్రెస్
రాజమహేంద్రవరము

